

park

Park, regionalni mesečnik
Novo mesto, številka 3-4, letnik 13, c
Cena: 2,50 EUR

KNJIŽNICA MIRANA JARCA
Rozmanova 26

8000 NOVO MESTO
Poštnina plačana pri Pošti 8101 Novo mesto

DVOJNA ŠTEVILKA!

park

UBOGO LETO 2009, SREČNO 2010?

V NOVEM MESTU KRŠENE OSNOVNE PRAVICE INVALIDOV

REPORTAŽA: ZGODBA O OTROCIH, KI JIM JE BILO VRNJENO ŽIVLJENJE

O G L A S I

studio
103

vsako jutro od ponedeljka do petka
Prebujanje z dvema

103 MHz | www.studiod.si

Studio D d.o.o., Seidlova cesta 29, 8000 Novo mesto

Dietlof Reiche
Ladja duhov
mladinski roman

Na obrežju malega obmorskega mesteca se pojavi dvesto let stara jadrnica. S tem nenavadnim pojavom se nepričakovano spopade dvanajstletna Lena, ki počitnice preživlja doma, v mirnem obmorskem mestecu, in pomaga v očetovi restavraciji. Restavracija Dvorana školjk je pravzaprav edina atrakcija tega mesteca, saj so njene stene obložene s školjkami, starimi 230 let. Obiskovalce še posebej pritegne skrivnostna izrezljana glava zaščitnice ladje Neveste vetrov, ki jo je več kot pred dvesto leti na obalo prineslo morje. Nekega dne se Lena seznaní s skrivnostjo, ki je skrita v glavi in takrat se začnejo v mestecu goditi čudne reči. Lena je prepričana, da imajo te čudne reči nekaj opraviti z njo, zato se s pomočjo novega prijatelja, fanta Feliksa, ki je v mesto prišel na počitnice, loti raziskovanja. Skupaj – korak za korakom Lena in Feliks odkrivata skrivnosti Neveste vetrov ...

Iz vsebine:

Takrat se je krmar obrnil in jo pogledal. Odločno jo je gledal v oči. Čez nekaj časa je spet obrnil glavo stran.

Lena se je dvignila.

Šla je k njemu. Feliks je šel z njo, in to je bilo v redu.

Pred krmarjem sta se ustavila. Spet jo je pogledal v oči. Nič ni rekel, le nemo je sedel, naslonjen na jambor, noge v škornjih z lijakastim zavihkom na široko iztegnjene pred njim. Bela srajca z balonastimi rokavi je bila na prsih temna. In na sredini je bila raztrgana. Pa ne le srajca ... Pogledal jo je. Naenkrat je Lena vedela, kaj mora storiti.

To je bila najbolj preprosta stvar na svetu.

14. PREMIERA ANTON PODBEVŠEK TEATRA:

Jorge Luis Borges

ZGODOVINA VEČNOSTI

Režija: Matjaž Berger

Prizorišče: nekdanja samostanska cerkev / Galerija Božidar Jakac / Kostanjevica na Krki

Ponedeljek, 21. decembra 2009, ob 20. uri - PREMIERA

Torek, 22. decembra 2009, ob 20. uri

Sreda, 23. decembra 2009, ob 20. uri

Anton Podbevšek Teater

www.antonpodbevsekteater.si

PRODAJA VSTOPNIC:

Blagajna APT (srečtet od 18. do 20. ure ali na dan predstave 2 uri pred začetkom)

Spletna prodaja

<http://antonpodbevsekteater.kupikarto.si>

park

LoGing

VSTOPNA TOČKA VEM:

- informiranje in svetovanje v zvezi z zagonom, poslovanjem in razvojem podjetij
- registracije, spremembe in izbrisi za s.p. in za »enostavne« d.o.o. preko e-VEM
- svetovalne storitve po subvencioniranih cenah (program vavčerskega svetovanja)

D 22.12.2009 / ASA

 razvojni center
novo mesto, d.o.o.

 eVEM

Javna agencija RS
za podjetništvo
in tuje investicije

Aktivnost je sofinancirana s strani JAPTI
in Ministrstva za gospodarstvo.

Razvojni center Novo mesto, d.o.o.

www.rc-nm.si

- Razvojni center Novo mesto se že vrsto let ukvarja z razvojem podjetništva na Dolenjskem in v Beli krajini, usmerjenim predvsem na majhna podjetja in podjetnike.
- Ponuja storitve vstopne točke VEM, kjer lahko pridobite vse informacije o registraciji dejavnosti za s.p. in d.o.o. ter opravite postopek registracije dejavnosti.
- Že enajsto leto zapored razpisuje ugodna investicijska posojila in garancije iz sredstev Garancijske sheme za Dolenjsko ter posojila za nova delovna mesta.
- Več informacij o koriščenju storitev, vstopne točke VEM, pridobitvi posojila po ugodni obrestni meri ali pa o vključitvi v inovativno podjetniško okolje inkubatorja, pridobite na sedežu Razvojnega centra Novo mesto d.o.o., na Ljubljanski cesti 26, Novo mesto, v TPC Hedera ali pokličete na številko 07/33-72-980.

park

regionalni mesečnik
Številka 3-4, letnik 13, december 2009
ISSN 1408-7189

odgovorni urednik: Uroš Lubej
kreativni urednik: Damir Skenderović

uredništvo: Marijan Dovič, Nejc Gazvoda,
Sandra Hrovat, Gašper Klančar, Iztok Kovačič,
Tomaž Levičar, Uroš Lubej, Gregor Macedoni,
Katja Martinčič, Natalija Mikec, Boštjan Pucelj,
Maja Regina, Mitja Sadek, Mitja Simič,
Damir Skenderović, Damijan Šinigoj,
Nina Štampohar, Jaka Šuln

urednik rubrike FotoPub: Boštjan Pucelj
tehnični urednik fotografije: Jaka Šuln
urednica Študentske kamre: Katja Martinčič
naslovnica: FRAGMENT&Boštjan Pucelj
lektorica: Nina Štampohar
oblikovanje uredniških strani: Sandra Hrovat
oblikovanje oglasnih strani: Grafika Tomi, Novo mesto

spletna stran: www.park.si
gospodar spletne strani: Marko Dvornik

vodja trženja: Boštjan Volk
040 804 083
bostjan.volk@park.si

Revija Park je bila v letu 2009 podprta na razpisu
Ministrstva za kulturo Republike Slovenije
za sofinanciranje programskih vsebin medijev.

CTP: ŠPES & CO., d. n. o. Novo mesto
tisk: Tiskarstvo Opara, Mali Slatnik
naklada: 1000 izvodov
izdajatelj: Revija Park
direktor: Uroš Lubej

kontakti:
Revija Park
Prešernov trg 6
8000 Novo mesto
tel: 07 393 08 12, m-tel urednika: 031 626 326
e-pošta: park@park.si

naročila, distribucija in reklamacije: 07 393 08 12
park@park.si

Ubogo leto 2009, srečno leto 2010?

Uroš Lubej

Leta 2009 je verjetno eno izmed najbolj dvoumnih let po drugi svetovni vojni. Gospodarska kriza je kapitalizem vrgla s tečajev. Praktično nikogar ni, ki ga kriza ne bi prizadela. Najprej je seveda trpelo tako imenovano »finančno premoženje« premožnejših slojev. Neizogibno pa je prišlo do tega, da je zaradi izgub delovnih mest ogrožena eksistenca srednjega in predvsem nižjega sloja. Dovolj dober razlog za to, da resno podvomimo v temelje svetovnega reda zahodnega sveta, v kapitalizem in – naj se sliši tako bogokletno – tudi demokracijo.

Po drugi strani pa je v letu 2009 politična elita s tako imenovanimi »bail-outi«, finančnimi injekcijami davkoplačevalskega denarja zasebnim finančnim ustanovam, storila vse, da je vse, kar se je rušilo (vključno z zaupanjem v obstoječi red), postavila v stare okvire. To je pomenilo predvsem to, da se ravno tistim, ki so povzročili propad, omogoči preživetje. »Preživetje« seveda pomeni tudi to, da dohodki najpremožnejših bankirjev in špekulantov ostajajo taki, kot da krize nikoli ne bi bilo, medtem ko velika večina sveta trpi spremembe na slabše. Neverjetno: zdi se, da so se kapitalisti ravno s krizo, ki so jo zakuhali sami, še toliko bolj utrdili kot resnični gospodarji sveta.

Kapitalizem je po drugi strani pokazal svoj zvižajni obraz: takrat, ko mu gre dobro, zagovarja umik politike s »čistega« področja gospodarstva, takrat ko mu gre slabo, se zdi samoumevno (in ravno to je tisti videz, ki ga je treba postaviti pod vprašaj), da ga država rešuje z vso silo. Zgodovina bo pokazala, ali bo (oziroma, kdaj bo) ta krog tako ali drugače pretrgan.

Dvoumno je tudi stanje demokracije. 4. januarja 2009 je krmilo najmočnejše države prevzel Barack Obama. V predvolilni bitki se je prikazoval skorajda kot odrešenik. Ljudje so ga dojemali kot znanilca konca tistega, kar je bilo v politiki ZDA pod vodstvom Busha narobe. Po letu dni njegovega vladanja se zdi, da je od vsega skupaj ostala le barakasta retorika. Obama (skupaj s celotnim zahodnim svetom in Slovenijo) ostaja na čelu nepravilne vojne v Afganistanu, ZDA ostajajo zaveznice zatiralskega režima nad Palestinci, notranje socialne reforme v ZDA pa ostajajo pod velikim vprašajem.

Morda je konec leta 2009 čas, da spet preberemo ne le Marxov Komunistični manifest, ampak tudi Platonovo prispodobo z ladjo iz njegove knjige Država: demokracijo tam opisuje kot ladjo. Na njej so velik in močan lastnik, ki je hkrati napol slep in napol gluhi, ter mornarji, ki se borijo za to, da bi prevzeli krmilo. Krmila ne prevzame tisti, ki »pozna zvezde in letne čase, vetrove in tokove morij«, ampak tisti, ki zna nevednega lastnika z raznimi opoji omamiti na ta način, da mu zaupa krmilo ... Je obstoječi globalni red res poslednji horizont?

Slovenijo so v letu 2009 pretresale stavke. Skorajda dnevno slišimo o tem, da je na obzoru nova stavka. Povsem razumljivo, saj je skorajda neverjetno, da nekdo prejema plačo, ki je pod pragom še sprejemljivega preživetja. Toda največji paradoks je v tem, da se je delavski razred zbudil sedaj, čeprav je enako slabe minimalne plače prejemal tudi v času konjunkturo. Zakaj delavci niso stavkali takrat, ko je gospodarstvu šlo dobro, njim pa skorajda enako slabo kot sedaj? Odgovor, nekoliko ciničen, se morebiti skriva v tem, da je ideologija gospodarskega razcveta in vsesplošnega napredka tako močno prodrla v življenje vsakogar, da lastnega položaja niso zaznavali na enak način kot danes. Čeprav so ljudje v času gospodarske rasti živeli kot reveži, tega bodisi niso občutili čisto tako bodisi tega niso hoteli sporočiti drugim. Ko finančni špekulant najvišjega ranga prosi za subvencijo, ko za pomoč moleduje »tajkun« in ko se »na borzi« znajde borza, potem je končno tudi človek z ulice pripravljen na ulico tudi zakoračiti ...

Le Novo mesto je v letu 2009 živelo podobno kot prejšnjih nekaj let. Kriza je tukaj tako rekoč stanje duha. Gospodarska kriza bo le priročen izgovor za nadaljevanje novomeške večne krize. Pa vendar tudi tu ni vse tako enostavno: Novo mesto je kot prvo med slovenskimi mestnimi občinami dobilo občinski prostorski načrt. Velika stvar. Nekaj, kar daje možnost razvoja. Pa vendar nič več kot načrt na papirju. Nekaj takega kot takrat, ko od arhitekta dobite skico svoje hiše. Kljub temu je treba priznati, da je županu Muhiču (še bolj pa seveda očitno sposobni ekipi znotraj občinske uprave) šele pred zadnjim novim letom v njegovem mandatu uspelo občanom pripraviti resnično novoletno darilo.

Vsem bralcem želimo malce manj dvoumno leto 2010.

SPREHODI SE.

Naročnina se plačuje za obdobje od naročila do konca tekočega leta. Prekinitev naročila je možna s parnim prekinem in sicer deset dni pred koncem naročniškega obdobja. Naročniki imajo 10 % popust, dijaki in študentje, brezposelni ter matere na porodniškem dopustu 20 %.

V Novem mestu je žoga kvadratna

Damir Skenderović, fotografija Boštjan Pucelj

Ne trdim, da ni bilo ničesar storjenega v tem mandatu. Tudi novomeški župan ga kdaj zabije. Problem je le v tem, da ne igra nogometa, pač pa košarko. In rezultat v času zadnje četrtine tekme KK Muhič Zveza za Dolenjsko in prijatelji proti KK Muhičeve obljube in pričakovanja javnosti Novega mesta je takole na oko 7:123 – v košarkaškem štetju, seveda.

Presenečen sem, ko v tem veselem prazničnem času poslušam komentarje v zvezi s prihajajočimi lokalnimi volitvami. Depresivno – ljudje so dejansko prepričani v to, da so Muhič in prijatelji nepremagljivi. Na podlagi česa?

Na podlagi odličnih rezultatov v tem mandatu? Na podlagi nenehnega jamranja in zavajanja javnosti in iskanja krivde in vzrokov za neuresničene projekte drugje. Če omenim samo nekatere: delitvena bilanca, zapuščina LDS in vse druge zapuščine vse tja do Kardeljevega samoupravljanja, Janševa vlada, sosednje občine, država v vseh možnih kombinacijah, pa če gre za ceste ali za zemljišča okoli stanovanjskih objektov ali pa za zdravstvo ..., svetovna kriza ...

Se zdi trenutna občinska oblast nepremagljiva na podlagi totalne resignacije, v najboljšem primeru stagnacije pri razvoju Novega mesta? Na podlagi propadanja igrišč, infrastrukture in sploh vsega v tem mestu? Bedno je stanje naših cest, še bolj bedni so rezultati občine v tem mandatu v zvezi z njihovo obnovo. Grafični prikaz, ki je bil objavljen v predprejšnji številki Parka, pove vse. Pove celo več kot županov intervju, ki ga je naredil njegov PR oddelek pred enim letom v pompozem Novomeškem glasniku, v katerem prav po kritikantsko kritizira redke kritike, ki po njegovem udrihajo po oslovi senci. V mestu ni otroškega igrišča, ki bi bilo v celoti dobro, celo, vzdrževano ali vsaj delno vzdrževano. Vsa so prepuščena propadu – prosto po Muhiču in zaveznikih. Kako prazna se v tem kontekstu danes zdi gesta novomeškega SDS, ko so pred državnimi volitvami za potrebe kampanje kosili igrišče v Evro parku?

Torej, na podlagi česa so Muhič in ekipa nepremagljivi? Morda na podlagi tega, da zgleda mesto in še posebno Glavni trg kot sračje gnezdo, potem ko so tam imele orgiastične bakanalije poljske vrane (naj mi srake in vrane oprostijo za nesramno metaforo). Ali na podlagi tega, da so potrebovali tri leta, da je zdajšnja oblast uredila pločnik na Kandijškem mostu, in to potem ko je bil ta isti pločnik objavljen v vseh možnih mestnih medijski tribilih v rubrikah črnih pack in ko je slovenski pisatelj, urednik, publicist in blogger zapisal, da se mu zdi prečkanje tega istega mostu bolj nevarno in bolj ekstremno početje kot pa tisto, kar dnevno počne, recimo, visi z nogami prilepljen na strop, ker za potrebe kolumne preverja, če drži reklama v zvezi s sekundnim lepilom, tako da zdaj nedvomno in preverjeno vemo, da drži.

Na podlagi turistov, ki jih ni?

In ko so smo ravno pri turistih, morda pa bodo Mu-

hič in ekipa vnovič izvoljeni na podlagi hotela Krona in deželne vinoteke s talnim ogrevanjem v neposrednem sosedstvu, ko so okroglo pred enim letom na očeh celotne javnosti kršili urbanistične predpise in smernice ter izsiljevali pristojne ustanove. Direktor Zavoda za turizem Kuljaj je takrat javno sklepal, da gre za čisto kaprico novomeškega Zavoda za varstvo kulturne dediščine, ki nima nobene podlage v kakšnem resnem in strokovnem pristopu k varstvu kulturne dediščine. Kako se je že v zvezi z razvinitim hotelom in njegovimi vrati potem izrazil in odločil takratni državni vršilec dolžnosti generalnega direktorja ZVKDS Robert Peskar? »Začasno (do konca leta 2009) se odobri izvedena rešitev z namestitvijo vhodnih vrat, ki določa, da je izvedba vrat na glavnem vhodu hiše na Glavnem trgu 23 sprejemljiva le s pogojem, da investitor v roku enega leta oziroma do konca leta 2009 popravi izvedbo vrat z izdelavo nihajnih ali drsnih steklenih vrat za arkadnim lokom, predvsem zaradi razloga, da se lastniku in posredno lokalni skupnosti ne povzroča neposredna gospodarska škoda, ki bi nastala z načelnim in kategoričnim zavračanjem izvedbe.« Kaj je že s temi vrati – ali bolje – kaj je že s tem »hotelom« tako neprecenljive gospodarske vrednosti za lokalno skupnost, da je moral poleg največjega novomeškega urbanista Kuljaja posredovati kar prvi mož »spomeničarjev«? Zakaj za vruga se je po dobrega pol leta sredi vrhunca turistične sezone zaprl objekt neprecenljive gospodarske vrednosti za lokalno skupnost, katerega odprtje je povzročilo toliko hrupa in kontroverznih potez občine. Pa ne da zaradi prevelikega turističnega navala?

Jih bomo spet volili na podlagi četrtozrednih cirku-sov, »ringšpilov« in dvogrbih dolgodlakih velblodov, ki so gostovali na športnih igriščih na Loki, tudi v sredini rekreativne sezone in delavskih športnih iger?!

So nepremagljivi na podlagi začetka gradnje univerzitetnega kampusa v Drgančevju? Kakšni so bili že načrti in obljube občine v zvezi s tem?

Morda pa jih bomo volili na podlagi prenovljenega velodroma v Češči vasi, ne, ljubitelji kolesarstva? Ali pa na podlagi nepovezanih kolesarskih stez, zaradi česar je vožnja s kolesom v našem mestu bolj stresna in bolj nevarna od vožnje z avtomobilom v nepregledni koloni valeče se pločevine?

Mogoče pa jih bomo volili na podlagi investiranja v dotrajane in prenapolnjene vrtce in šole. Ali pa na podlagi Muhičevih varčevalnih ukrepov, ko je ravnatelj osnovnih šol predlagal, naj začnejo varčevati pri materialnih

stroških – in to pri vseh možnostih varčevanja, ki jih ima občina na razpolago. Ko se je nato aktiv ravnatelj devetih osnovnih šol in glasbene šole Novo mesto februarja letos z javnim pismom odzval in županu in vodstvu občinske uprave pojasnil, da nimajo več nobenih rezerv za varčevanje, da jim je občina v letu 2008 zagotovila le 60-odstotkov predvidenih sredstev in da jim dolguje še okoli 20 000 evrov na šolo, jim je »dobri« župan med drugim na Vašem kanalu takole odgovoril: »Zavedati pa se morajo tudi ravnatelji, da bo pa to (varčevanje pri materialnih stroških po šolah, op. av.), če bom še imel možnosti vplivati na izbiro, da bo to tudi ena od tistih tehnic, ki bo »prevagovala«, kdaj bomo nekoga potrdili za vodjo šole in kdaj ga ne bomo.« Morda pa ga bomo volili na podlagi tovrstnih izjav, podanih s položaja moči, groženj in političnih primitivizmov. Ah, in seveda, tudi v tem primeru večji del krivde po Muhiču nosi država.

Morda pa jih bomo spet volili na podlagi martinovanj novomeške »elite« na Glavnem trgu in vsesplošne in vseprisotne cvičkoizacije mesta, medtem ko bomo pred televizijo v vseh informativnih programih spremljali martinovanja v Mariboru, kjer se bo zbirala vsa slovenska, takšna in drugačna, elita, kdo ve?

Da ne bo nesporazuma: ne trdim, da je Muhičev mandat popolnoma in v celoti zgrešen, da nima tudi svoji svetlih točk. Niti ne trdim, da ni bilo ničesar storjenega v tem mandatu. Če potegnem analogijo s športom: tudi novomeški župan ga kdaj zabije. Problem je le v tem, da ne igra nogometa, pač pa košarko. In rezultat v času zadnje četrtine tekme KK Muhič Zveza za Dolenjsko in prijatelji proti KK Muhičeve obljube in pričakovanja javnosti Novega mesta je takole na oko 7:123 – v košarkaškem štetju, seveda. In ko se bo menedžer ekipe, ki nas je predstavljala v tem mandatu, za novo leto pojavil na balkonu Rotovža, da vas bo nagovoril in vam zaželel srečo v volilnem novem letu, se še enkrat vprašajte: na podlagi česa ga (jih) bomo vnovič volili? Nočem vnaprej določati stvari, toda v večini športov in tudi v večini drugih nešportnih disciplin na planetu Zemlja bi ekipe s tovrstnimi rezultati celo lastni navijači izžvižgali.

Torej, kar se lokalne politike tiče, ne bi smelo biti razloga za depresijo v letu 2010. Vse, kar se mora zgoditi, je preprosta menjava oblasti. V trenutku, ko se bo nasproti Muhiču in prijateljem oblikovala neka konkretna alternativna fronta, bo postalo vprašanje, zakaj bi sedanjo oblast spet volili, času neprimerno. Razen če ne drži trditve iz naslova, da je v Novem mestu žoga kvadratna?

Novomeška načelna nenačelnost

Gregor Macedoni, fotografija Boštjan Pucelj

Ob prihajajočih lokalnih volitvah se postavlja vprašanje, ali je možna sprememba, alternativa sedanjemu stanju. Prav gotovo bomo lahko kot velik uspeh šteli že dejstvo, če bo prišlo do večje odprtosti in vstopa novih posameznikov, ki niso okuženi z dosedanjimi praksami vodenja občine ter javnih podjetij in zavodov.

Posedovanje moči prek političnih funkcij je poseben predmet poželjenja. Ko hočeš boj za prevlado v obvladovanju javnih funkcij postaviti v racionalne okvire, naletiš na zanimivo dejstvo. Oblike demokratičnih struktur so veliko bolj navidezne kot dejanske nosilke boja za oblast. Stranke, njihovo povezovanje oz. razlikovanje na volitvah naj bi pripeljalo do vsakokratnih nosilcev javnih funkcij in ostalih, ki naj bi jim kot opozicija stali nasproti in gledali pod prste. Toda ali so res stranke glavne nosilke vpliva in združevanja interesov ali gre zgolj za nujne, formalne elemente meščanske demokracije, ki poskrbijo za navidezno bolj idealističen boj idej in programov.

Za slovensko politiko v 90-ih letih prejšnjega stoletja je bolj ali manj veljalo, da je sama po sebi zadosti močna v odnosu do ostalih družbenih struktur (gospodarstva, medijev, vojske, policije ...). Zelo veliko se je govorilo o neformalnem povezovanju na ravni sil kontinuitete ter na drugi strani novih sil, ki so se povezovale na temelju izvedbe osamosvojitve, pa vendar je to potekalo nekako prikrito oz. v ozadju. Kmalu po letu 2000 pa se sočasno z drugim krogom privatizacije pojavijo pomembnejši lastniki kapitala kot pomemben faktor, ki vpliva tako na rezultat političnega boja kot na povezovanje posameznih političnih sil. Zato bomo kmalu tudi v Sloveniji podobni povprečni zahodni demokraciji, kjer se dogaja veliko prepletanje kapitalnega in medijskega vpliva, kar skupaj s posameznimi aktualnimi populističnimi učinki kroji rezultate vsakokratnih volitev.

V luči političnih struktur je zanimivo pogledati tudi manjši prostor, kot je lokalna skupnost. Že osnovni gradnik demokratičnih struktur – stranke so na lokalni ravni osromašene svojega osnovnega orožja, s katerim izkazujejo svoje razlikovanje od ostalih strank. Gre za ideološko programsko usmeritev, ki nekatere označi za konzervativne, druge socialdemokratske, tretje za liberalne in poleg tega poznamo še cel spekter raznih skrajnosti in odklonov. Ker niti davčna niti socialna niti kazenska niti šolska in še kaj

vem kakšna politika ni v pristojnosti lokalne skupnosti, strankarske barve na lokalni sceni bolj ali manj zbledijo. Zato pa pridejo na površje ljudje in manj ideje. In politični uspeh na lokalni ravni je zelo povezan s tem, koliko močnih posameznikov združuje posamezna politična skupina. Politična skupina in ne zgolj stranke navajam zato, ker je ravno v odsotnosti programov in idej za lokalne volitve vse bolj značilna udeležba raznih interesnih oz. priložnostnih list, ki so iz volitev v volitve vse uspešnejše.

Osnovni nosilci lokalnega političnega prostora so torej posamezniki, ki s svojim združevanjem in oblikovanjem takih in drugačnih form (strank, list) skušajo doseči predmet poželjenja – obvladovanje političnih funkcij. Da je temu res tako, dokazuje že hiter pregled sestave nekaj zadnjih sestav novomeškega občinskega sveta. Velika večina imen se vedno znova ohranja, in to ne glede na posameznikovo menjavo stranke ali liste. Še bolj se ta teza potrjuje, če pogledamo širši krog lokalne elite, npr. Ljudi, ki se srečujejo na otvoritvah, javnih prireditvah ali lokalnih družabnih srečanjih. Krog ljudi, ki zasedajo javne funkcije, je zelo omejen in se vedno znova, bolj ali manj, ohranja.

V manjših sredinah zaradi omejenih človeških resursov ne moremo imeti dveh polnih ekip, ki bi lahko enakovredno izmenjave prevzemali vodenje lokalne skupnosti. Toda kam pripelje zaprt krog negativne kadrovske selekcije, je dokaz zadnji mandat Mestne občine Novo mesto. Novemu mestu ne vlada trdna programska koalicija, temveč nenačelna združba posameznikov, ki so za svoj košček vpliva, denarja in nenazadnje lastne eksistence pripravljani skleniti vsakršno koalicijo in v njej zdržati za ceno ohranitve svojega položaja. Tako ima nezanimljiv del članov občinskega sveta svojo osnovno eksistenco neposredno ali posredno rešeno prek lokalnih javnih financ. Zato imamo na ravni občinskega sveta kar pogosto »načelno nenačelne« kritične razprave, nenačelne predvsem v luči kasnejših večinsko enoznačnih glasovanj.

Ob prihajajočih lokalnih volitvah se postavlja vprašanje, ali je možna sprememba, alternativa sedanjemu stanju. Prav gotovo bomo lahko kot velik uspeh šteli že dejstvo, če bo prišlo do večje odprtosti in vstopa novih posameznikov, ki niso okuženi z dosedanjimi praksami vodenja občine ter javnih podjetij in zavodov. Toda bodimo realni. Takih posameznikov ni veliko. Ker bi morali ti hkrati dobro poznati ustroj in vzrode vodenja lokalne skupnosti, imeti znanje, izkušnje, ideje in voljo ter hkrati še prepoznavnost zadosti širokemu krogu ljudi, da bi lahko upali na uspeh. Da bi se vse naštetu skupaj združilo v večjem številu posameznikov, je skoraj nemogoče. In zato imamo včasih opraviti s kandidati, ki se podajo v lokalno volilno bitko z velikim zanosom in besedami, vendar kmalu njihova dejanja, volja in ideje utonejo v sivem povprečju.

Kljub dejstvu, da je spremeniti miselnost in način vodenja na ravni občine težko, sem nepopoljšljiv optimist. Vsake štiri leta so volitve, ki so, ne glede na vse značilnosti, ki jih delajo grde, priložnost, da se vse obrne in začne drugače. Se mora pa vsak od nas vprašati, koliko zna kritičnega povedati o stanju v naši občini, pa ne gre zgolj za občinske notranje zadeve, ampak tudi za stanje cest, smetnjakov, šol, vrtcev itd., ter ali je tudi on kaj prispeval za to, da se bo v tej občini kaj spremenilo. Sicer bomo ostali načelni nenačelneži, ki smo hote ali ne hote del stanja v naši občini. Ker lokalna scena niso programi, ampak posamezniki, lahko vsak posameznik šteje. Ne samo kot volivec z oddanim glasom, temveč kot dejaven občan, ki na ravni svojih talentov in znanj sooblikuje zahtevno lokalno okolje, ki bo samo izločalo slabe posameznike in prakse, ki se nam sedaj množijo kot gobe po dežju. Za naslednje lokalne volitve sem namreč trdno prepričan, da več ko nas bo ob teh volitvah dejavnih posameznikov, ki sedaj nismo ne funkcionarji ne uslužbenci širše lokalne uprave, večja je možnost, da se začne v Novem mestu premikati na bolje.

Tina Cigler: »Sredi Evrope živi skupina ljudi, ki ne more udeležiti skoraj polovice členov deklaracije o človekovih pravicah! «

Bogdan Miklič, fotografije Boštjan Pucelj

Če bi v Novem mestu iskali človeka, ki je pri svojem delu močno povezan z romsko skupnostjo, bi se visoko na seznamu znašla tudi 33-letna Tina Cigler, ki je že več let zaposlena pri Društvu za razvijanje prostovoljnega dela Novo mesto. Omenjeno društvo je za svoje delo na področju prostovoljstva prejelo mnoga priznanja. Peti Mednarodni mladinski tabor v Šmarjeti je bil kot eden od treh najboljših projektov v Evropi nagrajen z Golden Star Award na podelitvi v finskem Oulu. Na razpisu za mednarodno nagrado Erste Fundacije za inovativne projekte na področju socialne integracije se je Društvo za razvijanje prostovoljnega dela Novo mesto s svojim projektom Živeti skupaj med 400 prijavitelji uvrstilo med dvajset finalistov.

Na področju graditve mostov med romsko in neromsko skupnostjo se po mnenju Ciglerjeve ne da delati velikih in osupljivih korakov. Njen prispevek je zagotovo ta, da je nekaj ljudi, ki so imeli o Romih zacementirano slabo mnenje, danes pripravljeno sprejeti tudi drugačno argumentacijo in o tem ne razmišlja več tako črno belo. »Ko so moji prijatelji pred leti izvedeli, da na plesne vaje hodim z romskim fantom, se sicer niso upali odkrito zgražati, dalo pa jim je misliti, da očitno ne more držati, da so vsi najmanj kriminalci. Premik v glavah večinskega prebivalstva je največ, kar lahko dosežemo,« je povedala naša sogovornica.

Kdaj ste se prvič srečali z Romi?

Če odmislim dejstvo, da od svojega 13. leta živim v Stranski vasi, le slaba dva kilometra od romskega naselja Ruperč Vrh, in Rome videvam vsak dan, potem se je prvo resno srečanje zgodilo leta 1998. Kot prostovoljka sem se pridružila Društvu za razvijanje prostovoljnega dela Novo mesto, ki je v poletnem času izvajalo program za otroke v romskih naseljih. Takrat sem prvič stopila v eno izmed njih, v Žabjak Brezje, in navezala stike z njegovimi prebivalci. Od tedaj v naselja hodim kot v katero koli drugo ulico v Novem mestu. Resneje sem se s tem začela ukvarjati štiri leta kasneje, ko sem se na društvu zaposlila. Spomnim se, kako me je nadrejena poskušala navdušiti za to področje. Predme je postavila zajeten klipin o »reševanju romske problematike« od leta 1970 dalje, da bi si laže ustvarila celostno sliko; seznanila me je z večino ključnih ljudi, ki so se v Novem mestu ukvarjali s tem. Pa me ni prepričalo. Potem pa sem se istega leta udeležila dveh odličnih tre-

ningov na temo človekovih pravic in rasizma. To je bil prelomni trenutek, ugotovila sem, da sredi demokratične Evrope živi skupina ljudi, ki ne more udeležati pravic iz skorajda polovice členov Splošne deklaracije o človekovih pravicah! To je tudi odgovor na pogosta čudenja okolice, kaj vidim na Romih, da jim namenjam toliko pozornosti. Ne gre za to, da so Romi. Zanimala bi me katera koli skupina v takšnem položaju.

Kaj pa s Cigani? Kaj ste kot otrok vedeli o njih? Kakšne so bile predstave?

Na Kapitlju, kjer sem odrasčala, je občasno pri nas pozvonila starejša ženska v pisanem krilu. Da je to Ciganka, sem izvedela od sosedu, ki mi je tudi povedala, naj pazim, ker pri njih nikoli ne veš, kdaj bodo kaj ukradli. To je rada podkrepila z zgodbo, kako je nekega dne prišla domov in zagledala neko Ciganko sredi dnevnice sobe! Opazila sem, da to žensko – čeprav je bila starejša – vztrajno tika in da se z

njo precej strogo pogovarja. Ampak hkrati sem vsakič tudi videla, kako ji kljub temu daje zavojček kave, krompir, obleko ... Ker si bolj zapomnimo to, kar vidimo, kot tisto, kar nam dopovedujejo, kot otrok torej nisem imela občutka, da moram biti pri »teh ljudeh« kaj bolj previdna kot pri ostalih. S tem me je okolica okužila šele kasneje.

Po poklicu ste novinarka, zanimivo, našli ste se na področju prostovoljstva. Že več let ste zaposleni na Društvu za razvijanje prostovoljnega dela Novo mesto. Kako to?

Novinarstvo sem študirala, ker nisem imela druge ideje, zgolj solidne predispozicije. A že med študijem, ki mi je bil sicer zelo všeč, sem ugotovila, da ta poklic dolgoročno ni zame. Da sem se zaposlila na društvu, je bila logična posledica tega, da sem svoja novinarska znanja sprva tam nudila kot prostovoljka. Tudi to je bilo logično – prostovoljstvo temelji na medsebojnem spoštovanju in solidarnosti, na dveh vrednotah, v kateri zelo verjamem. Predvsem pa ti omogoči, da začneš spreminjati stvari, ki te motijo. Nevladni sektor je idealen za ljudi z idejami in energijo – tu ni treba čakati na odobritev desetih šefov in direktorja, da se lotiš ideje, ki se ti je utrnila danes zjutraj. Že popoldne lahko začneš.

V Društvu za razvijanje prostovoljnega dela Novo mesto še posebej veliko delate z Romi. Za romske otroke izvajate popoldanske delavnice. V kakšnem obsegu, koliko časa in kaj je njihov namen?

Skozi vse šolsko leto (in tudi v prvi polovici poletnih počitnic) v treh romskih naseljih dvakrat tedensko po dve uri pripravljamo program, ki obsega ustvarjalne delavnice, športne in plesne dejavnosti, družabne igre, izjemno pomembna pa sta učenje slovenskega jezika in učna pomoč. Vanj je vključenih 80 otrok. Medtem ko smo na Jedinščici zaradi odsotnosti pokritega prostora vezani izključno na ugodno vreme, imamo v Šmihelu na voljo kontejner brez elektrike, ogrevanja in vode, v Brezju pa igralnico tamkajšnjega vrtca. Zato je bilo edino tu možno vzpostaviti Dnevni center za otroke, ki poteka vsak dan po tri ure in pol in omogoča intenzivno kontinuirano delo, kar je ne le nujno, pač pa z njihove strani tudi zelo zaželeno. Delavnice so del širšega integracijskega programa, s katerim Rome na več ravneh spodbujamo, jih opremljamo z veščinami in znanji in tako poskušamo kompenzirati učinke prikrajšanosti, ki jih prinaša socialna izključenost.

V Brezju je nov vrtec Pikapolonica. Imate dovolj prostora za vse vaše želje in potrebe?

Ne, prostora ni dovolj za potrebe otrok! V uporabi imamo eno igralnico, ki prenese delo z največ 12 otroki, v program pa je vključenih čez 40 otrok zelo različnih starosti in predznanj. Petletnika motivi-

rajo druge stvari kot dvanajstletnika. Ker ni prostora, da bi lahko program v dveh skupinah potekal sočasno, si pač sledita druga za drugo, in medtem ko je prva v teku, se druga zunaj nestrpno in hrupno prestopa. Kljub temu smo zelo veseli, da smo po dolgotrajnih naporih uspeli pridobiti vsaj ta prostor. Kazalo je že, da bomo tudi tu zgolj na prostem, birokracija in prelaganje odgovornosti sta res čudo. Tukaj je nekdo, ki je v reševanje neke težave pripravljen investirati čas, znanje, strokovno silo, prostovoljce in sredstva, potem pa ga skoraj pokopljejo birokratski nesmisli. Ampak sedaj stvari izgledno tečejo.

Kaj nam lahko poveste o zaupanju romskih staršev v vaše delo? So vam naklonjeni ali vas zavračajo?

V naseljih smo različno intenzivno prisotni že trinajst let, kar pomeni, da smo očitno uspeli vzpostaviti polje zaupanja. Večina naših dejavnosti je zelo dobro

ščih in ulicah, ob povečini neizobraženih starših, s katerimi govorijo romsko. Ne poznajo pravljic, ustvarjanja iz različnih materialov, ne učijo se pesmic, ne igrajo računalniških igrice. Njihova fina motorika je izjemno slaba – tik pred vstopom v šolo ne znajo držati škarjic, svinčnika ... A za to niso krivi oni! Njihova vzgoja poteka brez stvari, ki so za večinske otroke povsem samoumevne. V stik z večinsko kulturo in tudi s slovenščino prvič pridejo šele ob vstopu v šolo. Zdaj pa si predstavljajte, da vas po šestih letih odraščanja v slovenski kulturi vpišejo v šolo na Kitajskem in od vas zahtevajo enako kot od njihovih otrok. Ne le, da ne znate niti besede kitajsko, in je zato pretok informacij v obe smeri praktično nič, pač pa ne poznate ritma in pravil kitajske kulture, nimate vrojenega nabora kolektivnih kitajskih védenj, tehnologija vam je tuja ... V prav takem položaju so romski otroci, ko pridejo v šolo. Nimajo enakih izhodišč. In če vzpostavite enaka

lastnine, bivanjskih razmer, izobraževanja, zaposlovanja, zdravja, vsega!

Boljša samopodoba Romov bi zagotovo prispevala k večjemu zanimanju za izobraževanje. Kdo mora odigrati te dejavnosti?

Otrok, ki v šolo pride umazan, ker doma živi v baraki brez elektrike in vode in ga zato vsi obravnavajo temu primerno, pač ne more imeti posebno pozitivne samopodobe. Če bi začeli stvari reševati celostno, bi to prišlo v paketu z izboljšanjem ostalih dimenzij njihovega življenja. Ampak zaenkrat je morda dober korak že to, da se Romi, ki ste uspeli nekaj doseči, javno izpostavljate in dajete vedeti, da se je vredno potruditi.

Kdaj bodo izginili stereotipi o Romih?

Na nedavni mednarodni konferenci o multipli diskriminaciji je Matjaž Hanžek

V romskem vrtcu Pikapolonica ni dovolj prostora za potrebe otrok. V uporabi imamo eno igralnico, ki prenese delo z največ 12 otroki, v program pa je vključenih čez 40 otrok zelo različnih starosti in predznanj.

sprejetih. Naše sodelavke imajo s starši otrok, ki obiskujejo program, reden stik, preverjajo zadovoljstvo, jih obveščajo o morebitnih disciplinskih težavah itd. Starši so se o vsem pripravljeno pogovoriti. Bolj nezaupljivi in manj pripravljeni pa so, ko v program poskušamo vključiti tudi njih. Ponujamo jim razna predavanja in delavnice na teme, za katere menimo, da bi jim prišle prav. Odziv sicer je, a je pogosto precej mlačen. Zavedati se je treba, da je to naša, večinska percepcija, kaj je zanje dobro. Oni lahko menijo drugače.

Kako poteka učna pomoč vaših prostovoljcev?

Učni pomoči je namenjenega skoraj polovica časa celotnega programa in otroci ga zelo dobro izkoristijo. Vsak dan jih prihaja okoli 15, pod vodstvom strokovnih delavcev in prostovoljcev naredijo domačo nalogo, delajo dodatne vaje iz priročnika avtorice Ane Marije Kozlevčar, ki smo ga izdali pred kratkim, poskrbljeno pa je tudi za otroke s posebnimi potrebami – posebej zanje vaje pripravljamo v sodelovanju z OŠ Dragotin Kette. Veliko je dodatnega učenja slovenščine, zelo radi tudi računajo.

Kaj pravite, naj se od romskih otrok v šoli zahteva enako kot od drugih ali nekoliko manj? Kakšna naj bodo merila?

Merila bi seveda morala biti enaka, a to je v danih razmerah nemogoče. Ali lahko od invalida na vozičku pri telovadbi zahtevate enako kot od drugih? Seveda ne, ker nima enakih izhodišč. Romski otroci niti približno niso opremljeni z enakimi znanji in izkušnjami kot njihovi večinski vrstniki. Odraščajo v izoliranih naseljih, na dvori-

merila, si polomite zobe, če hkrati močno ne prilagodite načina dela. To lahko potrdi vsak učitelj, ki ima v razredu romske otroke. Vendar pa jim na drugi strani ne delamo nobene usluge, če znižamo kriterij, da napredujejo v višje razrede. Končana osnovna šola pomeni posedovanje nekega obsega znanj – ti otroci pa jih ne dosežejo in so torej spet nezadovoljivo opremljeni.

Vsi podatki kažejo, da slovenski šolski sistem ne zagotavlja polne vključenosti romskih otrok v izobraževalni sistem. Kaj je narobe?

Narobe je to, da rešujemo poplavo, nihče pa ne zapre pipe. Nevključenost otrok je posledica razmer, ki sem jih opisala. V šolo pridejo neopremljeni; zaradi jezikovne ovire ničesar ne razumejo, in ker zato ne zmorejo izpolnjevati nalog, se jim enostavno pišejo nižje sposobnosti. Mimogrede, v preteklosti so na ta račun nemalokrat končali v šoli s prilagojenim programom! Ob kroničnem šolskem neuspehu in izogibanju vrstnikov se seveda počutijo grozno, zato sčasoma nehajo prihajati. Starši jih pri tem podpirajo, učitelji pa nimajo sistemske podpore za dodaten angažma, ki bi bil potreben, da se to ne bi dogajalo. Romski pomočniki, ki med poukom poskušajo kompenzirati vrzel v opremljenosti, so sicer odlična ideja (čeprav je prišla prepozno), a tudi oni rešujejo zgolj posledice. Smo v situaciji, ko naj bi se šolski sistem prilagajal specifični situaciji Romov, ki sploh ne bi smela biti specifična! Točno vemo, zakaj romski otroci odraščajo tako, kot sem opisala. Ampak odpravljanje vzroka pomeni celostno reševanje tega, čemur ponesrečeno pravimo »romska problematika«; torej ureditev zasebne

dejal, da vsaka družba nujno potrebuje tri skupine manjšin: Rome, brezposelne in invalide. Rome zato, da ima grešnega kozla za svojo nesposobnost in družbeno krizo (po potrebi jih lahko zamenjajo istospolni, Hrvati, muslimani ipd.), brezposelne zato, da lahko postavlja s svojo dobrosočestnostjo. Če to drži, potem stereotipi ne bodo kar tako izginili. Edino zdravilo je osebni stik, ki lahko preseže sliko Romov, kot jih slikajo mediji. Če spremljate medijske zapise, dobite vtis, da vsi do zadnjega ne počnejo drugega kot ustvarjajo težave – kar že po logiki ne more biti res. Le malokdo pa se o tem prepriča sam. Koliko »civilov« ima med Romi prijatelje, s katerimi gre na pijačo, se pogovarja o vsakdanjih stvarih? Ampak vsi do zadnjega pa vedo, kakšni so Romi. Ali ni to »zabavno«?

Sami ste se našli v okviru kampanje Dosta. Kaj vse se je dogajalo pri nas?

Naše društvo je partner kampanje, kar pomeni, da prispeva svoje dejavnosti v skupni nabor dogajanj, namenjenih spoznavanju Romov in s tem zmanjševanju predsodkov. Do danes se je v Novem mestu veliko dogajalo: najbolj odmeven je bil natečaj za najboljši slogan o Romih, ki je moral odražati nekaj pozitivnega. Pet najboljših smo uporabili za radijske spote, zmagovalnega pa smo natisnili na prsne razglednice, ki so vam na voljo na različnih točkah v mestu. Za srednješolce smo pripravili okroglo mizo, na kateri so se srečali z romskimi vrstniki, ob 8. aprilu pa smo praznovali tradicionalni Vesele dive – prireditve ob svetovnem dnevu Romov. Na različne novomeške dogodke, ki niso neposredno povezani z romsko

V šolo pridejo neopremljeni; zaradi jezikovne ovire ničesar ne razumejo, in ker zato ne zmorejo izpolnjevati nalog, se jim enostavno pripišejo nižje sposobnosti. Mimogrede, v preteklosti so na ta račun nemalokrat končali v šoli s prilagojenim programom! Ob kroničnem šolskem neuspehu in izogibanju vrstnikov se seveda počutijo grozno, zato sčasoma nehajo prihajati. Starši jih pri tem podpirajo, učitelji pa nimajo systemske podpore za dodaten angažma, ki bi bil potreben, da se to ne bi dogajalo.

temo, smo vse leto umeščali tudi romske kulturne nastope. Izdali smo dvojezični priročnik za delo z romskimi otroki Sikavu pe pisini avtorice Ane Marije Kozlevčar, do konca leta pa bomo izdali že tretjo v seriji informativnih knjižic o Romih.

Zanimanje za romsko populacijo je v zadnjih letih veliko. Precej nevladnih organizacij dela prav za Rome in z Romi. Čemu pripisujete tolikšno zanimanje?

Rada bi verjela, da zato, ker smo končno opazili, da je neka skupina ljudi sistematično prikrajšana za osnovne človekove pravice in da takšna neenakost nima posledic le za zapostavljeno skupino, pač pa si s tem (tudi finančno) luknjo koplje celotna družba. A žal nas je k angažmaju napeljala še EU s svojimi prioritetai spodbujanja kulturne pestrosti, medkulturnega dialoga in socialnega vključevanja in je finančno podpirala projekte v tej smeri. Na pobudo svetovnega filantropa Georga Sorosa je bilo obdobje 2005–2015 razglašeno za desetletje Romov, in tudi to je postavilo temo na agendo.

Nam lahko poveste, koliko denarja ste v zadnjih letih dobili iz naslova romskih projektov, jih lahko ovrednotite posamezno?

Težko je govoriti o številkah, ker gre za zelo širok program, ki ga v celoti ne podpira noben financer. Sredstva krpamo iz razpisov različnih ministrstev, uradov, ambasad, skladov – eni podpirajo delovno mesto strokovnih delavcev, drugi materialne stroške izvedbe izbranih aktivnosti, tretji stroške ozaveščanja javnosti. Poleg tega so številke vedno nevhvaležen podatek – Romi so večinoma prepričani, da »denar za romske projekte« pomeni denar, ki naj bi ga prejeli oni na svoje račune, javnost pa še vedno meni, da so to tretjerazredne teme, v katere nima smisla vlagati.

Se vam zdi prav, da je treba danes vse plačati in da ni nič več zastonj?

To je sistem, ki smo si ga baje želeli. Vsak sam ve, ali je z njim zadovoljen.

Romi bodo v Šmihelu in na Ruperč Vrhu kupili parcele, na katerih živijo, občina je sprejela sklep o prodaji zemljišč, nekateri, npr. tisti v regijski civilni iniciativi, temu nasprotujejo. Vi poznate romsko tematiko razmeroma dobro; komu daste prav? In kaj pravite o vmešavanju Silva Mesojedca?

Veseli me, da je občina končno ugotovila, da je (ne)lastništvo parcel in objektov tisto, iz česar izvira veliko težav, ki se na prvi pogled ne zdijo povezane s tem. Tega sem se dotaknila že pri vprašanju šolanja otrok. Vsak sam ve, koliko bi vlagal v svoje bivališče, če ne bi bil lastnik in če bi za nameček to stalo na tuji zemlji, ki je ne bi bilo mogoče odkupiti in bi ves čas obstajala legitimna nevarnost, da vam ga

Mi smo bili tisti, ki smo uvajali ukrepe, ki so kupovali največji možni socialni mir za najmanjši napor – Romom smo dali tisto, kar so hoteli, da smo jih lahko obdržali čim dlje od sebe in imeli z njimi čim manj opravka. To se je seveda vrnilo kot bumerang, zdaj pa iščemo krivce v nehvaležnih Romih.

porušijo. Osebo pričakujem, da bomo prijetno presenečeni nad dolgoročnim učinkom te poteze. Regijska iniciativa ima vso pravico, da meni drugače. Navsezadnje so v njej povečini ljudje, ki so neposredni sosedje romskih naselij in najbolj občutijo posledice, ki jih povzroča getoizacija Romov. Če odmislim morebitno politično motivacijo, verjamem, da iniciativa težave zagotovo rešuje na način, za katerega meni, da je dober. Mi počnemo isto – menimo, da je naš način dober. Kdo ima torej prav? Če bi to kdo vedel, bi problema že zdavnaj ne bilo več. Dobra stran pa je, da si vsi želimo priti na isti cilj: urediti razmere. In to je dobro.

Romi so pretežno brez zaposlitve. Imate predlog, kako jih zaposliti, da ne bodo samo prejemniki socialne pomoči?

Prejemniki socialnih pomoči bodo ostali, vse dokler bo obstoječi sistem tako nerodno podpiral nezaposlenost. Namreč: višina denarne socialne pomoči, ki jo prejema posameznik, brez otroških dodatkov znaša 226 EUR. Višina plače v programu javnih del, kjer Romi sploh imajo resno možnost, da se zaposlijo, pa za najnižjo stopnjo izobrazbe znaša okoli 300 EUR. Poleg tega socialna pomoč po zakonu ni izvršljiv naslov, kar pomeni, da ne more biti predmet kakršnih koli terjatev za kazni, neplačane položnice itd. in je torej zelo varna oblika dohodka. Je sploh dilema, katero pot ubrati? Tudi mnogo »civilov« jo ubira, da ne bo pomote. V forumskih razpravah pogosto zasledim, da bi bilo treba znižati denarne pomoči. Avtorji se očitno ne zavedajo, da je višina zakonsko določena – če bi jo znižali, bi jo znižali za vse prejemnike. Edino rešitev vidim v dvigu najnižje zajamčene plače – a tu smo že pri svizcu, ki zavija čokolado.

V Novem mestu so Romi za svetnico izvolili Dušico Balažek. Že sodelujeta skupaj?

Dušici čestitam, da je tako pogumno vstopila v zelo zahtevno zgodbo. Romski svetnik je tampon med dvema stranema, obe imata vsaka svoja nerealna pričakovanja in zahteve. Kolikor sva se pogovarjali, sem dobila občutek, da se tega zelo dobro zaveda in da ima že izdelan načrt. Z njo kot s pomočnico vzgojiteljic v vrtcu Pikapolonica sodelujemo že vrsto let. Vesela sem, da se bomo sedaj srečevali tudi na drugih področjih.

Kdo je po vašem neučinkovit, da je na Dolenjskem z Romi toliko problemov?

Kot je razvidno iz zgornjega primera (ki opisuje zgolj eno področje), je neučinkovit celoten sistem, Romi pa ga zelo spretno izkoriščajo. Ampak kolikor vem, ga niso vzpostavljali oni. Mi smo bili tisti, ki smo uvajali ukrepe, ki so kupovali največji možni socialni mir za najmanjši napor – Romom smo dali tisto, kar so hoteli, da smo jih lahko obdržali čim dlje od sebe in imeli z njimi čim manj opravka. To se je seveda vrnilo kot bumerang, zdaj pa iščemo krivce v nehvaležnih Romih: »saj smo jim dali socialne pomoči«, »saj jim spregledujemo črne gradnje«, »saj so vedno prvi na vrsti pri zdravniku, kaj še hočejo!« Prav to je bilo narobe! Nič ne bi smelo biti poklonjeno, ker zelo dobro vemo, kako gre pregovor s prstom in potem še roko. Enak red mora veljati za vse – vendar! To je možno le, če je pred tem poskrbljeno, da imajo vsi enako možnost za udeležanje v človekovih pravicah in si lahko iz tega naslova zagotovijo enako izhodišče. Za to seveda ni bilo poskrbljeno in zato ne moremo pričakovati enakega reda za vse. Čaka nas dolga pot, sploh ker še nismo veliko razmišljali o strategiji in ukrepih, ki bi omogočili uspešno in celostno vključevanje Romov v družbo. To je namreč edino, kar jih lahko iz pasivnih prejemnikov spremeni v aktivne davkoplačevalce. In zgolj v vednost – večinsko prebivalstvo ima tu ključno vlogo: predstavljajte si, kako bi vam bilo pri duši, če bi se morali vključiti v okolje, v katerem bi bili tako odkrito nezaželeni ...

Kako vaše delo sprejemajo v vašem okolju oziroma kako sprejete obtožbe, da »podpirate cigane«, ki »nočejo nič delati«?

Okolica moj angažma res pogosto dojema na tej ravni. Na začetku sem se spuščala v dolge in goreče razprave, da bi prikazala širši kontekst, ki marsikaj pojasni. Ščasoma pa sem ugotovila, da nima smisla. Najprej zato, ker je odnos do Romov Dolenjcu položen v zibelko, drugič zato, ker zgodba za večinsko prebivalstvo ni prijetna, ker se izkaže, da nosi velik del odgovornosti za nastalo situacijo, in tretjič zato, ker koncept človekovih pravic ni lahka stvar in ga ljudje za silo dojemajo šele, ko so pravice kršene njim.

Še vedno pa rada postrežem z anekdoto, ki lepo prikaže, da imamo Romi in »civilni« povsem enake vrednote. Sedela sem v nekem lokalu, pri sosednji mizi pa se je skupina različno starih in uglajenih ljudi pogovarjala o »Ciganih«. Žvečili so klasične zgodbe o krajah, vožnji z neregistriranimi avtomobili, neplačevanju računov, špekulacijah za višji otroški dodatek

... in seveda vse to zelo obsojali. Potem so počasi prešli na druge teme in ena izmed gospa je ponosno povedala, kako je njena hči pred kratkim rodila in da s partnerjem, s katerim ni poročena, razmišljata, da bi se prijavila na različnih naslovih, ker tako dobiš še enostarševski dodatek, pa še vrtec je cenejši! Druga gospa je načela neko zgodbo o strahu pred uniformiranimi osebami in povedala, kako jo je nekoč ustavil policaj, ona pa v neregistriranem fičotu brez izpita ... Med kramljanjem sta dva izmed njih nenehno vstajala in kukala skozi okno. Izkazalo se je, da nista plačala listka za parkirno in zdaj stražita, ali bo prišel redar! Najbolj žalostno je, da četudi bi si dala duška in jih šla vprašat, v katerem romskem naselju živijo, ne bi uvideli, kako zelo so njihova dejanja enaka tistim, ki jih obsojajo.

Ste glede prihodnosti optimistka, kje vidite največjo nevarnost? Se bojite kakšnega izbruha kot v Ambrusu?

Ambrus se lahko kjer koli na Dolenjskem ponovi vsak trenutek. Kako daleč stran je ta trenutek, je odvisno tudi od tega, kako pogosto in glasno v javnost spustimo sočno in sovražno retoriko nekaterih politikov in ostalih posameznikov, ki prebivalcem pritrjuje, da so njihova negativna občutja pravilna in da je treba vzeti stvari v svoje roke. Ampak verjamem, da si država Slovenija ne bo še enkrat privoščila tako osnovnošolsko pasti na izpitu iz prava človekovih pravic, kot je v ambruški zgodbi.

Popravek

Cestni promet med obema svetovnima vojnoma:
»Z brzino enega dobro izurjenega konja«

Pri prelomu članka v rubriki Štorije Historije, objavljenega v novembrski številki revije Park, na straneh 28-29, je prišlo do neljube napake. Po pomoti je namreč izpadla navedba drugega vira. Poleg navedenega: Dokl, S., *Utrip nekega časa* (1909-1920), Ljubljana: Magnolijski, 2001, str. 17, bi moral biti omenjen tudi drug vir: SI - Zgodovinski arhiv Ljubljana, Enota za Dolenjsko in Belo krajino Novo mesto, NME 3. Avtorju in bralcem se za napako opravičujemo.

Zanemarjeni tudi v železniškem prometu

Besedilo in fotografije Tomaž Levičar

Če je v avtocestnem programu Dolenjska še dobila svoj krak, ki bo morebiti nadgrajen še s cestno povezavo s Celjem in z Belo krajino v okviru tretje razvojne osi, pa je na karti razvoja glavnih železniških osi po nacionalnem programu povsem zanemarjena.

Nacionalni programi in Dolenjska

Leta 1995 je državni zbor sprejel dva za prometno infrastrukturo pomembna dokumenta. Novembra tega leta je sprejel Nacionalni program izgradnje avtocest, celo mesec dni prej pa Nacionalni program razvoja železniške infrastrukture. Na področju avtocest je bilo območje Dolenjske načeloma enakovreden partner v približno 500 kilometrskem slovenskem avtocestnem omrežju, dodajmo pa, da je bil znotraj dinamike gradnje avtocest dolenjski krak predviden za izgradnjo povsem na koncu. Toda dolenjski krak ne bo zgrajen le zadnji, ampak celo kakih 6 let kasneje, kot je bilo z nacionalnim programom sprva predvideno. Pa krivde za to ne gre pripisovati lokalnim posebnostem in nemarnejšem, pač pa predvsem odnosu države do Dolenjske oziroma dejstvu, da država bistveno več vlaga v državno razvojno os Koper-Ljubljana-Celje-Maribor.

Toda še slabše se Dolenjski piše na področju razvoja železniške infrastrukture. Če je prišlo na področju avtocest v zadnjem desetletju in pol na območju Slovenije z izgradnjo avtocestnega križa do velikih sprememb, pa železnice v vseh pogledih stopicljajo daleč zadaj, praktično na mestu. Nacionalni program razvoja železniške infrastrukture, prilagojen naj bi bil interesom države in tudi razvojnim načrtom v okolici Slovenije, je sicer zapel hvalospev vlogi železnic v sodobni družbi v smislu odnosa do porabe energentov, prometne učinkovitosti, porabe prostora, varnosti, škodljivih emisij ipd. In zato se je vsaj v prvih letih osamosvoje-ne države, ki je bila še polna idealizma tudi v odnosu do okolja in ljudi, zdelo, da bo to prineslo kaj dobrega. A ko je bilo treba napisano udejanjati, je s finančnim bogastvom omejena država dala na področju prometa veliko prednost avtocestam. Železnice so zajemale in še zajemajo novce iz sila drobne culice.

Toda če je v avtocestnem programu Dolenjska še dobila svoj krak, ki bo morebiti nadgrajen še s cestno povezavo s Celjem in z Belo krajino v okviru tretje razvojne osi, pa je na karti razvoja glavnih železniških osi po nacionalnem pro-

gramu povsem zanemarjena. Tudi na področju železnic ima osrednjo vlogo os od Kopra prek Ljubljane do Maribora, a tu ne le glede dinamike gradnje, pač pa tudi glede kakovosti nove železniške infrastrukture. Navedena železniška hrbtenica ima še odcepe iz Divače proti Italiji, iz Pivke proti Reki, iz Ljubljane proti Gorenjski iz Zidanega mosta proti Zagrebu ter iz Maribora proti Avstriji na eni stran ter proti Madžarski na drugo stran. To je dejansko in po nacionalnem programu opredeljeno kot najpomembnejši del slovenskega železniškega omrežja. Dolenjske tu ni.

Počasni in slabotni vlaki

Vlaki oziroma proge v Sloveniji, na Dolenjskem pa še toliko bolj, so počasni in slabotni. Počasni glede hitrosti vožnje, slabotni glede nosilnosti prog. Dolenjske železnice sicer skupaj merijo 211,8 kilometra, pri čemer meri proga od Ljubljane do državne meje pri Metliki 123 kilometrov, krak Trebnje-Sevnica meri 30,6 kilometra, krak Grosuplje-Kočevje 49,7 kilometra, krak Novo mesto-Straža, to je le industrijski tir, pa meri 8,5 kilometra. Vse dolenjske proge so enotirne in imajo nizko nosilnost, le od 16 do 20 ton/os, niso primerne za oprtne vlake, sistem vleke je dizelski, sistem signalno varnostnih naprav pa je med tudi najbolj zastarelimi v državi. Tako bedna infrastruktura pomeni slabo izhodišče za povečanje tako tovornega kot tudi potniškega prometa na železnicah na območju Dolenjske. Edini pozitivni presežek dolenjskega železniškega omrežja je železniški most na industrijskem tiru proti tovarni Revoz, ki je s 575 metri najdaljši železniški most v Sloveniji.

V tovornem prometu je po nacionalnem programu cilj zagotovitev zanesljivega in točno po voznem redu urejenega prometa. Ob navedeni nizki kakovosti infrastrukture si tukajšnje gospodarstvo lahko obeta omejene usluge železnic. Kakor ugotavljajo na Direkciji RS za vodenje investicij v javno železniško infrastrukturo, se obseg dela na področju tovornega prometa na dolenjskih postajah najbolj zmanjšuje zaradi konkurenčnosti cestnega prometa in se-

veda zaradi slabe železniške infrastrukture. Nizka nosilnost prog pomeni, da so zato vagoni manj izkoriščeni, cena transporta na enoto pa je posledično ustrezno višja. In to je za ekonomičnost poslovanja slabo in nepriljubno.

Največji delež tovornega prometa na dolenjski železnici se sicer opravi na postaji Revoz (47 %), v glavnem gre za tovor, ki ga tvorijo železo, jeklo, staro železo ter vozila, sledita pa ji postaji Straža (22-odstotni delež), s te gre v glavnem hlodovina, in Črnomelj (17-odstotni delež).

V potniškem prometu pa je po nacionalnem programu osrednji poudarek glede kakovosti namenjen pogostosti in višji potovalni hitrosti. Postavljen je cilj, da mora biti čas čistega prevoza z železnico, vključno s povprečno čakalno dobo na vlak in prevozom od doma do postaje in nazaj, krajši od prevoza z avtomobilom. Tako so zapisali pred skoraj 15 leti. Vlak od železniške postaje Kandija do glavne v Ljubljani, to zneso 76 kilometrov, pa vozi v najboljšem primeru 1 uro in 41 minut. Ne pozabimo, da se na navedeni relaciji vlak ustavi na kar 21 postajah, kar krepko doprinese k navedenemu času. K času nikar ne dodajamo čakanja in prevoza od doma do postaje in od postaje do cilja, ker potem pridemo do časa potovanja, ki zneso krepko prek dveh ur. In pred petnajstimi leti je bil ta čas enak. Vmes torej stvari niso šle prav nič na bolje. Tudi cena potovanja z vlakom ni posebna ugodnost. Cena potovanja z vlakom v eno smer na navedeni relaciji znaša 5,54 evra, povratna vozovnica pa stane 11,08 evra. Z avtom na isti razdalji potrebujemo največ eno uro, za bencin pa tudi ne damo več kot okoli 5 evrov – če je zgolj en potnik v avtu. Tudi v primerjavi z avtobusi je vlak le delno konkurenčen: cena avtobusne vozovnice je sicer višja (enosmerna stane 7,2 evra), vendar je pot opravimo veliko hitreje – vožnja traja namreč le nekaj minut več od ene ure.

Izziv za razvoj železniškega potniškega prometa je v konkurenci avtomobila torej še zelo velik, saj morajo čas potovanja z vlakom vsaj prepoloviti, oziroma kakor so si zadali cilj že z nacionalnim programom, doseči povprečno

Železniški most do tovarne Revoz je s 575 metri najdaljši v železniškem omrežju v Sloveniji. Zgrajen je bil leta 1980 in predstavlja edini presežek, ki ga v železniški infrastrukturi predstavlja Dolenjska.

Železniška postaja Kandija bi morala najti priložnost zase v sosedstvu avtobusne postaje, potrošniškega središča Tuš, osrednjega mestnega športnega parka, zdravstvenega kompleksa, mestne vpadnice ter največjega mestnega naselja.

potovalno hitrost na ravni okoli 135 km/h. To pa je za naše razmere, predvsem pa za naše proge, lokomotive in vagoni, zelo veliko.

V luči teh podatkov vendarle nekoliko presenečajo podatki, zbrani so na podlagi prodanih vozovnic, da je bilo število potnikov, ki so odpotovali s treh novomeških železniških postaj v letu 2008, ko se je z njih odpravilo skupaj 426 890 potnikov, daleč največje v zadnjih desetih letih. Glede na leto 2007, ko je s teh postaj odpotovalo 279 918 potnikov, se je promet dvignil kar za 50 %. A

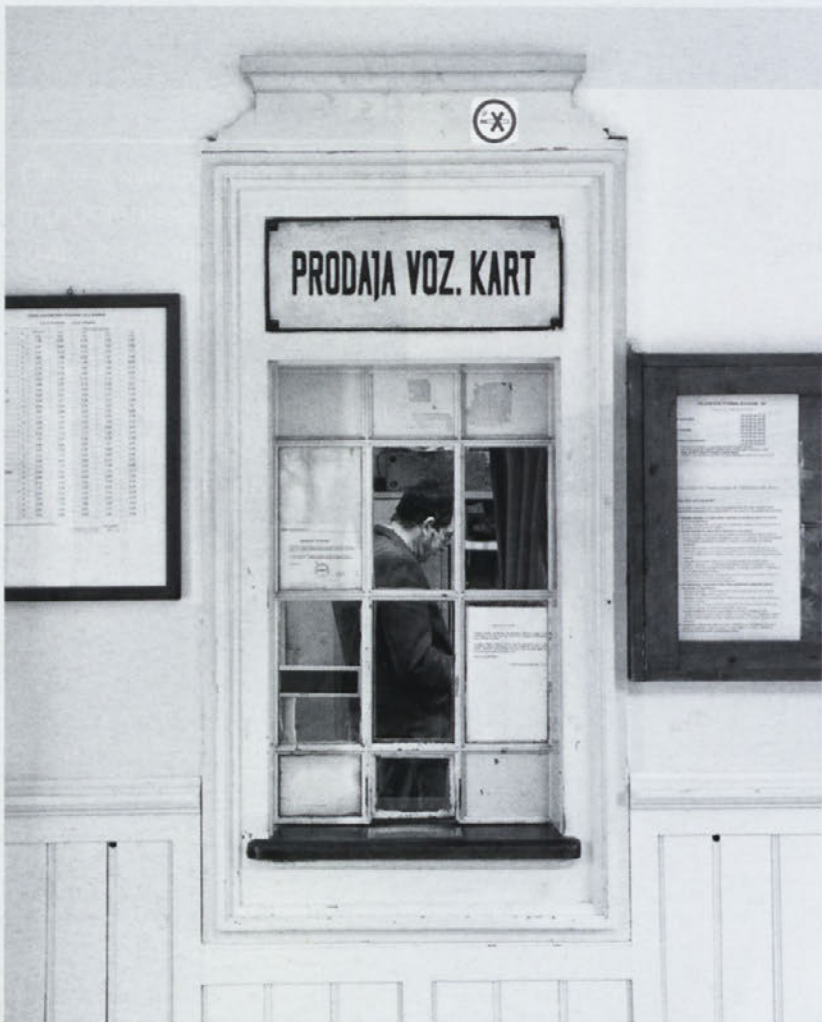
temu navkljub je bila v letu 2008 povprečna zasedenost vlakov na relaciji Ljubljana-Novo mesto-Metlika zgolj 32-odstotna.

Ima pa železniški promet dovolj pomembno prednost, če ekologije niti ne omenjamo, na področju varnosti. Od leta 1999 do 2008 je na celotnem železniškem omrežju zaradi prometnih nesreč izgubilo življenje 21 ljudi, večina na nivojskih križanjih železnice s cestnim omrežjem. Na cestah je morija večja, občutek nevarnosti pa praktično stalno prisoten.

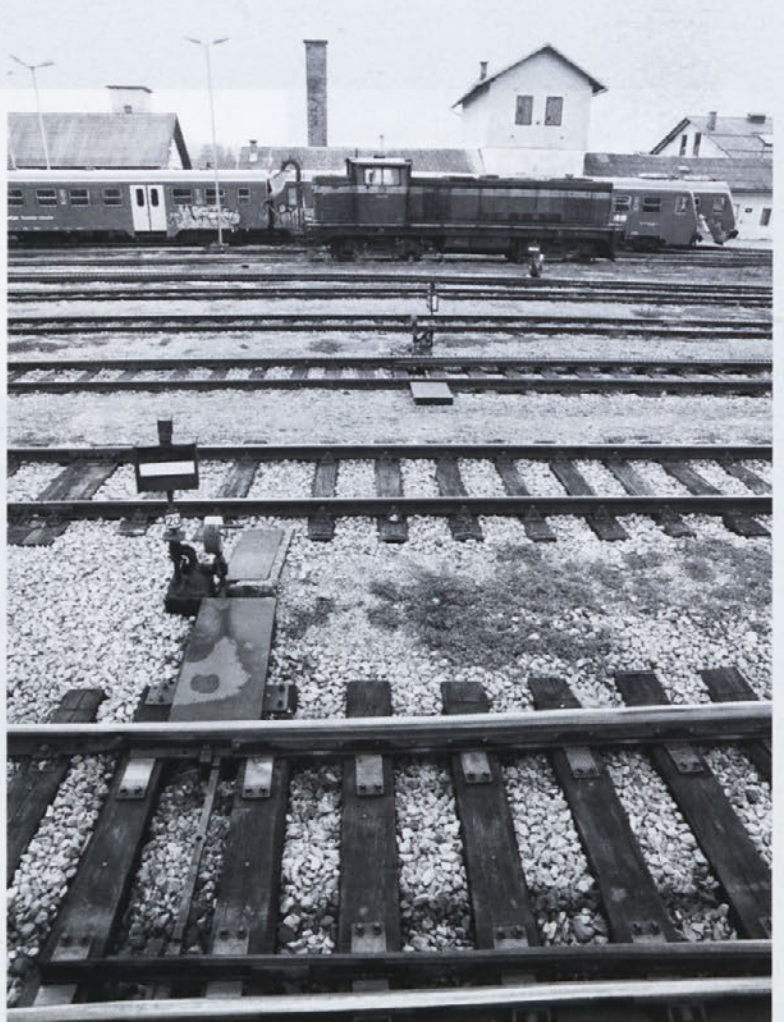
Železnica in centri potrošnje

Za Novo mesto pa železnica oziroma železniške postaje pomenijo še posebno priložnost, ki je ne le prometna, ki pa je mesto doslej sploh ni izkoristilo. Novo mesto ima postaje ob Ljubljanski cesti v Bršljinu, v centru ob Šmihelskem mostu ter ob Šmihelski cesti.

Predvsem postaji Bršljin in Kandija sta v pogledu urbane razvoja neizkoriščeni, saj se nanju ni navezal praktično nikakršen dodatni program, kot so denimo trgovina, storitve ali poslovni prostori, čeravno so lokacije še danes v

Postaja Kandija bo čez nekaj let slavila stoto obletnico. Stoletje je na železnici minilo brez večjih sprememb.

Proge na dolenskih železnicah imajo slabo nosilnost, vlaki pa so počasni. Nizka nosilnost prog pomeni, da so zato vagoni manj izkoriščeni, cena transporta na enoto pa je posledično ustrezno višja. Železniški transport je zato na območju Dolenjske še posebej nekonkurenčen.

Železniška postaja Bršljin: neprivačen prostor ob železnici, mestni vpadnici in nenazadnje ob reki Krki bi bilo treba preoblikovati in ga programsko obogatiti. Zdaj tam pač ni drugega kot prodajalna železniških kart ter obskurna gostilna.

nekaterih ozirih za merilo Novega mesta precej privlačne. Kakor koli že obračamo, se s postaj Kandija in Bršljin letno odpravi okoli 250 do 300 tisoč potnikov, posebej veliko dijakov in delavcev, kar za marsikatero dejavnost ne bi smel biti zanemarljiv podatek. Če bi postaje svojo privlačnost nadgradile z navedenimi programi, bi se iz najbolj mrtvih in zanemarjenih predelov lahko preoblikovale v najbolj vitalne mestne lokacije. Postaja Kandija, prostorsko je sicer že precej omejena, bi skupaj z avtobusno postajo in območjem poslovnega središča Tuš lahko v sosedstvu najbolj poseljenega mestnega območja, ob osrednjem mestnem

športnem parku ter ob zdravstveno-bolnišničnem centru, tvorila zelo živahno mestno območje, posebej zanimivo za mlade. Podobno pa bi območje ob postaji Bršljin, seveda skupaj z območjem nekdanje tovarne Novoteks, moralo devastiran, neprivačen prostor ob železnici, mestni vpadnici in nenazadnje ob reki Krki preoblikovati in ga programsko obogatiti. Zdaj tam pač ni drugega kot prodajalna železniških kart ter obskurna gostilna. Seveda pa to že ni več le odgovornost države, pač pa predvsem mestne oblasti, ki mora nastopiti s kakovostnimi idejami ter jih promovirati pri lastnikih in investitorjih. A to je že nezelezniška zgodba.

Malo železničarske zgodovine

1894: zgrajena železnica do Novega mesta iz smeri Ljubljane.

1914: zgrajena železnica od Novega mesta do Metlike.

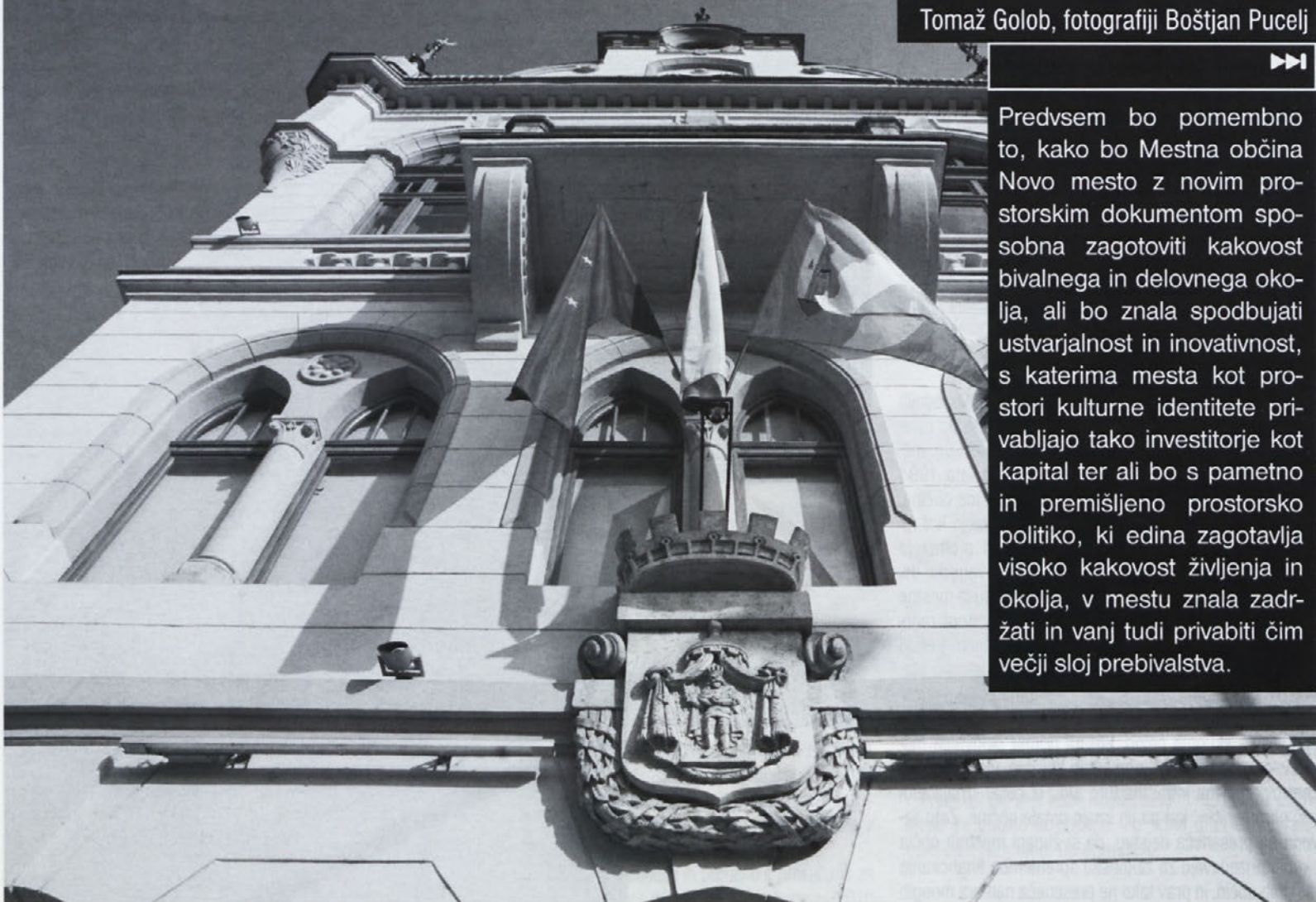
1948: zgrajen industrijski tir od Novega mesta do Straže oziroma do Novolesa in Podjetja za blagovne rezerve.

1963: zgrajen tir do tovarne Krka Novoterm (sedaj Urša).

1980: zgrajen industrijski tir do tovarne IMV (sedaj Revoz).

Novo mesto v primežu decentralizacijskih procesov

Tomaž Golob, fotografiji Boštjan Pucelj

Predvsem bo pomembno to, kako bo Mestna občina Novo mesto z novim prostorskim dokumentom sposobna zagotoviti kakovost bivalnega in delovnega okolja, ali bo znala spodbujati ustvarjalnost in inovativnost, s katerima mesta kot prostori kulturne identitete privabljajo tako investitorje kot kapital ter ali bo s pametno in premišljeno prostorsko politiko, ki edina zagotavlja visoko kakovost življenja in okolja, v mestu znala zadržati in vanj tudi privabiti čim večji sloj prebivalstva.

Novejše težnje po decentralizaciji Slovenije in ustanavljanju pokrajin kot avtonomnih administrativnih, v določenem pogledu pa tudi političnih oblik lokalne samouprave niso nekaj novega, ampak se napajajo iz zasnove policentričnega razvoja Slovenije, ki se je porodila leta 1964 ob pripravi prvega republiškega regionalnega načrta. Občine pa so večje pristojnosti dobile z novo ustavo SFRJ leta 1974, ko so postale ne le upravne, temveč tudi gospodarske enote, kar se je odražalo v pridobivanju večjega dela davkov in prispevkov krajanov in podjetij, s čimer se je ekonomski položaj občin občutno izboljšal. Občinska središča so se razvijala kot gospodarska središča, ker pa je bilo teh tedaj 64, je to pomenilo prvi večji odklon od prvotne zasnove, ki je predvidevala le 5 oziroma 13 regionalnih središč. Krajši premor v policentričnem razvoju Slovenije se je zgodil 1991 v času osamosvojitve. S spremembo gospodarskega in političnega sistema sta potekali tudi centralizacija državnih ustanov v novi prestolnici ter konsolidacija zaradi izgube jugoslovanskega tržišča prizadetega gospodarstva.

Policentrični koncept razvoja Slovenije pomeni izbor mest, ki bodo postala glavna mesta pokrajin in v katerih so se ali se še bodo skoncentrirale dejavnosti, pomembne za gospodarski in socialni razvoj tako mesta kot regije. V skladu s sodobnimi razvojnimi usmeritvami mest, ko ta niso več le proizvodna središča, temveč centri oskrbnih in storitvenih dejavnosti, morajo nova pokrajinska središča biti izredno dobro opremljena zlasti z dejavnostmi kvartarnega sektorja, v prvi vrsti uprave, pa zdravstvenimi, s šolskimi in kulturnimi ustanovami, kot so osrednja regijska bolnišnica, pokrajinski muzej, pokrajinska knjižnica, gledališče ter visoke ali višješolske ustanove.

Končni cilj decentralizacijskih procesov in posledično ustanavljanja pokrajin mora biti v tem, da te same urav-

navajo družbeni razvoj, ki ga razvijajo v čim večji meri z lastnimi razvojnimi zmožnostmi. Pokrajine bodo s tem postale enakovredne državnim ustanovam, ki bodo tako zgubile določen nadzor nad izvajanjem regionalne politike. Pri tem pa je treba opozoriti na veliko nevarnost, ki se je ob zadnjih neuspešnih poskusih ustanavljanja pokrajin v določeni meri že nakazovala v pretiranem politično administrativnem pristopu oblikovanja pokrajin, ki kot take ne bi ustrezale osnovnim parametrom za oblike pokrajin, s tem pa tudi ne bi imele ustreznih inštitucij na regionalni ravni. Kot osnovni kriteriji za oblikovanje pokrajin morajo biti predvsem zgodovinsko kulturne posebnosti, gospodarske razmere ter prometno-geografski, družbeni in politični pogoji.

Sočasno s spremembami na področju regionalizma pa se Slovenija sooča tudi z vse bolj prisotnimi procesi post-industrijske dobe. Ti temeljijo na globalni konkurenčnosti zlasti velikih urbanih središč, v katerih se povečuje vloga storitvenega sektorja v povezavi z razvojem modernih informacijskih in komunikacijskih tehnologij ter dobro transportno infrastrukturo.

Slovenija seveda takšnih močnih, evropsko primerljivih mestnih središč ne premore, je enostavno premajhna, zaradi neskladnega regionalnega razvoja pa večkrat težko tudi konkurira močnim urbanim središčem v neposredni sosesčini, kot so Trst, Gorica, italijanski Videm, Celovec in Zagreb.

Pota in stranpota reforme lokalne samouprave

Mestna občina Novo mesto je v pred kratkim sprejetem občinskem prostorskem načrtu (OPN) zapisala izhodišča prostorskega razvoja občine in se pri tem naslonila tudi na usmeritve iz državnih prostorskih aktov, ki določajo, da se Novo mesto razvija kot središče nacionalnega

pomena in kot pomembno regionalno prometno vozlišče in središče, ki bo širilo svoj vpliv na čezmejna območja na Hrvaškem. Novo mesto je kot središče funkcijske regije primerna lokacija za terciarno in sekundarno raven zdravstvene oskrbe, univerzitetno, fakultetno (visokošolsko) in višje izobraževanje ter za visoke sodne in upravne ustanove, specializirano socialno varstvo ter javne raziskovalne organizacije. Kot središče nacionalnega pomena je najpomembnejše središče dejavnosti družbene infrastrukture, oskrbnih, storitvenih, upravnih in drugih dejavnosti ter najpomembnejše gospodarsko območje in prometno vozlišče ter s tem najpomembnejše mestno središče med Ljubljano in Zagrebom oziroma Celjem in Karlovcem.

Verjamemo, da bomo v Novem mestu nekoč uspeli doseči vse to, kar je zapisano v prostorskem dokumentu, danes pa je naše mesto v razvojnem pogledu svojevrsten ujetnik nedorečenih decentralizacijskih procesov v Sloveniji. V čem je težava? Najprej v procesu reforme lokalne samouprave, ki se je v letih od njenega začetka do danes precej spremenila. V letu 1990 je bilo 60 občin, ob reformi leta 1995 147, leta 2002 193, sedaj pa jih je kar 212. Dejstvo je, da se pri ustanavljanju vedno novih občin ne upošteva Zakona o lokalni samoupravi, ki določa pogoje za ustanovitev občine. Znano je, da več kot polovica občin ne izpolnjuje temeljnega pogoja 5000 prebivalcev, poleg tega pa med posameznimi občinami prihaja tudi do nepremostljivih kvalitativnih razlik, kar je svojevrsten posmeh težnjam po uravnoveženem policentričnem razvoju Slovenije. Zlasti v letošnjem letu pa dodatno zadevo otežuje še problem financiranja občin. Če so njihovi prihodki vsa leta naraščali, se je letos to gibanje obrnilo v nasprotno smer. Po drugi strani pa se večajo izdatki na socialni strani, na kateri so tudi občine dolžne

zagotavljati sredstva za svoje občane. Ker je treba zagotoviti sredstva za uresničevanje z zakonom določenih nalog občin, je vedno manj sredstev za razvojne naloge in investicije, zlasti investicijskega vzdrževanja vrtcev, šol, športne infrastrukture itd. Zato so razumljivi vse glasnejši pozivi, da se pristopi k potrebnim spremembam zakonodaje na področju lokalne samouprave in na novo definira posamezne pristojnosti, naloge in pogoje za ustanavljanje občin, upoštevajoč pri tem sistemsko zasnovane druge ravni lokalne samouprave oziroma vlogo, pristojnosti in naloge, ki naj bi jih opravljale nove pokrajine. Ker pa se okoli ustanavljanje teh stroka in politika nikakor ne moreta poenotiti, država prenaša vedno več pristojnosti na lokalne skupnosti, za katere jih niti ne povprašajo niti ne zagotovijo potrebnih sredstev za njihovo izvajanje. Občine tako že sedaj dobivajo premalo sredstev za izvajanje vseh zakonsko določenih nalog.

Če se je število majhnih občin v Sloveniji v zadnjih dveh desetletjih nerazumno povečalo, pa v času od ustanovitve mestnih občin ni nastala nobena nova. Še več, veliko občin ob reformi lokalne samouprave leta 1994 ni bilo upravičenih do pridobitve statusa mestne občine, in to ne glede na dejstvo, da že ves čas delujejo kot regionalna oziroma subregionalna središča in premorejo regijsko bolnišnico, visoke šole, srednje šole, regijske deponije itd. Eden od kriterijev za pridobitev statusa mestne občine je tudi število delovnih mest, ki jih ta mora zagotoviti, kar pa bo vedno težje ob vse bolj prisotnem trendu selitve dejavnosti podjetij v okolja s cenejšo delovno silo. Dejstvo je, da status mestne občine v tem trenutku prinaša celo večje obveznosti kot pa koristi, zlasti na področju opravljanja skupnih nalog, kot na primer delovanja muzejev, galerij, gledališč, območnih knjižnic, visokošolskih centrov, športne infrastrukture ipd., iz česar izhaja tudi več obremenitev, kot pa jih imajo ostale občine. Zato seveda ne preseneča dejstvo, da si župani mestnih občin skupaj prizadevajo za zakonske spremembe financiranja mestnih občin, in prav tako ne preseneča namera mnogih županov mestnih občin, da poleg Združenja občin Slovenije in Skupnosti občin Slovenije ustanovijo tudi Združene mestnih občin Slovenije z utemeljitvijo, da je problematika mestnih občin neprimerljiva z ostalimi občinami.

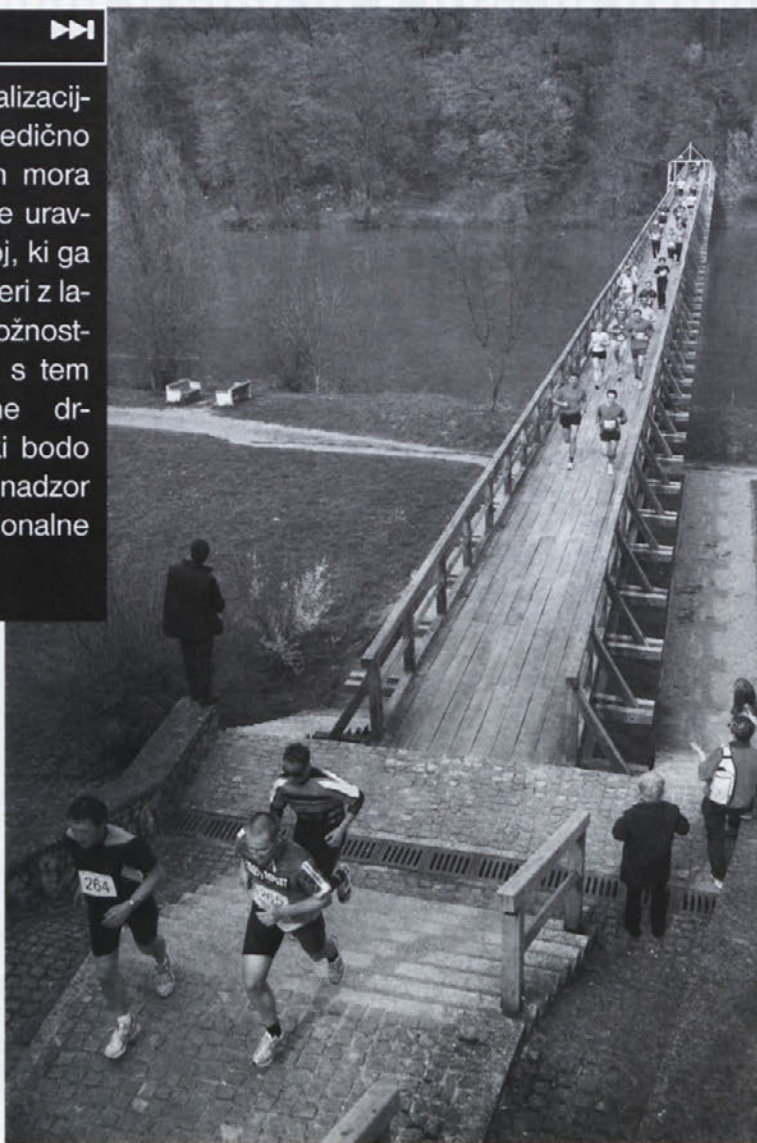
Novo mesto kot regijsko središče

Ker je mreža mestnih občin porazdeljena enakomerno po celotnem slovenskem prostoru, je vse bolj živa ideja, da bi v pripravah na regionalizacijo, ki se v zadnjem obdobju vse bolj odmika, dali mestnim občinam nove oziroma dodatne pristojnosti, tako da bi lahko postopoma prevzele funkcijo regijskih središč. To bi bilo tudi v skladu z navodili Odbora za lokalno samoupravo v Evropskem parlamentu, ki poudarja, da razvoj Evrope temelji na razvoju tako imenovanih »malih mest« (small cities).

Novo mesto, ki ga vsekakor prištevamo med manjša evropska mesta, se je v minulih desetletjih razvilo v središče specializirane proizvodnje, od katerih sta močni zlasti avtomobilska in farmacevtska industrija. Ekspertno znanje, ki ga zahtevajo tovrstne specifične dejavnosti, pa se lahko razvija le v kakovostnem univerzitetnem okolju. Dolgoročni cilj mora biti, da se v mestu in njegovih območjih razvijajo dejavnosti, ki bodo zahtevale izobraženo delovno silo in ne nizko plačanih delavcev, ki jih lahko najdemo skoraj povsod. Verjetno si ne moremo zamisliti vseh posledic za mesto in regijo, če bi se npr. francoski Renault iz tega ali onega ekonomskega razloga odločil za ukinitve avtomobilske proizvodnje v Novem mestu. Spomin na posledice zaprtja Renaultove tovarne v belgijskem Volvoordeju je namreč še vedno zelo živ. Zato je toliko bolj pomembno, da se v okolju spodbujata znanje in izobraženost, s tem pa tudi dodano vrednost, s katero se ustvari dodatne možnosti za prestrukturiranje podjetij ob finančnih in gospodarskih stresih, ki smo jim konec koncev priča ravno v sedanjem času. Toda kaj pomagajo

Končni cilj decentralizacijskih procesov in posledično ustanavljanja pokrajin mora biti v tem, da te same uravnavajo družbeni razvoj, ki ga razvijajo v čim večji meri z lastnimi razvojnimi zmoglostmi. Pokrajine bodo s tem postale enakovredne državnim ustanovam, ki bodo tako zgubile določen nadzor nad izvajanjem regionalne politike.

vse fakultete, pa če so še tako dostopne in celo delujejo v samem kraju, če ne zagotavljajo kakovosti in s tem zaposlitvenih možnosti svojim diplomantom. Pa tudi kaj pomagajo načrti in jasno izražene potrebe mesta in regije ter zagnanost posameznikov za ustanovitev novega univerzitetnega centra v Novem mestu, če država tovrstnih razvojnih potreb mesta in regije ne uvidi oziroma ima do njih celo negativno stališče. Je pa res, da se morajo univerze zavzemati za odličnost, to je za kakovost tako raziskovalnega kot pedagoškega dela, in vsekakor ne smejo, kot se je slikovito izrazil minister Gregor Golobič v slavnostnem govoru na slavnostni seji senata ob devetdesetletnici ljubljanske univerze (vir: Delo, 1. december 2009, str. 2), »delovati po logiki hitre hrane«. Zato vsi skupaj iskreno upamo, da bo Univerzitetno in raziskovalno središče Novo mesto uspešno v svojih prizadevanjih za ustanovitev univerze v Novem mestu, da bo pri svojem delovanju sledilo zgolj znanstvenim in pedagoškim kriterijem in da se bo posledično kaj premaknilo tudi v Drgančevju z izgradnjo že dolgo načrtovanega univerzitetnega kampusa.

In na koncu še nekaj sklepnih misli kot popotnica novemu občinskemu prostorskemu načrtu. Župan Alojzij Muhič je v izjavi za časnik Delo (1. december 2009, str. 12) izjavil, da so s sprejetjem ključnega prostorskega načrta »odprte nove možnosti za razvoj gospodarstva in stanovanjsko zidavo, saj bomo investitorjem zdaj lahko kaj ponudili. Po novem odloku je mogoča tudi legalizacija zidanic na vinogradniških območjih«. To za našo občino prav gotovo ni nepomembno, kot tudi ni nepomembno, da bo za razvoj Novega mesta veliko pomenilo tudi novih 600 hektarjev zazidljivih površin. Jaz pa bi dodal, da bo predvsem pomembno to, kako bo Mestna občina Novo mesto z novim prostorskim dokumentom sposobna za-

gotoviti kakovost bivalnega in delovnega okolja, ali bo znala spodbujati ustvarjalnost in inovativnost, s katerima mesta kot prostori kulturne identitete privabljajo tako investitorje kot kapital ter ali bo s pametno in premišljeno prostorsko politiko, ki edina zagotavlja visoko kakovost življenja in okolja, v mestu znala zadržati in vanj tudi privabiti čim širši sloj prebivalstva. Ne smemo pozabiti, da so občine z obstoječim zakonom o financiranju občin zgubile večji del dohodnine kot glavni vir prihodka, s tem zgubile določeno finančno neodvisnost, saj so odvisne od t. i. glavarine kot svojevrstne oblike dotacije iz državnega proračuna. Ob današnji veliki mobilnosti ljudi, ki se izkazuje tudi v dnevni migraciji zaposlenih iz sosednjih občin v Novo mesto, je to dejansko postal velik problem, saj glavarino dobijo občine, v katerih ti bivajo, ne pa Mestna občina Novo mesto, na območju katere so zaposleni.

Literatura:

Predlog občinskega prostorskega načrta Mestne občine Novo mesto, sprejet na 4. izredni seji Občinskega sveta Mestne občine Novo mesto dne 24. 11. 2009, je objavljen na spletni strani Mestne občine Novo mesto: www.novomesto.si.

Dr. Marjan Ravbar, Regionalizacija Slovenije, Dela 18, 2002, str. 317–331.

Metka Sitar, Strategija razvoja mest med evropeizacijo, državo in regijo, Urbani izziv, 16, št. 1/05, str. 5–11.

Poročilo Odbora za lokalno samoupravo in regionalni razvoj k predlogom za ustanovitev občin oziroma za spremembo njihovih območij z dne 11.09.2009, dokumentacija Državnega zbora RS.

Dnevnik občinskega svetnika (1)

Zgodba o rdečem kartonu v novomeškem občinskem svetu

Mitja Simič, fotografija Boštjan Pucelj

»Kaj mi je bilo tega treba?« je prva misel, ki me obide, ko stopim skozi vrata lepo prenovljenega Rotovža. Že pametnejši od mene so nad tem mestom obupali, jaz pa ... Svojo svetniško pot sem začel na letošnji marčevski seji skupaj s predstavnikom romske skupnosti Dankom Brajdičem, ki ga je že pobralo ...

V sejni dvorani župan otožno-prijaznega obraza že sedi na svojem mestu. Novinarji obletujejo Francija Keka in druge zvezdnike, tako da se s težavo prebijem do svojega mesta, ki so mi ga optimistično dodelili na desni strani – torej na stani pozicije, med člani županove stranke in SDS. Vendar pa po letošnjem odhodu treh vplivnih dam iz županove stranke nisem več edino gnilo jajce na tej strani.

Oktobrska seja občinskega sveta je ena manj obsežnih, saj je na predlaganem dnevnem redu le 16 točk. (Pogosto se zgodi, da jih je čez 20). Gradivo obsega »le« okoli 300 listov in se ga celo da stlačiti v za to namenjeno papirno mapo z grbom mestne občine. Vendar pa je to ena izmed sej, na kateri je govora o proračunu (takšna je zaradi številnih rebalansov skoraj vsaka), kar zagotavlja posebno duhamornost. Šele pol leta sem v občinskem svetu, pa se mi že zdi, da poslušam vedno isto »storijo«. Kljub temu da se pri kulturi, mestnem jedru, zelenih površinah in sprehajalnih poteh (torej zadevah, ki me najbolj zanimajo) vneto varčuje skoraj do absolutne ničle, imamo v letošnjem letu spet izgubo, za drugo leto pa načrtujemo drastičen porast višine proračuna kar za 50 %. Pa naj še kdo reče, da naš župan ni pogumen!

Še pred uradnim začetkom z »leve strani« prileti predlog za razširitev dnevnega reda seje z obetavnim naslovom Odgovornost za povrnitev škode MO zaradi neplačevanja obveznosti. Ker je načeloma prav, da za povzročeno škodo nekdo odgovarja, zadevo podpišem skupaj s še 14 svetniki. Zaradi okvare elektronskega sistema glasovanja nam razdelijo zelene in rdeče glasovalne kartone, ker naredi sejo bolj »domača«.

Pri točki sprejemanja dnevnega reda župan prvo obravnavo proračuna za leto 2010 zvito spremeni v »seznanitev« sveta o proračunu, tako da odpade glasovanje o njem.

Na začetku seje pa dobimo tudi novo predstavnico romske skupnosti v občinskem svetu Dušico Balažek. Sprejeta je bila seveda soglasno, saj bi bila njena morebitna zavrnitev protiustavna (to vajo je mestna občina v primeru Danka Brajdiča enkrat že izvedla).

Poročilo nadzornega odbora in poročilo o proračunu za leto 2009 ter seznanitev s predlogom proračuna za 2010 pričakovano sprožijo veliko govora. Upravičeno. Razpravlja se krepko preko ene ure – predvsem so marljivi na levi strani dvorane –, sprejme se pa nič, saj gre le za »seznanitev«.

Potem presenetljivo tiho in spokojno sprejememo Strategijo kulture v Novem mestu za obdobje 2009 – 2013. Ni jasno, ali je to zato, ker je dokument tako dober, ali zato, ker je v času recesije to tako obrobna tema. Kakršna koli že ta strategija je, je boljša kot nobena.

Največ zanimanja novinarjev sproži točka dnevnega reda o prodaji in obročnem odplačevanju stavnih zemljišč v romskih naseljih Šmihel in Ruperč Vrh. Novinarji kar tekmujejo, kako bi v objektiv lepše ujeli običajno bolj tihega svetnika Bojana Tudijo (Roma, sicer pa predstavnik Liste za razvoj gospodarstva), ki prebere obsežen, poetično navdahnjen uvodni tekst v podporo nameravani odprodaji. Kljub temu da bodo Romi zemljo kupovali precej ceneje in pod ugodnejšimi pogoji obročnega odplačevanja kot »civilni« in da gre v bistvu za neke vrste diskriminacijo »civilov«, je predlog z veliko večino sprejet kot začetek novega poglavja v reševanju te pereče problematike. Upajmo, da bo to poglavje res uspešnejše od predhodnih.

Kot po navadi spet ne uspem s svojimi predlogi za oživiljanje mestnega jedra, tako da se počutim že prav butastega. To pot poskusim s predlogom stimulativne odmere nadomestila za stavno zemljišče glede na to, ali gre za dejavnost, ki je mestnemu jedru v prid ali v breme. Ne gre.

Ko končno pridemo do dodatne točke dnevnega reda Odgovornost za povrnitev škode MO zaradi neplačevanja obveznosti, ugotovimo, da zadeva ni tako enostavna. Prav lahko se namreč tolmači, da s tem pozivom svetniki obtožujemo sami sebe (proračun namreč potrjuje občin-

ski svet) in da bi nastalo škodo morali v bistvu poravnati kar mi (!?!).

Preostali del seje mine razmeroma mirno in brez očitne škode za občino in občane. Po štirih urah se že rahlo naveličani razidemo. Do prihodnjic.

***

Novembrska seja občinskega sveta je izredna. Takšne seje imam najrajši, saj so praviloma namenjene predvsem eni tematiki, tako da se človek lahko bolje pripravi in osredotoči. Ta seja je namenjena drugi obravnavi in sprejetju Občinskega prostorskega načrta (OPN) – nekakšni občinski prostorski bibliji za prihodnja leta. Zaradi ene same točke dnevnega reda in njene vsebine je vzdušje v dvorani dobro, skorajda svečano.

Glasovalne naprave delujejo in seja se začne. Na seji je edini točki dnevnega reda dodana še točka o potrditvi imenovanja ravnateljice osnovne šole Otočec, kar mine hitro in brez najmanjših zapletov.

Glavna točka dnevnega reda se začne z dobro pripravljenim nastopom odgovornih za pripravo OPN iz občinskega oddelka za prostor, ki predstavijo dokument, ki je nastajal kar nekaj let. In Novo mesto je prva med mestnimi občinami v Sloveniji, ki sprejema takšen prostorsko-razvojni dokument, kar v teh rahlo depresivnih časih deluje kar nekako osvežujoče. Sledi razprava, ki se kar vleče, vendar ni pretirano polemična. Pravo doživetje pa je začetek razprave sicer vedno kritičnega in pronicljivega samostojnega svetnika Tomaža Levičarja, ki začne z besedami: »Najprej bi rad čestital županu ...« Levičar hvali župana – že samo zaradi tega se je splačalo priti na sejo ...

Dva amandmaja, ki bistveno ne vplivata na vsebino celotnega dokumenta (enega sem celo zagrešil jaz), sta sprejeta brez pripomb. Dokument je sprejet soglasno. Kakšna sloga! Svetniki se razidemo kot velika srečna družina – do prihodnjic.

Pripis uredništva: Mitja Simič je član občinskega sveta Mestne občine Novo mesto, izvoljen na nestranskarški listi Društva Novo mesto.

Jumbo plakati: Denar ali mestno jedro

Besedilo in fotografije: Tomaž Levičar

Dandanes je skoraj nemogoče uiti oglasom. Na internetu, v elektronski pošti, v hišnih nabiralnikih, na radiu, na televiziji, na ulicah, v časopisih. Vse povsod jih je polno. Pogosto so lepi, včasih niti ne motijo, včasih so celo koristni. Vse to zagotovo ne velja za jumbo panoja na Rozmanovi ulici tik pred stavbo knjižnice, ob spomeniku talcem, celo kar na starodavnem vstopu v današnje mestno središče. Tu so se znašli ob gradbenih delih v knjižnici. Do kdaj bodo ostali, je pa očitno uganka, ki jo lahko reši le razum oglaševalskega podjetja, ki ti površini trži, ter občine, ki jih oddaja. Odločitev ne bi smela biti pretežka. Skrb za mestno jedro bi morala včasih vendarle pretehtati nad nekaj fičniki, ki si jih razdelijo oglaševalci, ponudniki oglasnih površin in občina.

Le Soleil: Polepljeno s soncem

Le Soleil je neki festival glasbe, gledališča in plesa. Svoj prostor ima v Lanšprežu na Dolenjskem pri Trebnjem. Povsem lepa zadeva, ki pa si pot med ljudi utira tudi na zelo nelep, celo nesprejemljiv način. Kot že pred leti so tudi letos nase opozorili z nalepkami. Te pritisnejo praktično kamor jim paše, ponavadi pa nekam, kjer to sploh ne paše. Tako so v maniri gverilcev, seveda brez kake velike ideje, polimali tudi žleb najmenitnejše mestne stavbe – rotovža. Praktično pred županovimi očmi so to storili. Nalepke za prireditev v letu 2007 še niso odstranili. Morda bodo letošnji? In s tem poskrbeli ne le za promocijo kulturnega dogajanja, pač pa tudi za nekaj kulturnejši videz Novega mesta.

Pošta dela, vendar včasih brez občutka

Tudi v dobi interneta in elektronske pošte stara dobra pošta z okenci in s poštarji pride prav. Dobro je tudi vedeti, kdaj jih lahko obiščemo. Poslovalnica v Kandiji ima med tednom delovni čas od 8.00 do 18.00, pri čemer imajo med 9.30 in 10.00 zaprto. Najbrž je to čas za malico zaposlenih. Ob sobotah delajo od 8.00 do 12.00. Ob nedeljah in praznikih pa ne delajo. S tem nas, kot mnogi drugi, seznanjajo ob svojih vhodnih vratih. S to razliko, da so na kandijski pošti to naredili na precej nemaren način. Sprintali so delovni čas na A4 list ter ga z lepilnim trakom nalepili na tablico. A to je možno urediti tudi lepše, ne da bi Pošta zato bankrotirala.

Hotel Kandija še brez investitorja

Mnogi vsaj malce starejši Novomeščani, denimo tisti nekeje v tridesetih letih in seveda starejši, imajo lepe spomine na Hotel Kandija z restavracijo, predvsem pa na gostinski vrt pod razkošnimi kostanji in lipami. Že kako desetletje in pol, tam nekeje od začetka devetdesetih let prejšnjega stoletja, je reč bolj ali manj opuščena in zapuščena. Zelo zanemarjeno je že. Denacionalizacija je poskrbela, da je objekt šel iz rok Krke, mislimo si lahko, da ta kot dober gospodar ne bi dopustila take nemarnosti na tako imenitni lokaciji. Trg je nato nekako poskrbel, da je objekt iz rok denacionalizacijskih upravičencev že pred kar nekaj leti prešel v last nepremičnarju. Za tega je lokacija očitno prezahtevna. In če že ta nič ne stori, bi pa vsaj občina z županom naredila kaj več, da bi objekt dobil dejavnega, odgovornega lastnika in vsaj staro, če ne povrh še kako drugo vsebino.

Uroš Lubej

Tabla črnih pack

Volčičeva ulica: Okupirana s strani dijakov

Skozi mirno bivalno naselje na Volčičevi ulici vsako jutro in zgodaj popoldne hodijo trupe 2000 dijakov iskat znanje na Šolski center v Novem mestu. Problem je toliko bolj pereč, ker je to postala priljubljena šolska pot, ki pa nima pločnika. Stanovalce naselja moti ne le nepretočnost prometa, saj si najstniki lastijo celotno cesto, marveč tudi občasna ošabnost, saj nekateri premeščajo kontejnerje za smeti na cesto, nekateri poležavajo ob in na cesti, nekateri vržejo petardo itd. Rešitev bi bila izgradnja pločnika oziroma kar slepe ulice, h kateri se nagibajo prebivalci ulice, da bi šolarji tako uporabljali zgolj uradno šolsko pot na Šegovi. (Natalija Mikec, fotografija Boštjan Pucelj)

Avtobusna postaja Brusnice: Premajhna za avtobus

V Brusnicah se je država v sodelovanju z novomeško občino in ob podpori evropskih sredstev lotila obnove avtobusnega postajališča. Zgradili so lepo in veliko postajo, ki pa ima eno samo pomanjkljivost: avtobusi ne morejo zapeljati nanjo. Kdo je za to odgovoren in kdo bo malomarnost plačal, bomo še ugotovili do naslednje izdaje naše rubrike. (Uroš Lubej)

BTC – mesto, ki je spet postalo prijazno invalidom.

Novomeški BTC je do pred kratkega imel 223 parkirnih mest, a zgolj enega za invalide. Kot so obljubili, so napako v zelo kratkem času odpravili in dodali sedem novih parkirnih mest za invalide.

MIČ Styling uredil »frizuro«

Odzvali so se tudi v novomeški enoti frizerskega salona Mič Styling. Odstranili so namreč izveske, ki nikakor ne sodijo na eno izmed najbolj izpostavljenih čelnih fasad Glavnega trga.

Sprehod za plezalce se končuje

»Sprehajališče Primičeve Julije bo zaradi izvedbe Šmihelske ceste za sprehajalce zaprto predvidoma do marca prihodnje leto. Takrat bomo sprehajališče tudi vrnili v prvotno stanje,« so sporočili iz MO Novo

mesto. Ker smo ob tem opazili tudi to, da so skale, ki so bile postavljene prav na sprehajališče, že uporabljene za utrditev nabrežja reke Krke, in ker so v kabinetu župana obljubili, da bodo poskrbeli za ustrezno signalizacijo, ki bo sprehajalce opozorila na bližino gradbišča, lahko to sporno točko odstranimo iz naše rubrike.

Kiosk na Trdinovi

Kmalu po objavi v naši rubriki je neznan storilec začel odstranjevati zapuščen kiosk, ki kazi eno izmed glavnih križišč v Krajevni skupnosti Kandija – Grm.

Ulice se bodo še luščile

»Menimo, da stanje ni tako alarmantno, kot pravi novinar. Mestna občina Novo mesto namreč vsako leto v sklopu letnega vzdrževanja prometne signalizacije sredstva nameni tudi za obnovo uličnih tabel. Tako vsako leto uredimo okoli 20 tovrstnih tabel. Veselilo pa bi nas, če bi nam stanovalci posameznih ulicah sporočili, katere table so najbolj poškodovane. Tako bi lažje načrtovali njihovo obnovo,« so sporočili iz MO Novo mesto. Morda imajo prav, vendar zaenkrat vztrajamo, da ne bi smelo biti tako slabo vzdrževanih tabel, kot smo jih fotografirali v zadnji izdaji naše rubrike.

Iz občinske stavbe v reklamni pano

Zaenkrat nič novega z nekdanj eminentno stavbo Novi trg 6. Še vedno je njena edina funkcija v tem, da služi kot reklamni pano. Nad zadevo je očitno obupal tudi novomeški župan, katerega smeje ideje očasni ureditvi v parkirišča so očitno naletele na gluha ušesa zdajšnjega lastnika (po zadnjih podatkih naj bi bil to Hypo Leasing.)

Dolenjska pot do univerze

Janez Povh, fotografija Boštjan Pucelj

Nobena univerza od začetka ni vrhunska in praviloma jo spremljajo očitki, da ni potrebna, da nima potenciala, študentov, materialnih pogojev ipd. Zagotovo pa lahko trdim tudi to, da je lahko tudi v majhnem mestu dobra univerza, ki bo poganjala regijski razvoj in pritegnila odlične profesorje in študente od blizu in daleč.

Za ustanovitev univerze v nekem mestu oz. regiji so praviloma potrebne sanje in priprave mnogih generacij intelektualcev, na koncu pa tudi odločnost in drznost ene generacije. Intelektualci opozarjajo na izjemen kulturni, znanstveni in razvojni prispevek univerze k celotni skupnosti, a za začetek delovanja je treba te velike ideje in ves zagon izobražencev sestaviti v ustanovne dokumente, jih podpreti s politično podporo in jim dodati materialno dimenzijo.

Univerza mora nastajati dlje časa, da se njena usmeritev izčisti, da se potreba po njej usidra v podzavest celotne skupnosti in da se nabere kritična masa za lansiranje tega subjekta v dovolj svetlečo se orbito.

Menim, da je nujen spremljevalec ustanavljanja nove univerze tudi dvom, ali je univerza v mestu (v regiji) sploh

potrebna in ali ima mesto potencial za nastanek dobre univerze. Hrepenenje po univerzi in skepsa do tega se morata vzporedno ali zaporedno pojavljati tudi pri nosilcih takega projekta, saj jih prvo žene naprej po poti in jim daje zagon ter spodbudo ob neugodnih razmerah, obdobja skepse pa so opomin, da sanjajo o velikem projektu z izjemnim dolgoročnim kulturnim in razvojnim učinkom, pri katerem bodo nenehno potrebni veliko modrosti, spretnosti in tudi denarja za to, da bo univerza doma in v tujini prepoznana kot odlična.

Po mojem opažanju je pot do dolenjske univerze s sedežem v Novem mestu usklajena z zgornjimi tezami. Mnogi, ki spremljamo to pot, se strinjamo, da je ta zelo unikatna in tudi učinkovita, čeprav obstajajo deljena mnenja o tem, ali je tudi najboljša.

Primerjava s postopkom nastanka drugih univerz kaže, da so imele tudi mnoge druge univerze izvirno in dolgo pot do ustanovitve, ki pa je bila marsikdaj tudi zelo težavna. Obstajajo pa tudi univerze, pri katerih je šlo zelo elegantno.

Ljubljanska univerza je z malo več kot 57 000 študenti daleč največja univerza v Sloveniji in je po številu študentov tudi v mednarodnem merilu velika. Te dni (začetek decembra 2009) intenzivno praznuje 90. obletnico ustanovitve. Pot do njene ustanovitve je bila zelo dolga. Po prvih jezuitskih šolah z začetka 17. stoletja in kasnejšem licejskem obdobju je bila želja po univerzi z vsemi ključnimi fakultetami (tehnika, pravo, medicina, teologija, humanistika) zelo jasno izražena v prelomnem letu 1848. Nadaljnjih 70 let je bilo potrebnih, da je bila univerza je-

seni 1919 tudi ustanovljena. Bilo bi zanimivo prebrati komentarje dunajskih ali beograjskih časopisov in visokih krogov o tem dogodku (dunajska univerza je bila ustanovljena leta 1365, beograjska pa leta 1808). Ne bi bil presenečen, če bi med temi komentariji zasledili tudi take, ki so se spotali ob materialne pogoje nove univerze in tudi ob kadrovske zmogljivosti ljubljanske univerze, čeprav so bili med prvimi 18 profesorji ljubljanske univerze nekatera velika imena slovenske znanosti in umetnosti (Josip Plemelj, Milan Vidmar, Aleš Ušeničnik ...). Najbrž se je kdo celo javno vprašal, od kod bo ta univerza črpala svoje profesorje in študente, saj ni dovolj pametnih ljudi za toliko univerz.

V Mariboru se je visoko šolstvo začelo leta 1859 z ustanovitvijo bogoslovnega učiteljskega, kar je sledilo Slomškovega prenosa sedeža Lavantinske škofije iz St. Andraža v Maribor. Pomembna prelomnica je bila tudi ustanovitev dveletnega učiteljskega leta 1863. Ustanove, ki pa so neposredno vodile k ustanovitvi Univerze v Mariboru leta 1975, so bile ustanovljene med letoma 1959-1961. Višja ekonomska šola, Višja tehniška šola in še nekatere so bile tista jedra, okrog katerih se je začela univerza. Kot pri ljubljanski univerzi tudi pri mariborski nisem raziskoval takratnih odmevov na ustanavljanje novega visokošolskega centra izven takratnega republiškega centra. Vnovič domnevam, da so bili prisotni očitki in zadržki v stilu, da tega Slovenija ne potrebuje, da ni dovolj profesorjev in študentov ipd. Zagotovo pa so bili tudi očitki, da te nove ustanove niso dobre, da zbijajo povprečje. To nam kaže še trenutno javno mnenje, ki nekatere mariborske fakultete (najbrž po krivici) uvršča pod sorodne ljubljanske fakultete

Univerza na Primorskem je najmlajša javna univerza v Sloveniji. Ustanovljena je bila leta 2003 in ima 4 fakultete in 2 visoki strokovni šoli. Med fakultetami ni prava, ni medicine in ne teologije, prav tako je tehnika trenutno zelo skromno zastopana. Je pa hitro razvijajoča se univerza, in čeprav je bila ob ustanovitvi označena za politični projekt tedanje ministric za visoko šolstvo, postaja zelo pomemben generator razvoja Primorske. Očitki, ki sem jih zgolj ugibal v primeru ljubljanske in mariborske univerze, za primorsko zagotovo držijo. Lastno akademsko jedro je bilo ob ustanovitvi šibko – še sedaj je velik delež profesorjev iz drugih koncev Slovenije, predvsem iz Ljubljane, ki so na univerzi prisotni predvsem v času predavanj (tudi rektor se dnevno vozi iz Ljubljane). Prav tako to univerzo pretresajo škandali, povzročeni s preveč po domače vodenimi postopki. Vendar se to popravlja in univerza se krepi.

Od omenjenih treh slovenskih univerz je le ljubljanska med prvimi 500 univerzami na svetu (trenutno je uvrščena med 400. in 500. mesto) po t. i. šanghajski lestvici. Čeprav ta lestvica ni edino merilo oz. zagotovilo kakovosti, je pa uvrstitev nanjo cilj, za katerega si vse tri slovenske javne univerze intenzivno prizadevajo, a ostalima dvema do sedaj ni uspelo.

Stanfordska univerza je na tej lestvici za leto 2009 na drugem mestu, in sicer za Harvardsko univerzo. Njena pot do ustanovitve je zelo ameriška. Zakonca Stanford, ki sta si ustvarila veliko premoženje predvsem z gradnjo železnice na zahodu ZDA, sta po nenadni smrti svojega 15-letnega sina razmišljala, kaj narediti s svojim premoženjem. Po obisku dobrih univerz na vzhodu ZDA (vključujoč Harvard, ki je bil že takrat prestižen) sta se odločila ustanoviti novo univerzo na zahodu v kraju Palo Alto blizu San Francisca. Angažirala sta dobre profesorje (za prvega rektorja sta pridobila rektorja Univerze v Indiani) in imenitnega arhitekta, kar se je po 6 letih truda leta 1891 sestavilo v začetek delovanja univerze, ki je prvo leto začela s 559 študenti in 15 profesorji v imenitnem novem kampusu. Napoved New York Timesa, da bodo v Palo Altu predavali imenitni profesorji v marmornatih

predavalnicah praznim klopem, se ni uresničila.

Ta univerza ni bila postavljena v velik kraj (od kampusa do središča San Francisca je približno toliko kot iz Novega mesta do Ljubljane, tj. 45 minut vožnje), nastala je praktično na vasi. Kljub temu pa je dokazano pomemben (če ne ključen) dejavnik kalifornijske razvojne zgodbe, poimenovane Silicijeva dolina. Visokotehnološka podjetja, predvsem s področja elektronike in informacijske tehnologije, so ustanavljali stanfordski diplomanti v stanfordskem tehnološkem parku ali v bližini. Najbolj znana tako nastala podjetja so Hewlett Packard, Sun, Google ... Pri tem želim posebej izpostaviti, da se je ta tehnološki preboj dogajal v letih pred ali tik po drugi svetovni vojni, torej približno 50 let po ustanovitvi univerze. Tudi prvega nobelovca je ta univerza dobila šele leta 1952, tj. 61 let po začetku delovanja. Med profesorji te univerze je 16 Nobelovih nagrajencev.

Ta majhen vzorec izmed več kot 6000 univerz na svetu zagotovo ni reprezentativen, vseeno pa si z njegovo pomočjo drznem postavljati trditve, da nobena univerza od začetka ni vrhunska in da novo univerzo praviloma spremljajo očitki, da ni potrebna, da nima potenciala, študentov, materialnih pogojev ipd. Zagotovo pa lahko trdim tudi to, da je lahko tudi v majhnem mestu dobra univerza, ki bo poganjala regijski razvoj in pritegnila odlične profesorje in študente od blizu in daleč.

V Novem mestu se je razvoj visokega šolstva po nekaj izpostavah ljubljanskih fakultet dejansko začel z ustanovitvijo Visoke šole za upravljanje in poslovanje leta 1998. Razvoj se je zelo pospešil z ustanovitvijo Univerzitetnega in raziskovalnega središča Novo mesto (URS), ki ga je leta 2006 ustanovila Mestna občina Novo mesto (direktor je od ustanovitve naprej izr. prof. Borut Rončević) kot protiutež Visokošolskemu središču Novo mesto (VS), katerega direktor je izr. prof. dr. Marjan Blažič. Obe središči sta v tekmovalnem duhu v nekaj letih zagotovili akreditacijo 6 novih visokošolskih zavodov, od katerih imajo v tem študijskem letu študente 4 zavodi. Pri tem je pomembno, da URS zagovarja javno univerzo in vodi dejavnosti za ustanavljanje javnih fakultet, medtem ko so visokošolski zavodi iz okvirja VS zasebni zavodi.

Če se v Novem mestu primerjamo s Primorsko, bomo kmalu dosegli kritično maso za novo univerzo (dr. Rončević napoveduje izdelavo ustanovitvenega elaborata za leto 2010). Čeprav iz zgodbe drugih univerz sledi, da je postavljanje in umeščanje univerze dolg postopek, je vseeno treba razmisliti, kako ga čim bolj skrajšati. V nadaljevanju bom nanizal nekaj predlogov, ki se mi zdijo bistveni za to, da bo nova univerza v zelo kratkem obdobju postala prepoznana kot zelo dobra univerza.

- Gradniki novomeške univerze smo (trenutno) finančno in politično šibki. Brez vladne podpore ta projekt ne bo izpeljan. Minister za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo, sicer Novomeščan, temu projektu precej odločno nasprotuje; dolenjske občine, ki ga vsaj deklarativno podpirajo, pa nimajo dovolj političnega vpliva na državni ravni niti dovolj lastnega denarja za financiranje te zgodbe. Dolenjski poslanci se trudijo, a žal nepovezano in brez uspeha. Prepričan sem, da bi lahko pomanjkanje političnega vpliva nadomestili z gospodarskim vplivom, ki ima svojo podlago v odličnih gospodarskih rezultatih. Vztrajen in dosleden zagovornik novomeške univerze je Dolenjska akademska pobuda, ki ima v svojih vrstah mnoge odličnike in je kljub pomanjkanju operativnega vpliva velik moralni spodbujevalec razvoja.

- Prostorski pogoji za delovanje novih visokošolskih ustanov so slabi. Načrt novomeškega kampusa je velikopotezen in drzen, kar je pravilno. Žal se ga v krogih blizu odločevalcev ocenjuje kot neizvedljivega, in zato je njegovo izvajanje v celoti zamrznjeno. Ocenjujem, da je nujno potrebno, da se ta projekt vnovič ovrednoti, in če je zaradi velikega finančnega vložka res neizvedljiv v na-

Minister za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo, sicer Novomeščan, temu projektu precej odločno nasprotuje; dolenjske občine, ki ga vsaj deklarativno podpirajo, nimajo dovolj vpliva niti dovolj denarja za financiranje te zgodbe. Dolenjski poslanci se trudijo, a žal nepovezano in brez uspeha. Prepričan sem, da bi lahko pomanjkanje političnega vpliva nadomestili z gospodarskim vplivom, ki ima svojo podlago v odličnih gospodarskih rezultatih.

slednjih 15 letih, naj se poišče dobre alternative. Umestitev novomeške univerze v nov kampus bi zagotovo zelo povečala atraktivnost in prepoznavnost te nove univerze tudi izven Dolenjske in Bele krajine.

- Kadrovski potencial kroga, ki se trudi za ustanovitev univerze, je dober. Akademski zbor Fakultete za informacijske študije, iz katere prihajam, je mlad in generacijsko homogen. Večina nas je takih, ki smo želeli razvijati svojo akademsko kariero, a nismo hoteli stopati po zaviti in utrujajočih kariernih stopnicah starih visokošolskih ustanov. V okviru FIŠ se tako sestavlja posrečena zgodba zelo dobrih mladih znanstvenikov z dobro mednarodno prepoznavnostjo pa tudi strokovnjakov, ki so kar nekaj let po doktoratu preživel v podjetjih. Velik del te ekipe tudi živi v Novem mestu (nekateri so se priselili zaradi službe na FIŠ). Ta ekipa je gotovo med vsemi akademskimi zbori na novomeških visokošolskih zavodih najbolj motivirana, saj dejansko kreira svojo kariero in svoje delovno mesto v kraju, kjer pretežno živi.

- Nadaljnji razvoj kadrov novomeške univerze bo zelo odvisen od tega, ali bomo znali v Novem mestu ponuditi več kot drugje. Pri tem veliko šteje duh akademske svobode, ki ga gojimo, a pomembna je tudi materialna plat zgodbe (plača, stanovanja, spremljajoče ugodnosti ...)

- Pogosto se zastavlja vprašanje, kje bo novomeška univerza dobila študente, ko pa vemo, da so generacije dijakov zelo majhne in se bodo vnovič začele povečevati šele okrog leta 2020. Tukaj je odgovor še najlažji: odvzela jih bo ostalim univerzam, predvsem ljubljanski univerzi, ki bo kljub morebitni izgubi 10 % študentov še vedno zelo velika. Novomeška univerza se mora nasloniti tudi na transverzalo Novo mesto-Karlovac-Bihač in prek študija mrežiti ljudi s tega območja ter tako povečati razvitost teh regij.

Še zaključek: projekt Univerza v Novem mestu bo uspel, saj je motiviranost tistih, ki stojimo za njim, neprimerno večja od motiviranosti tistih, ki se z njim ne strinjajo. Lahko pa traja še nekaj let. Z nekaj sreče in s kakšnim slovenskim Lelandom Stanfordom lahko pot do uspeha zelo skrajšamo in ustvarimo tehnološko razvito regijo mnogo prej kot v 50 letih.

Doc. dr. Janez Povh je dekan Fakultete za informacijske študije.

Bogdan Miklič

Dober veter države

Vse kaže, da bo denar zagotovljen. Učinke programov bo možno izmeriti, ampak šele čez nekaj let. Pri tem se veselim, če bomo lahko ugotavljali, koliko Romov je dejansko našlo zaposlitev, koliko otrok več bo končalo osnovno in srednjo šolo, kajti samo rezultati so dokaz uspešnosti. Zdajšnje stanje je zaskrbljujoče. Na osnovni šoli Bršljin npr. beležijo le 10-odstotni obisk romskih učencev, a o tem vsi modro molčijo.

Končno se za boljše življenje Romov nekaj le premika tudi na ravni države. Nov veter je čutiti predvsem iz besed predsednika vladne komisije za zaščito romske etnične skupnosti ministra za šolstvo in predsednika komisije Igorja Lukšiča, ki je oznanil, da je pripravljen predlog nacionalnega programa ukrepov za Rome za naslednjih pet let. Vlada naj bi ga sprejela konec januarja ali v začetku februarja prihodnje leto.

Zdi se mi pomembno, da bodo tudi romske organizacije imele možnost do 15. januarja dati pripombe k predlogu in sooblikovati končni dokument. V fazi oblikovanja bodo sodelovali tudi župani »romskih« občin, ki bodo najbolje znali oceniti učinke in sadove dosedanjih ukrepov. Menda je klima v Sloveniji na tem področju dobra, da bo možno v naslednjih dveh letih narediti pomembne premike na področju reševanja in urejanja romskih naselij ter večji napor pri izobraževanju in vključevanju romskih otrok v vrtnice.

Program ukrepov je zelo konkreten, saj določa nosilce ukrepov, vire in časovne roke za dosego ukrepov. In če je bila doslej praksa, da se občine niso pretirano zmenile za romske projekte, naj bi bilo zdaj drugače. Naloga vlade in komisije je, vztraja Lukšič, da »jim damo jasno vedeti, da mora biti to prioriteta«. Vztrajali bodo, da se občine lotijo teh zadev. Ne bi bilo odveč, če bi se v te procese bolj vključilo tudi romske svetnike, v novomeškem primeru svetnico. Človek si reče, da je za vsebinske popravke časa še dovolj, in verjamem, da bodo romski funkcionarji s pripombami ustrezno dopolnili program. Škoda se mi zdi, da se programa javno ne predstavi na kakšni okrogli mizi, na kateri bi lahko avtorji dokumenta iz prve roke slišali prednosti in slabosti dozdajšnje prakse. Prav glede tega se bojim, da bodo nekatere nejasnosti še naprej ostale. Morda tudi zato, ker so nekateri pojmi še vedno nerešeni, npr. dejavnosti in pooblastila države in lokalne skupnosti predvsem pri urejanju romskih naselij. In ko trčita skupaj na eni strani želja oz. kar zahteva krajanov in na drugi strani zakonske možnosti občine oziroma države, smo spet tam, kjer smo bili.

Čeprav je predlog ukrepov javnosti nedostopen, pa so se nekateri mediji razpisali, da program predvideva za razvoj romskih območij prihodnje leto 683 000 evrov, v letih 2011 in 2012 pa poldrugi milijon. Občine bodo tako za izboljšanje bivalnih razmer Romov romska naselja opredelile v svojih prostorskih aktih, kar bo omogočilo njihovo legalizacijo. Za zagotavljanje pogojev za vključitev romskih otrok v predšolsko vzgojo naj bi namenili dva milijona evrov, 300 000 evrov pa za vzpostavljanje zaupanja v šolo ter odpravljanje predsodkov. Za romske pomočnike v šolah bodo razpisali 1,8 milijona evrov evropskih sredstev, po letu 2013 pa še okoli milijon evrov iz domačega proračuna. Vsi ukrepi bodo pretežno financirani iz evropskega socialnega sklada. Za socialno podjetništvo, ki bi prispevalo k večji zaposljivosti Romov, bo razpisanih dva milijona evrov za obdobje do leta 2012, še dodatnih osem milijonov pa za razvojne projekte. Okoli 40 000 evrov na leto bo namenjenih za osveščanje večinskega prebivalstva o romski kulturi, program pa govori tudi o izobraževanju romskih svetnikov in aktivistov.

Vse kaže, da bo denar zagotovljen. Učinke program bo možno izmeriti, ampak šele čez nekaj let. Pri tem se veselim, če bomo lahko ugotavljali, koliko Romov je dejansko našlo zaposlitev, koliko otrok več bo končalo osnovno in srednjo šolo, kajti samo rezultati so dokaz uspešnosti. zdajšnje stanje je zaskrbljujoče. Na osnovni šoli Bršljin npr. beležijo le 10-odstotni obisk romskih učencev, a o tem vsi modro molčijo, čeprav bi morale vse pristojne službe odreagirati takoj in zahtevati od staršev Romov izpolnjevanje obveznosti. Zakonodajca jasno pravi, da so starši DOLŽNI otroka pošiljati v šolo, saj je osnovna šola v Sloveniji za vse obvezna.

Katja Martinčič

Pojedina na britofu

Letošnji prvi november je bil po svoje bolj žalosten kot vsi prejšnji. Bil je dan spomina na mrtva verjetja in mrtve vrednote, počastili in zakopali smo še nekaj človeškega dostojanstva in prižgali sveče spodobnosti. Dan mrtvih se postopoma spreminja v dan živih mrtvecev, pokopališča pa v dnevne bare.

Sicer je že precej mimo, pa kljub temu nekako ne morem preboleti letošnjega prvega novembra. Saj ne, da bi se pretirano razlikoval od vseh minulih, samo dosti bolj močno se je pokazal resnični značaj tega »praznika«. Oprostite, značaj, ki si ga ta dan očitno pridobiva z leti uspešnega trženja in promocije.

Prvi november imam od nekdaj v spominu kot obdobje, ko vsak pri sebi preiščuje o preteklosti, o ljudeh, ki so sicer preminili, a so zaznamovali naše življenje na tak ali drugačen način. Ne gre za objokovanje in obup, temveč za tih in spoštljiv poklon nekemu času, ki se je iztekel. Vse to predvsem na osebni ravni, ne v sklopu organiziranih množičnih praznov, ki so bile sicer tako pogost pojav v devetdesetih. Dobro se še spominim, da sem kot otrok komaj čakala, da se začnejo novembrske ceremonije. Vedno sem se počutila, kakor da prisostvujem posebni svečanosti, ko je beli pesek hreščal pod podplati in ko sem smela prižgati belo svečko na grobu, čeprav vžigalice niso za otroke. Dišalo je po vročem vosku in svežem cvetju, obrazi so bili trpki, a umirjeni, obrnjeni vase. Skratka, prvi november je bil poklon, bil je nekaj svetega in nedotakljivega. Morda celo zato, ker se je za trenutek vsak izmed nas zavedel tudi lastne minljivosti.

Zdaj pa iz rahlega stoicizma, zadržanosti in poglobljenega razmisleka pospešeno prehajamo dobesedno v srce cirkuške predstave. Pokopališča so postala tržnice, peče se koruza, kostanj, prodaja rožnat puh sladkorne pene in helijeve balone med paketi sveč pa zraven še šope rdečih nageljnov in ocufanih nagnitih gerber. Vonji po nagrobnem pesku in umetnih ikebanah se prepletajo s sladkastimi vonjavami in z bleskom drobnarij, ki naj bi razvajene mulce zamotile, medtem ko se njihove mame in očetje ogovarjajo na pokopališču. Kdo ima plašč iz lepšega krzna in čigava glava je lepše počesana, kdo s kom spi in čigavi otroci so nezakonski.

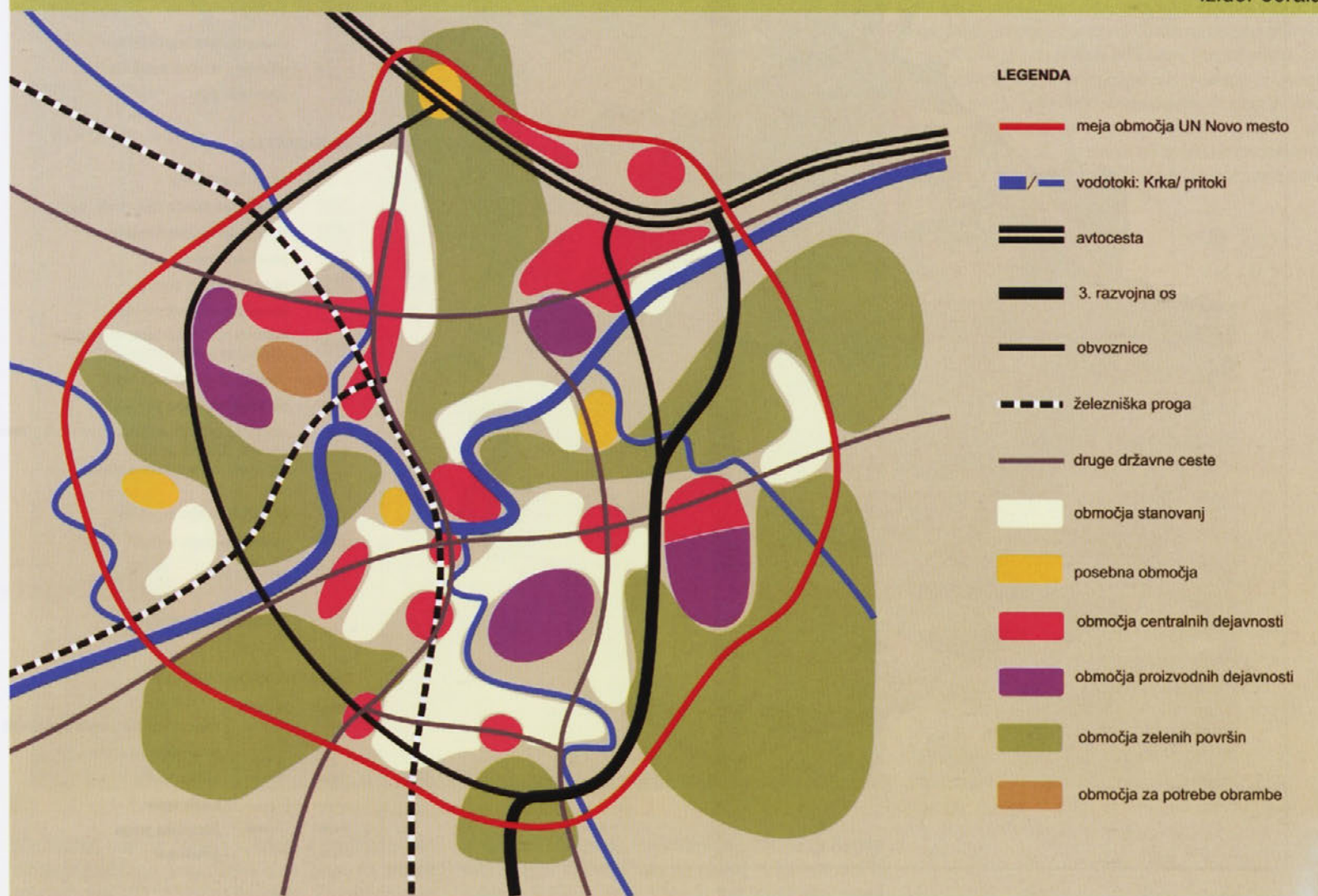
Gradijo se nova pokopališča – lepa, velika, pregledna in urejena, pravi arhitekturni dosežki. Večje pokopališče ima mesto, bolj je pomembno. Celo tako urejena so že, da so ponekod pred vrati smerokazi. Puščica levo za pokopališče, naravnost za stranišče in puščica desno za »Osvežilne pijače in sokove«. Ker na pokopališča se po novem očitno hodi na pijačo in zabavno debato o tem in onem. Tako kot v živalskem vrtu si lahko kupiš prigrizek in pijačo, ko si utrujen od ogledov. In potem se ljudje pritožujejo nad ameriško nočjo čarovnic, ki je prav tako uspešno pognala korenine pri nas, češ kako lahko nekaj tako skomercializiranega sploh dopustimo, ne zavedajo pa se lastnega početja naslednjega jutra. Če ne bi kovanja in sladkorne pene pred pokopališčem nihče kupoval, jih verjetno tudi nihče ne bi prodajal. Ne bi rada spet o vrednotah, ki jih ni, ker je menda normalno, da se takšne reči s časom spreminjajo. Nekako razumljivo je tudi to, da prodajalci tega in onega izkoristijo vsako priložnost za zaslužek. Ni pa normalno, da je ljudem vseeno, da se predajajo situaciji, kakršna koli že ta je. Če nekaj pravijo, bomo vzeli za resnico, če nekaj prodajajo, bomo kupili. Če pa je kaj slučajno zastoj ...

Ne, ne, pri nas v Novem mestu ni tako hudo, ne še. Ampak trendi se prenašajo hitreje od gripe, kar je bilo včeraj tam, je danes tu. Saj tudi po novoletnem okraševanju ni nikakršne potrebe že sredi novembra, a se vseeno zdi, da se datum, ko se navesijo lučkaste zvezdice in ostala krama, vsako leto prestavi za nekaj dni bližje oktobru. Morda bomo čez nekaj let že med trgatvijo krasili božično jelko, kdo ve. Samo da se blešči, žari, lesketa, da se prodaja. In spet, če nihče ne bi kupoval, temu ne bi bilo tako. Tudi pri nas. Vsakršen »pomemben« datum, ki se pojavi na koledarju je uspešno podvržen enakemu procesu, vključno z nečim tako drugačnim, kot je dan mrtvih. Naši otroci nam verjetno sploh ne bodo več prižgali sveč, če ne bodo mogli sproti nakupiti špecerije, spiti kave in peljati mladine v lunapark.

Letošnji prvi november je bil po svoje bolj žalosten kot vsi prejšnji. Bil je dan spomina na mrtva verjetja in mrtve vrednote, počastili in zakopali smo še nekaj človeškega dostojanstva in prižgali sveče spodobnosti. Dan mrtvih se postopoma spreminja v dan živih mrtvecev, pokopališča pa v dnevne bare. Kdaj bodo prinesli še mize, stole in harmonike ter obesili zvočnike na najvišje drevo?

Prvi med mestnimi občinami

Izidor Jerala

Izrez iz kartografskega dela strateškega dela OPN: Koncept prostorskega razvoja. Ker je Novo mesto prvo med mestnimi občinami, ki ima začrtan dolgoročen in predvidljiv prostorski razvoj ob zadostnih stavbnih zemljišč na izvedbeni ravni, je to v času načrtovanja porecesijskih ukrepov pomemben razvojni dejavnik.

Prostorski načrt odgovarja na nekatere ključne izzive prihodnjega razvoja. Sprejetje brez glasu proti kaže, da je o prostorskih rešitvah dosežen najširši politični konsenz. Prostorske rešitve, ki imajo polno politično podporo, je načeloma lažje izvajati, saj se v času izvajanja odpira manj načelnih vprašanj.

Občinski svet Mestne občine Novo mesto je novembra letos sprejel Občinski prostorski načrt Mestne občine Novo mesto, ki ga je občinska uprava pripravljala od leta 2005. Mnogi bi dodali, da po dolgih, polžjih štirih letih, a je vendarle to prvi prostorski načrt kake mestne občine v Sloveniji.

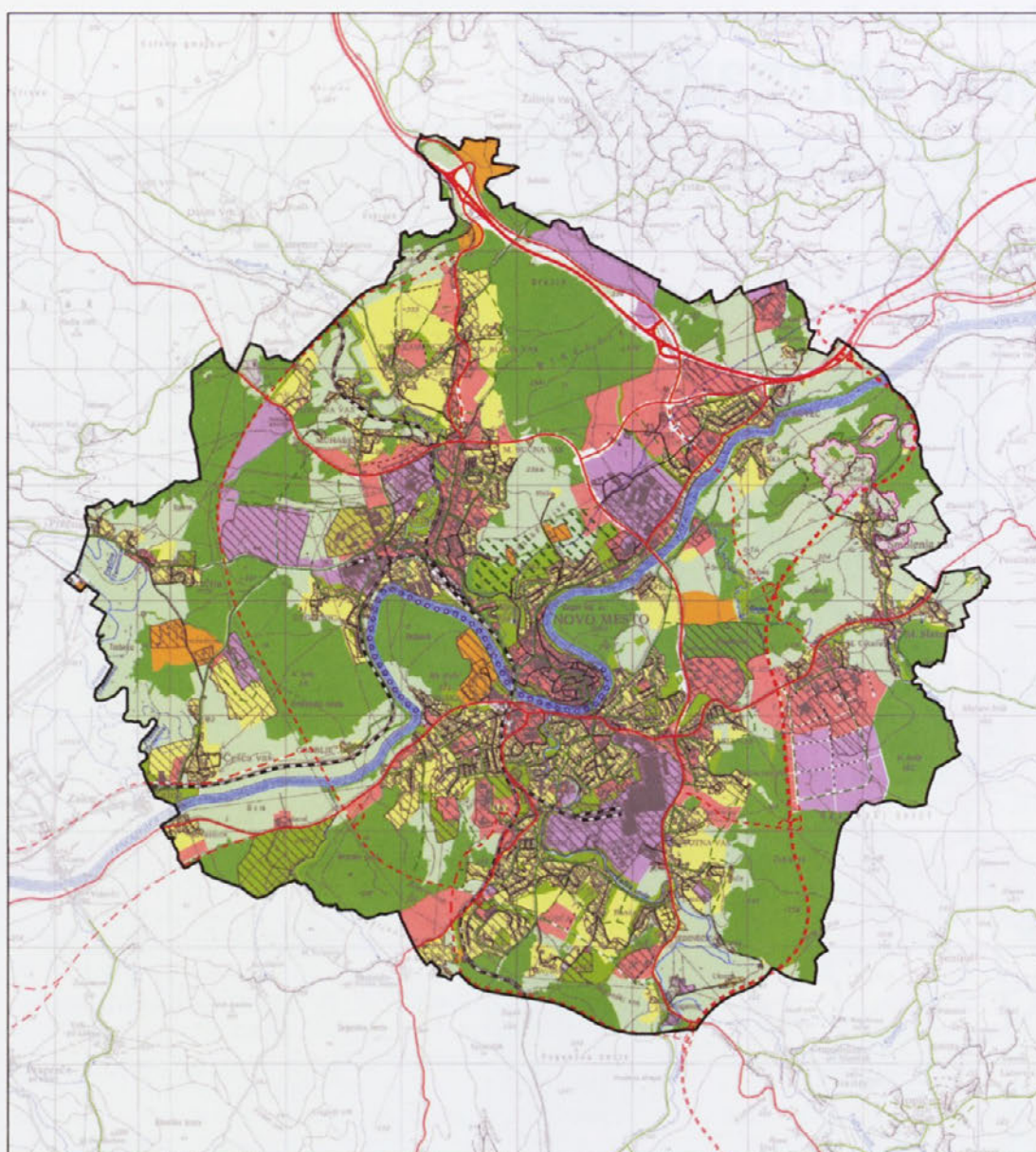
Informacija o potrditvi in skorajšnjem sprejemu se je bliskovito razširila. Med občani, mediji, občinskimi svetniki in tudi širše v Sloveniji. Telefoni so nenehno zvonili, postavljala so se vprašanja, izrekale pohvale in čestitke. Ves čas je v zraku viselo pol izrečeno ali izrečeno vprašanje: »Kaj to pomeni za Novo mesto?« Enako vprašanje mi je ob povabilu k pripravi zapisa zastavil tudi urednik Parka. Rečem lahko le: »Veliko!«

Zakaj? Premislekov o tem je več, a je med njimi nekaj res pomembnih. Ker je bil prostorski načrt sprejet z odlokom, je njegov sprejem po svoji naravi politična odločitev izvoljenih predstavnikov Novomeščanov. Sprejetje brez glasu proti kaže, da je o prostorskih rešitvah dosežen najširši politični konsenz. Prostorske rešitve, ki imajo polno politično podporo, je načeloma lažje izvajati, saj se v času izvajanja odpira manj načelnih vprašanj.

Prepričan sem, da je prostorsko načrtovanje v svojem bistvu usmerjeno k oblikovanju skupne predstave o prihodnjem bolj kakovostnem življenju. Skozi pripravo prostorskih načrtov se zato oblikujejo konkretizirane predstave posameznikov, civilnih združenj, ustanov in gospodarskih družb o prihodnjem boljšem življenju. Vsaj v tistem delu, ki je odvisen od prostora. Mnogokrat so različne predstave med seboj v neskladju ali celo v konfliktu.

Zato je izjemnega pomena odprta priprava osnutkov in predlogov načrtov, ki morajo biti v postopku odprti za kritike in predloge javnosti. In razumljivo, oblikovane rešitve morajo stremeti k ustvarjanju enakovrednih pogojev življenja v prostoru. Na tej točki se rešuje ključno vprašanje javnega interesa glede na gospodarsko svobodo in vprašanje svobode posameznika, ki je omejeno s svobodo drugega. Marsikdo ostaja prepričan, da je načrt, tak kot je, pripravljen, bolj ali manj dokončen. Vendar bodo mnogi, ki so se udeležili odprtega postopka priprave, vendarle priznali, da se je načrt zaradi njihovih predlogov ali kritike bistveno spremenil. Ne samo v rešitvah, ampak tudi v tehtanju in razumevanju razmerij javnega interesa, gospodarske pobude in svobode posameznika. Kritična primerjava prvega javno razgrnjenega osnutka in sprejetega prostorskega načrta bi pokazala osupljive spremembe, ki so posledica vpliva javnosti.

Vključevanje javnosti vedno pomeni spreminjanje osnutkov. Koliko jih bo in kakšne te spremembe bodo, je v veliki meri odvisno od strokovne avtonomije izdelovalcev načrta. Na tem mestu ne morem mimo pohvale nosilcu izdelave prostorskega načrta družbe Acer, d. o. o., iz Novega mesta, družbe Topos, d. o. o., Novo mesto, ki je izdelovala tehnični del izvedbenega dela grafičnega gradiva, in Chronosu iz Domžal, izdelovalcu okoljskega poročila. Ne morem tudi mimo vrste izdelovalcev bolj specialnih strokovnih podlag – Urbanistični inštitut iz Ljubljane, Biotehniška fakulteta, Omega consult Ljubljana, Espri Novo mesto, Lutra Ljubljana in U. M. A. Lokev. V postopku priprave prostorskega načrta so se pripravljale

Legenda:

- meja urbanističnega načrta
- obstoječa stavbna zemljišča
- arheološki park

NAMENSKA RABA

- območja stanovanj
- območja centralnih dejavnosti
- območja proizvodnih dejavnosti
- posebna območja
- območja zelenih površin
- območja prometnih površin
- območja komunikacijske, energetske in okoljske infrastrukture
- območja za potrebe obrambe
- površine razpršene poselitve
- razpršena gradnja, zemljišče pod stavbo izven območij stavbnih zemljišč (informacija o dejanskem stanju)
- območja kmetijskih zemljišč
- območja gozdnih zemljišč
- območja voda
- vinogradniška območja

PROMETNA INFRASTRUKTURA

obstoječe	predvideno	
		avtoceste in hitre ceste s priključki
		ostale državne ceste
		lokalne ceste
		ostale ceste
		železniška proga
		plovna pot

M 1:30 000

0 500 1.000 2.000 3.000 4.000 m

Izrez iz kartografskega dela strateškega dela OPN: Urbanistični načrt Novega mesta. Kot kažejo dostopne informacije, bodo prve naslednje mestne občine sprejemale nove prostorske načrte ne prej kot čez dve ali tri leta. To pa je v konkurenci mest za Novo mesto izjemna prednost.

Shema razvoja mestne strukture v 19. stoletju, leta 1925, leta 1971, leta 1979 in leta 2004 (vir: Strokovne podlage opredelitev prostorskih na podlagi analize rabe in organizacije prostora, Arhitekt, d.o.o., Novo mesto, april 2004).

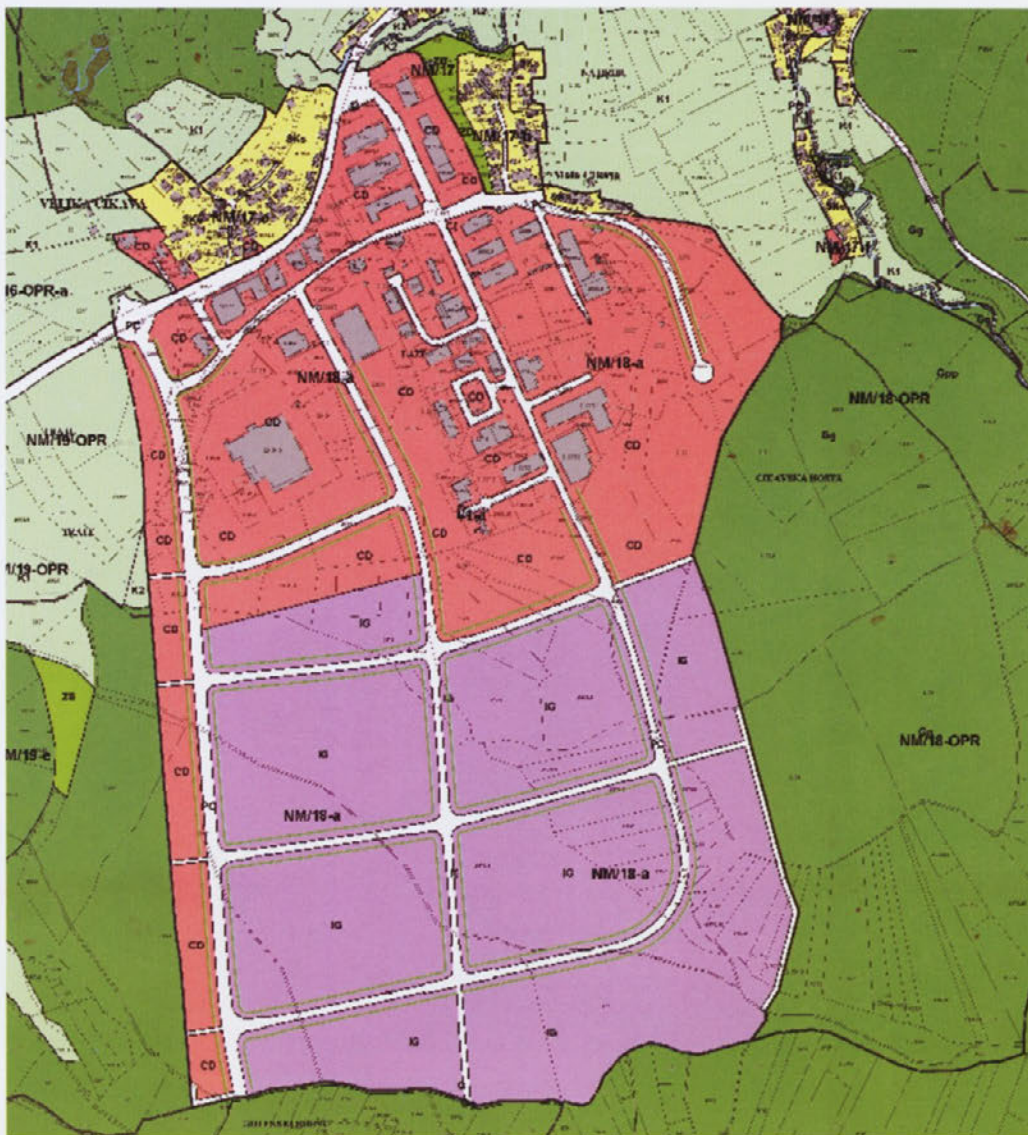
strokovne podlage, ki so v začetni fazi podale strokoven vpogled v stanje v prostoru, verjetne trende razvoja in morebitne rešitve. Strokovne podlage niso bile zaključene v začetni fazi priprave, ampak so se dopolnjevale, preverjale in ves čas preizkušale glede na različne pobude, predloge ali utemeljena mnenja. Kljub večletni pripravi dokumenta se sprejeti prostorski načrt ni oddaljal od strokovnih utemeljitev, ampak v resnici povzema številna strokovna dognanja. Zato bo lažje tudi spremljanje izvajanja prostorskega načrta in pravočasno ugotavljanje

problemov v prostorskem razvoju.

Prostorski načrt ni pomemben samo zaradi dosežene konsenza in odprte, strokovno utemeljene priprave. Pomemben je tudi v rešitvah, ki jih določa. Razvoj Slovenije vse od osamosvojitve označuje nenehna gospodarska rast. Zlasti Novo mesto se je živahno razvijalo, povprečni ustvarjeni dohodek na prebivalca se je povečeval nadpovprečno. Mnogokrat prvo merilo kakovosti življenja – ustvarjeni dohodek na prebivalca – je na visoki ravni. Vendar so strokovne podlage pokazale, da

je rast posledica razvoja velikih gospodarskih družb, od katerih v Novem mestu ni odvisna samo višina povprečnega dohodka, ampak so odvisni tudi stopnja zaposlenosti, število delovnih mest in okrepljena centralna vloga mesta. Strokovne podlage so opozorile, da bi obstoječa gospodarska struktura težko absorbirala slabitev položaja katere od velikih gospodarskih družb brez izrazitega vpliva na dohodke prebivalstva, število delovnih mest in posledično centralno vlogo naselja. Zato je bilo nujno vzpostaviti pogoje, zlasti prostorske, ki bodo omogočali

Območje PIC Cikava, izsek iz izvedbenega grafičnega dela sprejetega Občinskega prostorskega načrta, november 2009 (OPN MONM, 2009). Strokovne podlage so opozorile, da bi novomeška občina težko absorbirala slabitev položaja katere od velikih gospodarskih družb. Zato je bilo nujno vzpostaviti prostorske pogoje, ki bodo omogočali preraščanje majhnih podjetij in družb v srednja. Povečanje gospodarske cone Cikava na skupno površino prek 100 ha je zato ključna pridobitev. Pomembne so tudi prostorske rešitve, ki omogočajo razvoj obstoječih gospodarskih družb, kot je npr. širitev dejavnosti Urse in Krke, spremenjeni pogoji za opravljanje mirnih dejavnosti, gospodarska cona ob vzhodnem priključku na avtocesto ter opredelitev območja bršljskih vojašnic kot prednostno gospodarskih.

Manj kot demografske napovedi bo na prihodnji trend povpraševanja po stanovanjih vplivalo sedanje podpoprečno stanje. V Novem mestu je namreč skoraj polovica stanovanj manjših od 60 m², zato veččlanska gospodinjstva želijo večja stanovanja. Prostorski načrt gradnji stanovanj namenja 233 ha novih stavbnih površin.

preraščanje majhnih podjetij in družb v srednja. V tem smislu je povečanje gospodarske cone Cikava na skupno površino prek 100 ha ključna pridobitev. Za gospodarsko cono so bili izdelani idejni projekti komunalne opreme in prostorski pogoji določeni na ravni podrobnih prostorskih načrtov, zato bo gradnja ob zagotovitvi finančnih virov in zemljišč mogoča takoj po uveljavitvi prostorskega načrta. Poleg Cikave so pomembne tudi prostorske rešitve, ki omogočajo razvoj obstoječih gospodarskih družb, kot je npr. širitev dejavnosti Urse in Krke. Spremenjeni so tudi pogoji za opravljanje mirnih gospodarskih dejavnosti izven gospodarskih con.

Novo mesto bo svojo gospodarsko moč in stabilnost še okrepilo, če bo znalo privabiti investicije iz drugih delov Slovenije in tujine. Tu je poleg gospodarske cone Cikava izjemnega pomena gospodarska cona ob vzhodnem priključku na avtocesto. Pomembna je tudi dolgoročna, strateška odločitev, da bo območje vojašnice v Bršljinu v prihodnje namenjeno gospodarski rabi.

Gospodarska rast krepi možnosti izboljševanja stanovanjskega standarda. Manj kot demografske napovedi bo na prihodnji trend povpraševanja po stanovanjih vplivalo sedanje podpoprečno stanje. V Novem mestu je namreč skoraj polovica stanovanj manjših od 60 m², zato veččlanska gospodinjstva želijo večja stanovanja. Stanovanja se bodo gradila glede na gospodarski razvoj in odpiranje delovnih mest – prostorski načrt pa za njih predvideva 233 ha novih stavbnih površin.

Pomembne so tudi rešitve za obvladovanje dnevnih migracij. Prek 80 % novih površin za gradnjo stanovanj je v območju urbanističnega načrta Novo mesto. Kljub temu da mesto zaradi svoje lege in dolgoročnega ohranjanje nepozidanega prostora reke Krke, Ragovega loga, Portovala in Marofa geografsko nima dobrih pogojev za ustvarjanje zgoščenih območij oskrbnih točk, delovnih mest in stanovanj v primerni peš oddaljenosti, se bodo

te vendarle oblikovale. Pomembna je urbanizacija Regrče vasi na jugu in Bučne vasi na severu (s Kamencami in z delom Bršljina). Pomemben je tudi načrtovani razvoj lokalnih središč, Otočca, Brusnic, Gabrja, Dolža, Birčne vasi in Stopič.

Po izgradnji obroča obvoznih cest (3. razvojna os) bo mesto pridobilo dve novi premostitvi Krke. Hkrati je predvidena izgradnja več brvi za pešce in kolesarje prek Krke. Vse navedene rešitve omogočajo okrepitev javnega mestnega potniškega prometa in večanje deleža pešcev in kolesarjev v bilanci dnevnih migracij. Če bo prišlo do kakovostne in konkurenčne ponudbe stanovanj v območju mesta, upravičeno pričakujemo, da se bo pomemben delež dnevnih migrantov iz oddaljenih krajev sčasoma odločil za stalno bivanje blizu delovnega mesta.

Prostorski načrt torej odgovarja na nekatere ključne izzive prihodnjega razvoja. Izjemno pomembno pri tem je, da v resnici ohranja nepozidan prostor prepoznanih naravnih vrednot. OPN opredeljuje ohranjanje kulturne krajine, naselbinske dediščine in območje avtohtone poselitve (vinogradniška območja) kot pomembni nosilki prepoznavnosti Mestne občine Novo mesto, ki hkrati nudi primerjalne prednosti za razvoj turizma in pristočasnih dejavnosti. Tem vrednotam določa poseben namen, pogoje in možnosti krepitve prepoznavnosti.

Novo mesto je torej svoj prostorski načrt dobilo. Njegova velika prednost je tudi v času sprejema. Ker je Novo mesto prvo med mestnimi občinami, ki ima začrtan dolgoročen, predvidljiv prostorski razvoj ob zadostnih stavbnih zemljišč na izvedbeni ravni, je to v času načrtovanja porecesijskih ukrepov pomemben razvojni dejavnik. Kot kažejo dostopne informacije, bodo prve naslednje mestne občine sprejemale nove prostorske načrte ne prej kot čez dve ali tri leta. To pa je v konkurenci mest izjemna prednost.

Območja prejetih in obravnavanih pobud za spremembo namembnosti v postopku priprave Občinskega prostorskega načrta (MONM, Oddelek za prostor, 2007)

Izidor Jerala je pomočnik vodje Oddelka za prostor na Mestni občini Novo mesto in vodja projekta priprave Občinskega prostorskega načrta.

Prečno v novo leto!

Skupina ORLEK - 20 let skupaj KONCERT
sreda, 23. 12. 2009, ob 19.30

Dario Fo, Franca Rame: **SVOBODNI ZAKON** KOMEDIJA
ponedeljek, 28. 12. 2009, ob 19.30

BIG BAND RTV SLOVENIJA in ALENKA GODEC:
Hippy christmas Vol. 2 - božični koncert z Okusom
torek, 29.12.2009, ob 19.30

KULTURNI CENTER JANEZA TRDINE
NOVI TRG 5, NOVO MESTO • 07 393 0 390 • WWW.KCJT.SI

Mestna občina Novo mesto
Kulturni center Janeza Trdine

RECENZIRANO
ZALAI

Foto: Lidija Mataja / Oblikovanje: Sandra Hrovat

Nikon

D3000
AF-S 18-55 VR

499 eur

+ DARILO:

- HDMI kabel
- Torba
- Nikon Hi-Speed SD kartica (4Gb)

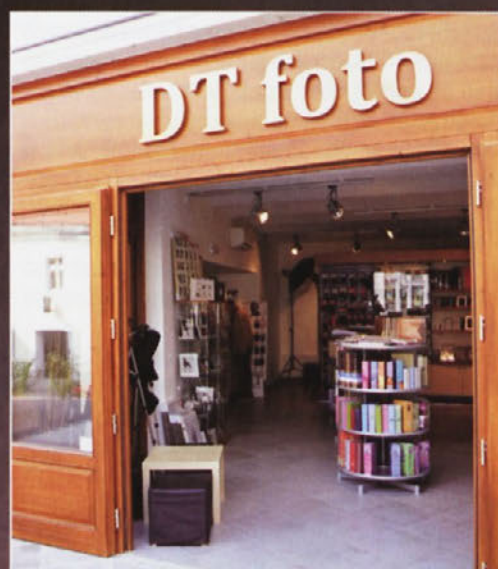
Vsem imetnikom Diners kartice omogočamo nakup
Nikonovih fotoaparotov do 6 obrokov brez obresti.

**Diners Club
International**

[preverite tudi ostale akcijske cene Nikonovih fotoaparotov]

Sedaj je pravi čas za Nikon

Nikon

**System
Partner**

najboljša izbira za profesionalce

www.dt-foto.si
www.foto-asja.si

Foto Asja d.o.o. - posl. enota DT FOTO
Rozmanova ulica 5, 8000 Novo mesto
tel.št.: 07 / 393 55 00

Iz jablane v kozarce

Besedilo in fotografije: Boštjan Pucelj

'Oka, oka' vpije Anže, 'Jast tut, jast tut', takoj za njim Gaja in že teče s kozarcem do babice, da bi ji nalila domačega soka. Otroke je težko preslepiti, prvič ti še morda uspe, drugič zagotovo ne več. Sok, pridelan iz domačega sadja, ima drugačen okus kot kateri koli sok iz trgovskih polic hipermarketov. Logika je povsem preprosta. Doma pridelan sok ni tržno blago, kajti če bi izračunal vložen čas v nastanek proizvoda, ga ni podjetja, ki bi se upal lotiti takšnega posla. Seveda obstajajo približki, ki prinesejo željen dobiček, vendar ti sokovi s kemijskimi dodatki kljub ogromnim raziskavam ne dosežejo okusa domačega. Poleg tega se moramo zavedati, da je vsak domači sok unikaten izdelek, prilagojen stalnim hvaležnim strankam (beri domačemu gospodinjstvu). Pri izdelavi takega soka ni velike znanosti, so pa drobne skrivnosti, ki ustvarijo okus, ki se ga kaj hitro navadimo oziroma zasvojimo. Le kako bi odklonili kozarček domačega, ko ga niti zakon o varnosti cestnega prometa ne prepoveduje.

Za izdelavo domačega jabolčnika potrebujemo:

- od 5 do 70 let stare jablane z zreli sadeži
- mlin (po domače malen) ter stiskalnico (po domače prešo)
- velik lonec oziroma kad
- kuhalnik
- steklenice s pokrovčkom
- posode z vodo za ohlajanje steklenic
- temen in hladen prostor za shranjevanje

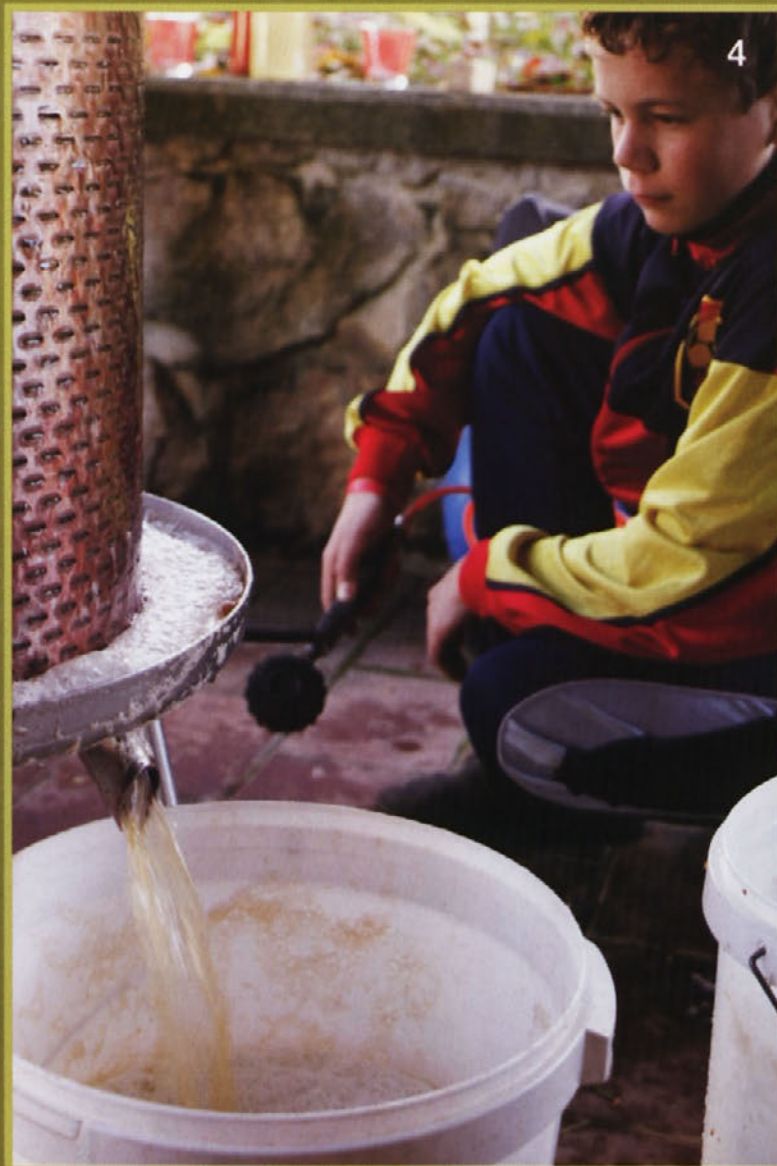
Poleg zgoraj navedenega pa priporočam tudi od dva do tri otroke, stare do 10 let, ki so nepredstavljivo olajšanje pri ponavljajočih fazah te procedure.

2

3

4

5

2 Za izdelavo soka so najboljša neškofljena jabolka starih sort, kot so bobovci, kosmačke, carjeviči, ... Imajo sicer manj soka kot sodobne sorte, vendar so veliko bolj sladka. Vsa jabolka morajo biti nepoškodovana in zdrava.

3 Ko se jabolka potrgajo, jih je potrebno čim prej zmleti ter sprešati.

4 Avtohtone lesene naprave so zamenjale sodobne aparature na električno in zračni pritisk, okus in način izdelave pa se s tem ni spremenil.

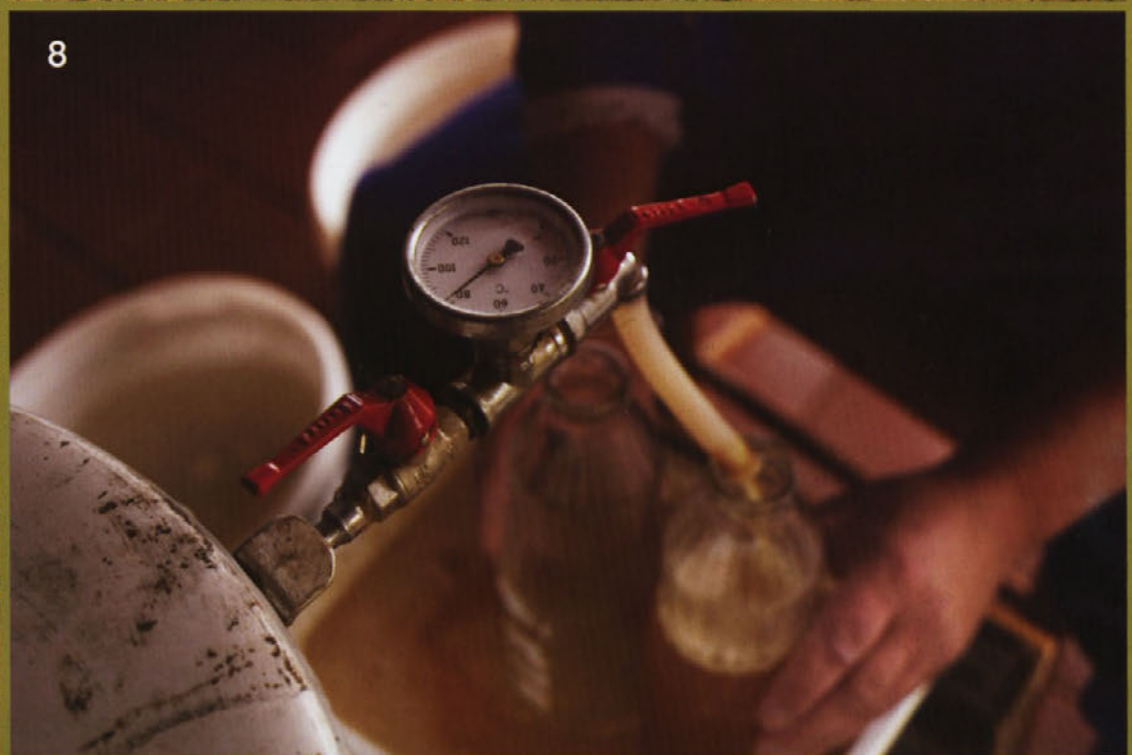
5 V domačem soku ni nobenih konzervansov, doda se samo malenkost vitamina C (askorbinske kisline), da prepreči oksidacijo in s tem porjavenjem soka. Doda se ga 5g na 100 litrov tekočine ter tako ohranimo sok svetle barve. Stisnjen sok se pusti na mrazu dan ali dva, da se usedline sesedejo, nato pa sok pasteriziramo.

6

7

8

6 Ostanke jabolk, bi lahko uporabili za izdelavo šnopsa, sicer pa lahko služi kot gnojilo za povrtnine naslednje sezone.

7 Iz ene 'krompirjeve' gajbe jabolk se pridela cca 10 litrov domačega jabolčnega soka.

8 Pasterizacija je postopek, pri katerem s segrevanjem na primerno temperaturo preprečimo škodljivo delovanje mikroorganizmov in encimov. Pri tem uporabljamo cevni pasterizator. Temperatura segrevanja soka mora biti več kot 75 stopinj C. Ponavadi se segreva med 80 do 82 stopinj, da ni dvoma, da bi se kaj sfiziilo. Sok takoj napolnimo v steklenice in zapremo s pokrovčkom. Pomembno je, da je steklenica in pokrovček predhodno suh.

9 Steklenice postopno ohlajamo.

9

- 10** Končni izdelek.
- 11** Otroške radosti.
- 12** Steklenice domačega soka skladiščimo v temnem in hladnem prostoru.
- 13** Domače sokove (malinove, robidove, ...) lahko delamo tudi z bolj okrnjenimi pripomočki na domačem štedilniku, seveda je tudi proces ustrezno daljši oziroma soka je v danih razmerah toliko manj.

Za mojo lepo dolino

KOMUNALA NOVO MESTO d.o.o.

Podbevškova ulica 12
8000 Novo mesto
tel 07/ 3932 450

<http://www.komunala-nm.si>

Naj bodo praznični dnevi mirni in prijazni,
tisti v koledarskem letu 2010 pa prepojeni
s čim bolj čisto in bistro vodo -
izvirom življenja.

Srečno!

RENAULT

TIMI

d.o.o.

Smolenja vas 10 a, Novo mesto

Tel.: 07/33 74 200, GSM: 040/512 180

fax: 33 74 202

NISSAN

- pooblaščen serviser vozil
renault i nissan
- vulkanizerstvo
- avtoelektrika, avtovleka
- izposoja strešnih avtokovčkov

Nismo brezplačni.

Park, revija, ki stane 2,5 EUR.

NOVO

Filipa Mejo

*Autopsija nekega zločina.
Priručnik mrtvih za žive.*

To je moje telo

*Videl sem telesa, mnogo teles.
In vsa so terjala pravico.
To je bilo le še eno telo.
Ni kaj dodati.*

www.GOGA.si

NOVO

predstavlja:

Udrana RUDAN

**ko je ženska kurba
ko je moški peder**

*Napisano brez kančka spoštovanja? – Seveda!
Umazano kot punk-rock kitara? – Lahko ste prepričani.
Bizarno? – Jasno kot beli dan.
Inteligentno? – Več kot zgolj to.
Smešno? Žalostno? Iskreno? Šokantno? – Vse to in še več.
Kdaj je ženska resnično – beep?
In kdaj je moški zares – beep?
Ugotovite. Če upate.*

Pa vendar ...

Prejemaj park 3 mesece brezplačno!

Vsakdo, ki se bo odločil za sklenitev naročniškega razmerja z revijo Park, bo revijo tri mesece prejemal brezplačno. Pogoji:

- Naročnik prejema revijo tri mesece brezplačno.
- Naročnik ima kadarkoli v obdobju treh mesecev možnost, da se od revije odjavi, ne da bi karkoli plačal.
- Po preteku treh mesecev začne teči naročniško razmerje.

Revija Park v prosti prodaji stane 2,5 EUR. Naročniki imajo 10-odstotni popust, dijaki, študentje, upokojenci, brezposelni in matere na porodniškem dopustu 20-odstotni popust.

Naročila:
park@park-on.net
www.park.si
telefon 07-393-08-12

Center za otroke s posebnimi potrebami v Ugandi Zgodba o otrocih, ki jim je bilo vrnjeno življenje

Besedilo in fotografije Jana Dular

Avtistični deček Peter sedi in spi na tanki žimnici na betonskih tleh. To je edino udobje, ki si ga je družina lahko privoščila, ko so ga odpeljali živeti v šolo za otroke s posebnimi potrebami.

Pri mojem enoletnem prostovoljstvu v vzhodni Afriki sem se soočila s številnimi izzivi, eden najbolj ključnih trenutkov, ki me je globoko čustveno zaznamoval, pa je bil projekt z 80 duševno in fizično prizadetimi otroki v kraju Kitanga v jugozahodnem predelu Ugande. Najprej opišem, kako sem prišla do stika s centrom, koga sem spoznala in kako pomagala.

V kraju Kabale na jugozahodnem predelu Ugande sem bila prostovoljka v organizaciji Edirisa. Gre za organiza-

in dajanjem novih znanj, sposobnosti in kreativnosti otrokom štirih šol. V odboru Nasmehov sem spoznala Richarda Mugayehwenkija, šolskega inšpektorja v regiji Kabale (zaobjema okoli 130 osnovnih in 30 srednjih šol). Gospod Richard mi je povedal, da mu je ena od šol se posebej prirasla k srcu. Z zanimanjem sem se posvetila njegovi zgodbi.

Najprej mi je opisal situacijo - sprejetje otrok v ugandsko kulturo, ki trpijo za duševnimi in fizičnimi zaosta-

stvo. Grozljivo dejstvo, a resnično. Da otrok le zaradi svojega obstoja tako trpi in da je zavržen od lastne družine. Torej, imeti prizadetega otroka je prava sramota, zaradi tega bo družina storila vse, da bi skrila to pokvarjeno, nenormalno (v njihovih očeh) dete.

Tako te dušice od rojstva skrivajo v najtemnejše kote hiš, zapirajo jih v sobe, iz katerih jih ne spustijo, otroci ne vidijo sončne svetlobe, kar dobijo, je le obrok hrane (mogoče), ki je vržen v njihovo bližino. Richard je dejal, da ko se je odločil, da bo zgradil center in poiskal otroke, je odšel v vasi, spraševal po njih, jih iskal in našel v najgrozovitejših situacijah. Zaprte v sobe, vodnjake, priklenjene na verige, zaklenjene v kletke, z njimi so delali povsem nečloveško. Ne vem, po moje je imela Evropa to miselnost kakšnih 150, 200 let nazaj. Gospod je pravil, da je večina ljudi v vaseh vedela, kdo ima prizadetega otroka, a se o tem ni govorilo, saj so verjeli v to, da bo prekletstvo prešlo tudi na njihovo družino samo zaradi informacije, kje ta otrok je. Velik problem današnjega časa, ne samo Ugande, Etiopije in Somalije, je otroško žrtvovanje. Večina žrtev so otroci s posebnimi potrebami, če že ne umrejo doma v grozljivih situacijah, ki sem jih ravno opisala.

Otroci so bili navdušeni, slišali so se vriskanje pa vzkliki, gluhonemi so s kretnjami mahanja in ploskanja pokazali svojo navdušenost, otroci z avtizmom, katere človeški dotik na trenutke plaši in vznemirja, so skakali in se obešali name, spet tretji govorili ayebare ayebare (hvala lepa) in besedo gudu (good v angleščini pomeni dobro). Čudovit, neverjeten občutek, prav zares.

cijo, ki se ukvarja s promocijo afriške kulture, šolanja otrok, dajanja praktičnih znanj prebivalcev okoli prečudovitega jezera Bunyonyi. Devet mesecev sem vodila sekcijo, imenovano Nasmehi, ki se ukvarja z učenjem

lostmi. Pravil je, da so Ugandčani naučeni, da je takšen otrok v družbi viden kot hudičevo seme družine. Starši verjamejo, da so bili preleti od svojih starih staršev in otrok je rezultat njihovih grehov. Torej vsak trenutek, ko svojega otroka le pogledajo, vidijo v njem svoje preklet-

Dve gluhi dekleti mi v znak hvaležnosti recitirata pesem, seveda s kretnjami.

Gospod Richard se je lotil gradnje centra za otroke s posebnimi potrebami pred natančno enim letom, vlada mu je pripomogla pri postavitvi zgradb. A le štiri učilnice pa še to nedokončane. Prva bitka je bila s prebivalci kraja Kitanga, saj se je kot šolski inšpektor s posvetovanjem lokalnih predstavnikov Kabal (okraj) odločil, da bo prvi center za posebne potrebe ob osnovni šoli. Starši osnovnošolskih otrok so se močno borili proti temu, saj bi lahko prizadeti otroci »kontaminirali« njihove otroke (!).

Ne samo starši, tudi lokalni voditelji Kitange so bili močno proti dejstvu, da se zbere gruča prizadetih otrok in se jih locira na viden kraj. A Richard je sledil viziji ter v mesecu in pol zgradil center. Večkrat je bil govornik na nacionalni televiziji, spodbujal starše, družine, da spregovorijo o svojih izkušnjah in njihovih otrocih, da se povežejo in dajo otrokom priložnost, da postanejo kar se le da samostojni posamezniki.

Prepričeval jih je prek radijskih sprejemnikov, po nedeljskih mašah, ko naj bi bili ljudje po večurnih mašah bolj dojemljivi za dobra dela in zdravo pamet. Mu je uspelo? Z velikim zadovoljstvom in ponosom lahko to potrdim.

Oktober 2008 je z ravnateljem Petrom odprl Center SNEC (Special Needs Education Centre) s 95 otroki (število se je zaradi slabih finančnih razmer in nemožnosti zadoščenja osnovnih potreb vseh zmanjšala na 80) iz bližnjih vasi in hribov. Štiri zgrajene učilnice so služile svojemu namenu, a so bile zaradi pomanjkanja prostorov tudi spalni prostori. Najel je štiri učitelje, specializirane na področju posebnih potreb, jih nastanil v bližnje blatne hiše in začel v upanju na boljše prihodnosti in stabilnost centra. Otroci, v večini slepi, gluhi, nekateri z Downovim sindromom, drugi avtistični, tretji brez nekaterih okončin, četrti na invalidskih vozičkih, stesanih izpod rok lokalnih tesarjev. Družine otrok, ki so se opogumile in pripeljale otroke v center, so prosili, da otroku priskrbijo posteljo in toplo odejo, saj center ni imel nobene zunanje pomoči, da bi ga opremili z najnujnejšo opremo. Otroci so prinesli

tanke tepihe, narejene iz bananinih listov, v družbi starih preperelih žimnic in odej, ki so me bolj kot na odeje spominjale na preperete čunje za brisanje prahu.

Dvokompleksni blok štirih učilnic je bil nedokončan, na tleh mrzel beton, stene temačno sive in depresivne, okenski okvirji brez stekel, zaradi česar so otroci izjemno trpeli skozi dolge mrzle noči in napade malarije. Ker komarjev kartonski plakati niso zaustavili, so otroci trpeli za boleznijo mesečno, če ne tedensko. Dobiti malarijo

Tako te dušice od rojstva skrivajo v najtemnejše kote hiš, zapirajo jih v sobe, iz katerih jih ne spustijo, otroci ne vidijo sončne svetlobe, kar dobi, je le obrok hrane (mogoče), ki je vržen v njihovo bližino. Richard je dejal, da ko se je odločil, da bo zgradil center in poiskal otroke, je odšel v vasi, spraševal po njih, jih iskal in našel v najgrozovitejših situacijah.

enkrat letno je v teh predelih Afrike veliko tveganje in se v večini primerov (brez zdravljenja s tabletami) bolezen konča s paralizo. Če gre za obliko možganske malarije, pa s smrtjo, se posebej pri otrocih, katerih imunski sistem je šibak, saj je raznolikost hrane zelo skromna.

Začeli so počasi, z veliko dobre volje, truda, pozornosti, verjetja v male angelčke, ki so jim bili pozornost, nega, učenje, ljubezen tuji, saj je niso bili vajeni od nikogar prej. Prvič so jo prejeli od učiteljev. Otroke so razdelili glede na prizadetost, gluhoneme skupaj v prvi razred, kjer jih je ravnatelj Peter s svojo ženo Julijo začel učiti znakov in osnov sporazumevanja. Pravi, da so izjemno dojemljivi, da ko se naučijo jezika, se jih ne da zaustaviti in osvajajo nova znanja z lahkoto. Tako lahko tekoče komunicirajo. To je drugače kot v družinah, v katerih so bile preproste kretnje vse, kar so poznali.

Ostale otroke so razdelili v dva razreda, ločnica je bila blažja ali hujša prizadetost in dva učitelja sta imela več kot 50 otrok. Dejstvo je, da bi moralo biti razmerje med učitelji in otroci veliko večje, a zaradi finančnega

pomanjkanja in izobražene delovne sile ni šlo drugače. Šolski urnik zaobjema učenje večšin, kot so, pisanje, risanje, ustvarjanje izdelkov iz bananinih listov, hranjenje, ščetkanje zob, kopanje, lovljenje žoge, zajemanje vode v bližnji reki, varno prečkanje ceste, za nekatere naučiti se hoje ali teka. Pogovarjala sem se z učitelji, ki pravijo, da je neverjetno videti otroka, ki pred letom niti ni mogel hoditi (nekateri so se plazili, saj jih starši niso naučili niti osnovne motorike), danes tisti, ki niso hodili, tekajo nao-

koli, drugi, ki so se le plazili, hodijo, ne popolno, a vendar.

Mišice otrok na invalidskih vozičkih so se utrdile, da lahko usmerjajo vozilo, v hrib pa s pomočjo prijateljev. Neverjetni so! Otroci se učijo, kaj pomeni skrbeti zase, kako skrbeti eden za drugega, kako si medsebojno pomagati pri opravilih. Motorično sposobni pomagajo tistim, katerim zajemanje vode, hoja, pisanje povzročajo težave. Tisti, ki slišijo, skrbijo za gluhoneme, ko se bližajo nevarnemu prehodu, lovijo komarje, ki jih gluhi ne slišijo (naučili so se posebno pesmico, ki jih uči nevarnosti teh), pojejo, rišejo, pišejo itd.

Ko sem prispela v center in videla te angelčke na Zemlji ter bila soočena s situacijo, v kateri so živele, spanje v mrzlih in temačnih učilnicah brez oken, pomanjkanje hrane, saj starši niso redno plačevali njihovih šolnin, kar je vodstvo šole spravljal v obup, sem se odločila in šoli podarila 90 okenskih stekel, s katerimi smo zaprli učilnice in s tem preprečili mraz in malarijo. Na polje poleg šole smo posadili 300 kg krompirja in fižola, da bodo obroki hrane zagotovljeni in neodvisni od plačevanja šolnin. Ob

Rajanje otrok in zahvala za vgradnjo oken v obliki plesa in petja.

pomoči 2 prijateljev smo štiri učilnice spremenili v pravi barvni paradiz, nakupili smo barve in pobarvali vse stene, kombinacij zeleno modra, oranžno rumena, rdeče modra in mavrična učilnice/spalnice.

Otroci so bili navdušeni, slišali so se vriskanje pa vzkliki, gluhoonemi so s kretnjami mahanja in ploskanja pokazali svojo navdušenost, otroci z avtizmom, katere človeški dotik na trenutke plaši in vznemirja, so skakali in se obešali name, spet tretji govorili ayebare ayebare (hvala lepa) in besedo gudu (good v angleščini pomeni dobro). Čudovit, neverjeten občutek, prav zares.

Želim si, da bi vsak doživel, kar je bilo dano meni. Dabila sem toliko ljubezni, zadovoljstva, veselja, nežnosti otrok, ki niso v svojem življenju dobili niti kančka tega, kar so podarili meni. Ko so srčno vedeli in čutili, da sem ob njih, ker jih imam iz dna srca rada, jih spoštujem, preživela sem nekaj trenutkov z njimi, se jim posvetila, jim podarila pozornost, ki so jo hrepeneče rabili, nežnost ..., so mi vrnili ljubezen v takšni pošiljki, da sem spremenjena za celo življenje. To naenkrat postane čudovito, saj se zavedam vsega, kar mi je bilo podarjeno, od prijateljev, sorodnikov, staršev; nega, ljubezen, pozornost, spoštovanje, vzgoja, sprejetje, da nisem več nezavedna in sem to, kar sem.

Hvala, da ste bili z menoj v branju in sliki, do naslednjic prelep pozdrav z afriške celine.

P. S.: Zbiram donacije za gradnjo novega centra v Ugandi. Če bi radi v teh prazničnih dneh naredili nekaj lepega, če imate idejo ali če bi radi finančno pomagali, mi, prosim pišite na e-naslov jana.dular@gmail.com.

Petje in ples je del vsakdana.

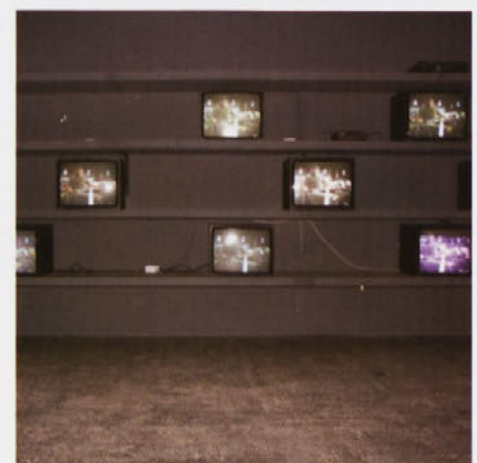
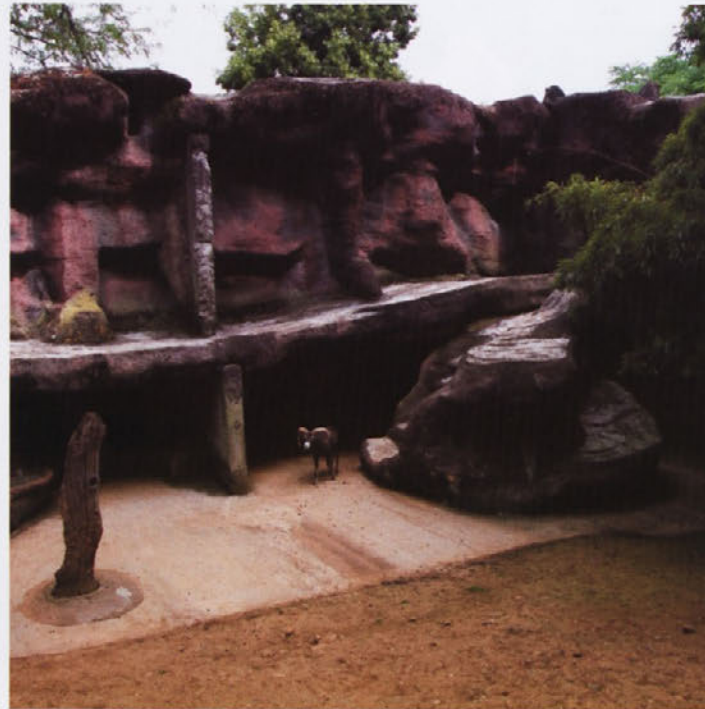

Kosilo in večerjo pojedjo na kolenih.

Jure Kastelic

“Radujem se v z ekstaznim sokom veselja prepojenem življenju”

park
medijski sponzor

JAZZINTY ABONMA

.Ja

sobota, 16. januar ob 21.00 @ Klub LokalPatriot
CUBISMO plays LATIN JAZZ

četrtek, 18. februar ob 21.00 @ Klub LokalPatriot

ROBERT JUKIČ SEXTET feat. MILES GRIFFITH

četrtek, 18. marec ob 21.00 @ Klub LokalPatriot

JAZZIANA CROATICA

sobota, 10. april ob 21.00 @ Klub LokalPatriot

JANI MODER QUARTET

sobota, 24. april ob 21.00 @ Klub LokalPatriot

IGOR LUMPERT QUARTET

sobota, 15. maj ob 21.00 @ Klub LokalPatriot

MATJA DEDIĆ TRIO

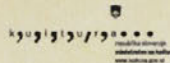
sobota, 12. junij ob 21.00 @ Atrij LokalPatriot

FAKE ORCHESTRA

Jazzinty abonma je eden redkih slovenskih koncertnih ciklov, ki v svojem programu goji jazz in sorodne glasbene zvrsti, katere sicer težko ujamejo na glasbenih odrih. Osnovno poslanstvo abonmaja je predstavitev novih slovenskih jazzovskih albumov, v korelaciji s tujimi, žanrsko sorodnimi skupinami. Veseli smo, da lahko tudi v letu 2010 nadaljujemo tradicijo in tako predstavljamo sedem novih koncertov, ki ponujajo najnovejšo slovensko in hrvaško jazzovsko ustvarjalnost. Izmenjujoči se koncerti slovenskih in hrvaških glasbenih skupin bodo v naslednjem letu predstavljali bilateralni kulturni dialog, pri katerem glasba ne pozna političnih ali geografskih mej in nasprotij.

2010 VZHOD
SREČA
ZAHOD

LokalPatriot

Program abonmaja, vpis abonentov in ostale informacije bodo objavljene na spletni strani: JAZZINTY.COM

Organizator si pridržuje pravico do sprememb v programu.

DNŠ ZIMSKE POČITNICE SMUČANJE NA JAHORINI

30.1.2010 - 6.2.2010

CENA: 220 EUR ZA ČLANE DNŠ // 270 EUR ZA NEČLANE DNŠ

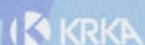

Sarajevo '10

park
medijski sponzor

Cena vključuje: 7x nočitev v app Olimp 1/5 in 1/7, posteljnina in brisače, avtobusni prevoz Novo mesto – Jahorina – Novo mesto, 6x celodnevna smučarska vozovnica Jahorina, ogled Sarajeva z lokalnim vodnikom, spremstvo slovenskega vodnika spremljevalca cel čas potovanja, organizacija potovanja, turistična taxa in zavarovanje, osnovno nezgodno zavarovanje, 3x organizirana zabava v enem izmed sarajevskih klubov s prevozom tja in nazaj.

PROGRAM IN NA: WWW.DRUSTVO-DNS.SI // PRIJAVA: DNS@DRUSTVO-DNS.SI IN 07 3374 374.

Generalni prokrovitelj Dežele Juju

JUJU

Otroci, dobrodošli v Deželi JUJU

vsak dan **od 26. do 30. decembra,**
od 16. do 19. ure,
v parku pred Kulturnim centrom
Janeza Trdine!

park
medijski sponzor

LUNA
PARK

Lunapark je resničnost, v katero vstopamo, da izstopimo iz lastnega sveta.

ZBIRKA LUNAPARK MLADINSKA ZBIRKA ZALOŽBE GOGA

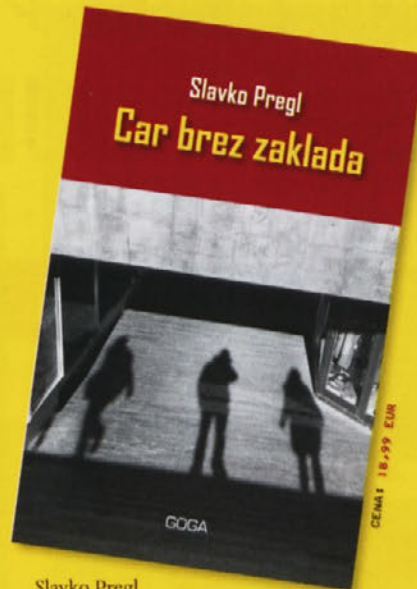
Dušan Čater
POJDI Z MANO
Pustolovski roman

Manc, Oto, Mina in Špurč so osmoletci iz blokovega naselja, ki se tik pred koncem šolskega leta odpravijo na izlet na deželo, da bi za fotografski natečaj posneli nekaj fotografij na temo Neznana Slovenija. Na poti domov se izgubijo. Dva dni in dve noči prestrašeni, prezebli in lačni tavajo po širnih gozdovih, z grozljivim občutkom, da jih nekdo vetrajno zasleduje ...

Gerard Whelan
VSILJIVEC V SANJAH
Mladinski roman

Odkar je Saskin 3-letni bratranec Simon začel spati v novi postelji, ga preganjajo nočne more in njegovi starši so zaradi prečutih noči popolnoma izčrpani. Da bi si odpočili, se skupaj s Saskio odpravijo na počitnice k Simonovi babici. Ta na njem takoj zavoha Pooshpawja in v grozi nemudoma pošle pomoč pri Birdie Murray, o kateri se po vasi šepeta, da je čarovnica. Skozi Simonove sanje se bosta spopadla dobro in zlo in Saskia bo pri končnem obračunu odigrala ključno vlogo. Cena poraza je lahko dečkovo življenje ...

Slavko Pregl
CAR BREZ ZAKLADA
Mladinski roman

Lenart je edinec, ki se po končanem prvem letniku srednje šole prvič poizkusi v počitniškem delu. To je vse prej kot enostavno, saj skupaj z nekaterimi starimi mački skrbi, da mesto ostane čisto smeti. Dober zaslužek in novo poznanstvo, ki ju uspe pridelati skozi poletje, ga pahmeta v nepoznan a vabljiv svet preprodajalcev mamil. Splet nepredvidljivih okoliščin Lenarta in njegove prijatelje pripelje do posledic, na katere niti v sanjah niso bili pripravljeni ...

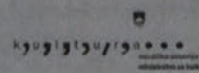
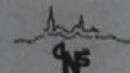
8 do 10 let
LUNA
PARK

10 do 14 let
LUNA
PARK

od 14 let
LUNA
PARK

www.goga.si/lunapark

Knjige so na voljo na spletni strani
in v vseh boljših knjigarnah po Sloveniji.

O medijski higieni

Marijan Dovič, fotografija Boštjan Pucelj

Brezplačniki, različni rumeni in polrumeni tedniki ali mesečniki, še posebej na regionalnih ravneh, so načelo netransparentnosti tako rekoč povzdignili v temeljno preživetveno načelo. Ideologija nepristranskega novinarstva, novinarska etika, visokoleteči slogani o »sedmi sili«, »četrti veji oblasti«, »čuvarjih demokracije«, vse to se ob poplavi takšnih medijev spreminja v obžalovanja vredno, smešno karikaturu.

Nedavna medijska afera, v kateri je časopis *Delo* na prvi strani zelo neposredno obtožil stranko SDS, da je s pomočjo podkupnine v zvezi z nakupom zloglasnih oklepnikov Patria financirala brezplačnike za nedavno volilno kampanjo, vsekakor obeta zanimiv epilog. Ni dvoma, da gre z vidika časopisne hiše za katastrofalno profesionalno blamažo. Hudo obremenjujoče navedbe novinarja Dejana Karbe, ki naj bi temeljile na zapiskih *off the record* pogovora s finskim preiskovalcem Björkqvistom in so bile podane v trdilni obliki – kot da gre za v preiskavi že ugotovljena dejstva –, je ta preiskovalec telefonsko v celoti demantiral in zagretega novinarja kot kakšnega naivnega šolarčka postavil na hladno.

V spektakularnem soočenju na *Odmevih* nacionalne televizije se tisti večer nič bolje ni godilo odgovornemu uredniku časopisa Darijanu Koširju; ta je svojega novinarja sicer zagovarjal, toda pri mahanju z nekakšnim domnevno Björkqvistovo e-pošto, je bil tako medel in neprepričljiv, da bi bilo verjetno mnogo bolje, če se vabilu na soočenje sploh ne bi odzval. Na natančna in umestna vprašanja novinarke je komaj zmogel mencajooče odgovore ali pa je povsem umolknil in osti vprašanj apatično ignoriral. Predstavnik SDS Zvonko Černač, ki je seveda branil integriteto stranke, je imel lahko, skoraj prelahko delo – stranki v dvoboj sploh ne bi bilo treba poslati elokventnega Černača, saj bi s Koširjem v teh okoliščinah suvereno pometel že kak drugorazreden strankarski aktivist, tudi tak, ki bi se prvič srečal s kameri *en face*.

Toda ob incidentu, ki močno načenna kredibilnost doslej še vedno razmeroma ugledne slovenske časopisne hiše pa tudi slovenskega novinarstva nasploh, morda ni edina zanimiva stvar le presenetljivo deprimirajoč uvid v intelektualni format domnevne elite slovenskega novinarstva. Afera vsekakor odpira vprašanje splošne higieni v svetu medijev. Tu ne mislim na izsledke preiskave; jasno, če bi se slučajno izkazalo, da Karbova zgodba drži, bi bila to prava katastrofa za SDS in tudi za celoten slovenski politični prostor. Toda pustimo preiskavo v rokah kompetentnih ljudi in se spustimo v neko drugo zgodbo, ki jo za-

drnji incident osvetljuje z nove plati in ki pravzaprav doslej sploh še ni bila v zadostni meri razčiščena in ovrednotena. To je zgodba o predvolilnem brezplačniku *Ekspres* (oziroma njegovem fantomskem dvojčku *Slovenski tednik*). Ne glede na to, kako je bila ta zgodba financirana, gre pri tem za nečisto zgodbo, za zgodbo, ki je morda po zakonski plati povsem legalna, a je etično sporna in nelegitima.

Osvežimo si spomin: tik pred državnoborskimi volitvami smo v nabiralnike po vsej deželi dobili časnik z naslovom *Ekspres*. Po branju časnika ni moglo biti nobenega dvoma: gre za tiskovino, ki je povsem odkrito piarovska, ki povsem jasno zagovarja politiko neke politične opcije; seveda je šlo za SDS oziroma za dotedanjo (Janševo) vladno koalicijo. Seveda ni nobenega problema v tem, da neka opcija/stranka ima svoj časopis, da objavi svoje poglede, da to financira in da to distribuira, kjer ji srce poželi. To je povsem običajna demokratična praksa. Težava *Ekspresa* je bila v tem, da politična povezava ni bila jasno nakazana nikjer, da sploh ni bilo jasno, za kakšno publikacijo gre. Nadaljnja usoda domnevnega tednika potrjuje domnevo, da je šlo za neko »slamnato« ekipo. (Umazane podrobnosti razkrivanja in dokazovanja narave povezav obeh brezplačnikov s SDS lahko mirne duše prepustimo na primer raziskovalnim novinarjem *Mladine*; a sprenevanje stranke s tem v zvezi pač enostavno žali zdravo pamet.) Težko je torej ne sklepati, da je šlo za prikrito medijsko manipulacijo. Ker je bil časnik oblikovan kot novičarski medij, kot »neodvisni časnik«, ki želi s »svežim novinarskim pristopom neobremenjeno in nepristransko predstaviti ključne dogodke«, ne pa kot strankarska reklamna brošura, je mogoče sklepati, da je bil namen te manipulacije sledeč: skriti piarovsko naravnost tekstov za domnevno objektivnost novinarskega diskurza. Koliko bralcev je nasledilo v »tednik« (ki je izšel le enkrat) bralo kot vsaj načeloma neodvisen informativni medij, je seveda težko reči. Pa vendar je šlo za jasen primer tega, kar lahko razumemo kot eno od rakastih obolenj slovenskih medijev: prikrivanja dejanske narave prispevkov.

Tako kot so utajevalci davkov običajno korak pred

njihovimi izterjevalci, tako kot so hekerji običajno korak pred programerji protivirusne opreme, so tudi piarovci, spin doktorji in oglaševalci že dolgo tega ugotovili, da ima prikrivanje oglasov določene prednosti. S tem v zvezi se je oblikovala doktrina, da je večinoma bolje, če se namesto neposrednega, jasno označenega oglasa objavi prispevek, ki takšno identiteto prikriva. Ta doktrina se že dolgo skuša vsiliti medijem tudi v praksi. Na plodna tla je naletela predvsem pri medijih nižjega intelektualnega ranga; z roko v roki z njimi je razvila celo paleto različnih tehnik – od najmanj sporne, ki recimo preprosto preobleče oglas v tipografijo in dizajn ustreznega medija (in pri tem v drobnem tisku vendarle pove, da gre za oglas), do »objektivnega« predstavljanja lastnih proizvodov, storitev, zamisli, projektov itd. brez vsakršne opombe o notranji povezavi avtorja in teme članka, do bolj perfidnih tehnik, ki vključujejo »podkupljene« novinarje in urednike itd. Brezplačniki, različni rumeni in polrumeni tedniki ali mesečniki, še posebej na regionalnih ravneh, so načelo netransparentnosti tako rekoč povzdignili v temeljno preživetveno načelo. Ideologija nepristranskega novinarstva, novinarska etika, visokoleteči slogani o »sedmi sili«, »četrti veji oblasti«, »čuvarjih demokracije«, vse to se ob poplavi takšnih medijev spreminja v obžalovanja vredno, smešno karikaturu.

Zgodba *Ekspresa* – in sicer povsem neodvisno od tega, kako je bila financirana – s tega vidika signalizira kolaps politične in medijske etike. Korenine tega kolapsa so globoke in razprostranjene: za potrditev zadošča, da se s te plati ozremo na primer po lokalnem (medijskem) prostoru in razmislimo o njegovi higieni. Skušnjava manipuliranja so pogosto velike, meje pa zelo tanke. Toda vzdrževanje visokega standarda je danes edini možni položaj, ki lahko jamči za dolgoročno kredibilnost in integriteto medija. Tudi mesečnik, ki ga držite v rokah, gotovo ni povsem imun na trend netransparentnosti – toda njegova ambicija je, da vsaj v tem pogledu vzpostavi neko *kakovostno razliko*. V prostoru, kjer izhaja, to ni prav lahka naloga.

Pozor, nedostopno!

Dokazov o kršenju pravic invalidov ni treba iskati v državah tako imenovanega tretjega sveta, ni jih treba prebirati v najnovejših raziskavah in poročilih. Zadostuje zgolj pogled v lastno okolje. Zadostuje sprehod po Novem mestu.

Dolores Kores, fotografije Jaka Šulc

Decembra ne praznujemo le božiča, dneva samostojnosti in enotnosti ter novega leta. Takrat obeležujemo tudi mednarodni dan boja proti aidsu, mednarodni dan invalidov in dan človekovih pravic. Zadnja dva sta v decembrskem vrvežu precej zapostavljena. Zapostavljena pa nista zgolj praznika, ampak predvsem ljudje, katerih osnovne človekove pravice so kršene. Med njimi so žal še vedno invalidi oziroma osebe s posebnimi potrebami. Že davnega 10. decembra 1948 je bila sprejeta Splošna deklaracija človekovih pravic, ki velja za najvišji in največji dogovor človeštva. Prvi člen deklaracije pravi: »Vsi ljudje se rodimo svobodni in zagotovljeni so nam enako dostojanstvo in enake pravice. Obdarjeni smo z razumom in vestjo in bi morali ravnati drug z drugim kakor z bratom. V minulih 60 letih so bile sprejete mnoge nove deklaracije, konvencije, ustave, zakoni, členi itd., ki sledijo deklaraciji o človekovih pravicah in še natančneje opredeljujejo in poudarjajo posamezne pravice. Med drugim je bila leta 2006 sprejeta Konvencija o pravicah invalidov. Obeležujejo se tudi mnogi spominski dnevi in tako je 3. december postal mednarodni dan invalidov. To ni praznik, ampak je dan, ko opozarjamo drug drugega na kršenje zapisanih pravic in na še vedno

neenakopravno obravnavo oviranih oseb v družbi. Dokazov o kršenju pravic ni treba iskati v državah tako imenovanega tretjega sveta, ni jih treba prebirati v najnovejših raziskavah in poročilih. Zadostuje zgolj pogled v lastno okolje. Zadostuje sprehod po Novem mestu.

Sprehod po Novem mestu je lahko nuja zaradi opravi in sestankov v središču mesta, lahko je priložnost za spoznavanje kulturne dediščine, lahko pa je samo promenada. Za osebe s posebnimi potrebami, za invalide, za starostnike ali za matere z otroškimi vozički se lahko sprehod po mestu spremeni v pravo avanturo. Staro zgodovinsko jedro Novega mesta je namreč polno različnih ovir. Pločniki, ki jih ponekod, npr. na Vrhovčevi ulici, sploh ni, so praviloma ozki, ponekod celo tako ozki, da ne opravljajo svoje naloge niti za eno samo osebo. Glavni trg je nemogoče prehoditi brez uporabe stopnic ali pa »izposoje« ceste, do katere pa je skoraj nemogoče priti, saj so med pločnikom in cesto parkirani avtomobili. Parkirna mesta za invalide so označena površno. Dostop do javnih objektov v starem mestnem jedru je za invalida pravi podvig. Nekateri objekti, ki so zgledno in v skladu z zakonom dostopni za invalide, so pravi osamelci sredi mesta. Takšna je tudi knjižnica Mirana

Jarca. Njena dostopnost sicer ni slaba, slab je dostop do knjižnice. Najbližje parkirno mesto, označeno za invalide, je na Prešernovem ali Novem trgu. Pot od parkirišča do knjižnice je spet polna ovir. Žal se to ne dogaja zgolj v starem mestnem jedru, ampak tudi v ostalih predelih mesta, ki so nastali mnogo kasneje. Če pogledamo samo okolico novomeške bolnišnice ali vsaj zdravstvenega doma. Kljub temu da sta oba objekta izredno blizu drug drugemu, saj ju loči le cesta, je med njima povsod polno ovir. Dostop do najbližjega prehoda za pešce je mogoč samo po stopnicah, do drugega prehoda ni pločnika in ob tretjem prehodu, sicer usmerjenem proti lekarni je označena pot za invalide, a je robnik pločnika na drugi strani visok nekaj centimetrov.

V naštetih primerih predstavljam le ovire za gibalno ovirane osebe, saj so te najbolj opazne, hkrati pa lahko predstavljajo oviro tudi drugim skupinam oseb s posebnimi potrebami, kot so slepi, slabovidni, gluhi in naglušni, osebe z motnjo v duševnem razvoju, težavami v duševnem zdravju in ne nazadnje tudi za starostnike in matere z otroškimi vozički. Vsaki skupini teh oseb lahko dodamo še kak specifičen primer nedostopne mestne infrastrukture. Zelo nazoren primer so semaforji, opremljeni za slepe, ki jih v Novem mestu resnično primanjkuje.

Nepozornost oziroma dovzetnost za oblikovanje okolja, ki bi bilo dostopno za vse, je še vedno povezana s prepričanjem, da se za tistih nekaj invalidov enostavno ne splača spreminjati obstoječega stanja. Pri novogradnjah se tovrstna investicija pogosto povezuje z dodatnimi nepotrebni stroški, zato se dostopnost ureja samo pri objektih, ki so zakonsko primorana k takšni ureditvi. Pa še takrat se običajno zagotavljajo najnižja zakonska določila, ki so v nekaterih segmentih precej ohlapna in so namenjena predvsem gibalno oviranim invalidom.

Kakšna je torej korist in v čem je sploh smisel urejanja

dostopnosti okolja za osebe s posebnimi potrebami? Predvsem se moramo zavedati, da z urejanjem dostopnosti za ovirane osebe tem ne dajemo nobenih novih privilegijev, ampak zagotavljamo možnosti, da bodo lahko sami uveljavljali svoje pravice. Za Slovenijo velja ocena, da je približno 8 % prebivalstva invalidov, v svetu je ocena 10 %, številka pa strmo narašča še posebej v zahodnem svetu, saj se prebivalstvo hitro stara. Staranje prebivalstva in invalidnost pa sta sorazmerno povezana. Če k tem odstotkom prištejemo še osebe, ki sicer niso invalidi, ampak se srečujejo z dolgotrajnimi boleznimi, in še vse njihove svojce, hitro presežemo tistih 8 odstotkov, ki bi imelo neposredne koristi od urejenega in predvsem dostopnega okolja. Pri urejanju dostopnosti okolja za invalide moramo stremeti k arhitekturnim rešitvam, ki takšno ureditev razumejo kot samoumevno, ne pa kot nujen dodatek. Klančina za invalidske vozičke je lahko nujno zakonsko določilo, ki kviri izgled neke stavbe, lahko pa je eleganten dodatek, ki ni namenjen samo invalidom in predstavlja univerzalno rešitev, ki jo uporabljajo mnogi, ne le osebe na invalidskem vozičku. Ko razumemo, da dostopnost ni namenjena samo, ampak tudi invalidom, in ko dojamemo, da so te rešitve ustrezne tudi za nas, bomo zlahka uvideli tudi širši pomen dostopnega okolja.

Eno izmed področij, pri katerih se dostopnost vse bolj poudarja in uveljavlja, je turizem. Svetovni turizem je v dostopnem turizmu ali tako imenovanem turizmu za vse že prepoznal tržno nišo. V času gospodarske krize, ki se občuti tudi v turizmu in v času, ko je konkurenca med turističnimi ponudniki vse večja, turistični ponudniki iščejo nove ciljne skupine. V zadnjem obdobju izstopa prav segment specializirane turistične ponudbe za osebe s posebnimi potrebami, ki beleži hitro rast. Turistični ponudniki se vse bolj zavedajo in razumejo potrebe ranljivih ciljnih skupin,

vedar se moramo zavedati, da v tako kompleksni dejavnosti, ki je zelo prepletena z vsakdanjim okoljem, ne bo zadostovala zgolj dostopnost hotelov, ampak dostopnost celotne turistične destinacije.

Novo mesto leži v bližini dveh zdravilišč in je že sedaj izletna točka gostov v omenjenih zdraviliščih. Prav gotovo pa bi se lahko izleta v Novo mesto udeležil večji odstotek gostov, če bi to bilo dostopno za invalide in ostale ovirane osebe ter bi bilo po svoji dostopnosti prepoznavno. V Sloveniji še ni turistične destinacije, ki bi gradila svojo prepoznavnost na dostopnem turizmu. Ker je to naložba na dolgi rok, je odgovorni ne prepoznajo kot koristne in je zato tudi ne uvrščajo med svoje prednostne naloge. Dostopno okolje pa ni le primerno grajeno okolje, ampak tudi okolje dostopnih storitev in informacij. Zavedanje o nujnosti tovrstnega okolja zelo počasi pronica v glave, ki so prepojene s predsodki in ne marajo sprememb. Zaradi tega bo treba posebno pozornost nameniti prav odstranjevanju najtežjih ovir, torej tistih, ki so zasidrane v naši miselnosti. S tem je treba začeti takoj. Veseli december je idealna priložnost, da bi morda vsaj za hip vsem omogočili dostop do prednovoletnih dogodkov v mestu. Edino odprto vprašanje ostaja, ali smo za tovrstne dejavnosti dostopni tudi prebivalci Novega mesta.

Pot Čestitk: Pravljična razsežnost dežele ob otoku

Besedilo in fotografije Vesna Hrovat

Pot do bivališča vil se vije po široki markirani gozdni poti, počasi navkreber.

Naša nova rubrika Pozitiva je namenjena zunanjim avtorjem, pravzaprav aktivistkam in aktivistom, ki v lokalnem prostoru uresničujejo globalne projekte. V rubriki bomo na predlog naših bralcev in po izboru uredništva dali besedo pozitivnim projektom, ki jih v našem prostoru ne manjka. Pravzaprav opazamo, da se kljub anemičnemu »uradnemu« dogajanju krepi civilna iniciativa v najbolj pristnem pomenu besede. V prejšnji številki smo tako objavili prispevek Sandre Hrovat, članice novomeškega društva Julije, o Deželi Juju. Tokrat pa več o pestrem pravljicnem in drugem dogajanju v Kostanjevici na Krki. Avtorica članka je Vesna Hrovat, direktorica zavoda Otok.

Februarja smo v Kostanjevici na Krki ustanovili zasebni zavod Otok. Glavni dejavnosti zavoda sta pospeševanje razvoja in povezovanje na področju turizma, vzgoje in izobraževanja, znanosti, kulture, športa in zdravstva. V zavodu bomo spodbujali širšo javnost k boljшему in kakovostnejšem sodelovanju z različnimi pobudniki, ponudniki in panogami. Dejavnost smo zastavili s sinergijo, zelo barvito, različno, široko in večdisciplinarno. Izumljamo nove načine druženja ljudi v delu in alternativo sedenju pred televizijskim ekranom in dolgočasenju ob stresno zastavljenem programu, namenjenemu potrošniku, ter alternativo stanju v družbi in državi, ki se je paralizirala z lastnim neznanjem in zaprtostjo. Vzgajamo se kot inventivni kolektiv, odprt za nove pobude in sodelavce. Iščemo napake na objektih in v družbi, jih analiziramo in odpravljamo. Premagujemo pasivnost in zaspanost družbe.

Do sedaj smo organizirali tri mestne sejme na temo štirih letnih časov. Spomladanski mestni sejem je bil pred galerijo Božidar Jakac v sodelovanju z organizatorji kolesarskega maratona Le Monde diplomatique, poletni sejem je bil v času Kostanjeviške noči in jesenski ob tednu otroka, na katerem smo predstavile zanimiva lesena igrala. Zimski mestni sejem bo praznično obarvan in je potekal v petek, 18. 12. 2009, v mestnem jedru Kostanjevice na Krki.

Ustvarjamo projekte novih izdelkov in materialov za uporabo v prihodnosti. Projekt novih igral Guga, Labirint in Kotalilnica smo oblikovali s pomočjo napredne lesne tehnologije in s tem začrtali nove smernice igral in parkovnih ureditev igrišč za otroke in odrasle.

Sodelovali smo tudi pri projektih v različnih občinah po Sloveniji in z različnimi ustanovami.

Naše pobude so bile povsod konstruktivne in že rojevajo nove projekte ter ustvarjajo nova polja sodelovanja. Pripravljamo programsko nalogo za energetska varčna naselja, ki bo z analizo tradicionalnih etnoloških bivalnih značilnosti

večinoma izgubljene, porušene arhitekture v prostoru Dolenjske nakazalo nove možnosti stanovanja in vrhunškega oblikovanja na trajnostni osnovi.

Razvijamo tudi tipologijo bivalnih modulov v pasivnem energetskem načinu. Nekateri naši izumi, ki jih razvijamo skupaj s kemijskim inštitutom RS, bodo uporabni v ekološkem kmetijstvu. Razpisali smo tudi natečaj najbolj zanimivih spominkov na temo pravljice vile Čestitke. Z natečajem želimo narediti nabor najboljših turističnih spominkov in pritegniti nove ponudnike.

Projekt pravljica pot Kostanjevice: Pot Čestitk

V zavodu Otok se je izoblikovala ideja o pravljicni poti vil Čestitk. Na začetku nam je bilo pomembno sestaviti zgodbo, ki so v pravljici in prostoru. Z vsakim novim pogledom so se možnosti razširile. Učna pravljica pot, na kateri spoznaš bistva življenja, njihova nasprotja in možnosti za preživetje, so se počasi izoblikovali v široke okvirje in tako smo se odločile za sodelavce. K projektu smo pritegnile štiri pomembne subjekte, ki imajo v Kostanjevici na Krki tradicijo in veliko izkušenj. S Klubom jamarjev Kostanjevca na Krki, z Osnovno šolo Jožeta Gorjupa, s Planinskim društvom Polom in z Galerijo Božidar Jakac smo z zavodom Otok zakorakali v projekt pravljica pot vil Čestitk. Namenili smo se primerno urediti del steze, postaviti opazovalno površino, označevalne točke z navodili in s pojasnili. Postavili bomo artefakte, arhitekturne poudarke, skulpture in učila v skladu s pravljicnim izročilom. Vse to je začetek nujno potrebno, da se obiskovalec počuti varnega in zaželenega v prostoru. Prostor skulptur bo dobil novo razsežnost do svojega mitološkega izročila kot vsaka umetnost. Potrebujemo tudi stvari, s katerimi bomo dopolnjevali pravljico pot vil Čestitk. Naredili bomo delovni zvezek, v katerem bomo otroku na razumljiv način razložili odnos med preteklostjo in sedanostjo, kulturno in naravno dediščino ter

Študentskost za

skozi pravljico prikazali zgodovino mesta Kostanjevica od prazgodovine do vesoljske dobe. Izdelali bomo interaktivno zloženko, s katero bodo obiskovalci prepotovali pravljíčno pot vil Čestitk.

Želimo, da dosežemo vrhunsko raven oblikovanja, ki bo presegal povprečne evropske ravni in bo v vzgojno izobraževalnem smislu imel dodano vrednost. Celoto bomo povezali s svetom, posneli zgoščenko ter kratki film.

Na koncu vsake dobre ideje se je tudi nam postavilo vprašanje, kje dobiti denar. Kakor nam je dejal v tolažbo klepar Rauh: »Tu denar ni problem, tu je potrebna volja, denarja bo zmeraj premalo.« Dobra misel nas je porinila naprej. Lotile smo se pisanja projekta v razpisne listine Las Posavje za pridobitev t. i. leader sredstev. Prvo poleno smo dobile že kmalu. Ker se je zavod komaj rodil, še nima bilance, in tako ni zadostil birokracije, in to navkljub referencam ustanoviteljic zavoda Otok. Po spletu okoliščin (ali pa s pomočjo vil) nam je priskočilo na pomoč podjetje Dolmark propaganda Tatjana Petrič, s. p. Prevezlo je vlogo glavnega prijavitelja projekta in s tem rešilo prvi polet vil Čestitk.

Pot vil Čestitk

Začelo se je tako, da mi je Lidija Stipanič povedala bajko, ki ji jo je povedal njen oče, njemu ded in tako nazaj v preteklost. Svojo pripoved je podkrepila s tem, da me je popeljala v njihovo bivališče.

Pot do bivališča vil se vije po široki markirani gozdni poti, počasi navkreber. Med hojo nam vile pošiljajo veselje in otroško radost, ki se je nihče ne brani. Sirok pogled na dolino, samostan in mesto Kostanjevica, da občutek lepote. Nič posebnega, nič prijemljivega, vendar tako nujno potrebnega za kakovost življenja. Tik pred koncem dobro skritih vil dobimo vilinski kruh. Zagrizemo v strmino in pridemo do prostora, kjer se nam prikažejo vile Čestitke v vsej svoji lepoti. Pravljica je povedana, vendar nikoli dokončana. Z vsakim novim obiskom in pogledom je drugačna.

Skalni osamelci, ki zaokrožujejo dolino, so okamenele vile iz bajke. Pri vходу v kraško jamo, nas preseneti izrazito realistična podoba mlade vile skrite v prostoru in času. Nadnaravno, pravljíčno se združi z dejanskim svetom. Potnik utrujen doseže cilj, katarzo. Začne premišljevat i o smislu življenja, o svojih odločitvah, o svojem delovanju, o ekologiji ...

Bajka o vilah Čestitkah

Nekoč pred davnimi časi so v naši deželi živele vile, ki so pomagale domačinom pri kmetovanju in jim svetovale, kdaj je pravi čas za vsa opravila, za sajenje in žetev. Najbolj so skrbele za vreme. Odganjale so veter, točo in huda neurja. Domačini so jim bili hvaležni in so jih imeli radi. Imenovali so jih Čestitke.

Nekega dne so se ob mraku Čestitke kopale v plitvini reke Krke. Voda jim je prijala, hihitale so se in veselile. Slišal jih je lep mladenič. Ker je bil vilinski glas vabljivo prijeten, jih je opazoval, skrit za obrežnim grmovjem. Ni jih videl dobro in se jim je zato preveč približal, pri tem pa pozabil, da vile ne dovolijo, da jih ljudje vidijo. Vile so ga zagledale, zakričale so od strahu in ga vrgle v Krko.

Čez tri dni so ga okoliški kmetje našli mrtvega in takoj so vedeli, da je zaradi svoje radovednosti razjezil vile Čestitke.

Vile so bile od tedaj jezne in niso več skrbele niti za vreme niti za pridelek. Prek dežele so divjala neurja, toča in poplave. Ljudi je prevzela žalost, bili so potr ti in prišla je lakota.

Takrat je po naših krajih hodil menih in iskal prostor za svoj dom. Obubožanim kmetom je predlagal, da mu pomagajo zgraditi cerkev. Ko bodo zgradili cerkev, bo prišel v deželo nov gospodar in jih bo varoval. Kmetje so se z njim strinjali in začeli so graditi.

A kolikor so marljivi kmetje čez dan zgradili, so vile Če-

Vilinske gugalnice, na katerih se popotniki učijo poguma, pa tudi samoomejevanja.

Tik pred najbolj strmim delom poti otroci dobijo vilinski kruh.

stitke čez noč podrle. To so vile delale vsako noč, dokler menih ni spoznal, da tako ne bodo mogli zgraditi ničesar, saj so bile vile spretnejše in hitrejše.

Za to je na pomoč poklical vse pridne roke iz doline, da bi do sončnega zahoda zgradili zvonik in obesili zvon. In res. Na pomoč so prišli otroci, starci, ženske in ves dan pridno delali. Čez dan so se vile Čestitke spremenile v oblake in si iz zraka ogledovale, kaj delajo v dolini.

Ugotovile so, da bo pridnim ljudem res uspelo pripeljati novega gospodarja v deželo in da bodo one morale odditi. Bile so žalostne. Začele so se pripravljati na pot. Rekle so si: »Lačne že ne bomo šle po svetu.«

Najstarejša je začela mesiti kruh, srednja ga je dajala v peč, tretja najmlajša in najlepša pa si je rekla, da želi lepa hoditi po svetu, zato je vzela glavnik in se začela česati.

Ravno takrat, ko so vile to počele, je domačinom uspelo zgraditi zvonik. Nanj so obesili zvon. Začeli so glasno zvoniti, da je odmevalo prek dežele.

Oblaki so počrneli, v Gorjancih je zagrmelo, stresla se je zemlja in povodenj, ki je valila mogočne skale se je zila v dolino.

Čestitke so okamenele in za vse večne čase ostale na Gorjancih.

Uvod v Študentsko kamrico

Katja Martinčič, fotografija Jaka Šuln

Dve številki nazaj se je začela v Parku vzporedno s stalnimi rubrikami ustvarjati nova zgodba. Tokrat imamo v rokah pero študentje, tisti, ki nam ni vseeno. Kot ste lahko opazili v prvem poskusu Študentske rubrike, je bil objavljen tudi poziv za vse, ki bi želeli pri njenem ustvarjanju tudi sodelovati. Koliko se jih je javilo? Niti eden. Kljub temu smo se našli tisti, ki hočemo nekaj povedati, in prav to dejstvo, da se na povabilo ni odzval nihče, smo si vzeli kot izziv.

Začeti je vedno najbolj nevhvaležno opravilo, ampak led je prebit in koncept ni več merilo omejevanja, temveč osnova prihodnje dejavnosti. Naša želja je obstati, za to pa potrebujemo rdečo nit, h kateri se lahko vedno vračamo. Zavedamo se dejstva, da zguljene študentske tematike takšnim pogojem ne morejo zadostiti, hkrati pa se pojavi vprašanje, kaj potemtakem študent kot del skupnosti sploh lahko prispeva k izboljšanju oziroma spremembi družbenega stanja. Vsi vemo, da je v Novem mestu v preteklosti živelo mnogo zagnanih mladih ljudi, danes pa se zdi, da je aktivizem (v kakršni koli obliki že) zamrl in da tako dijaki kot študentje stagnirajo na zasebni idejni ravni. Resda se dogaja marsikaj, a večinoma gre za zabavne dogodke, ki nimajo nikakršne

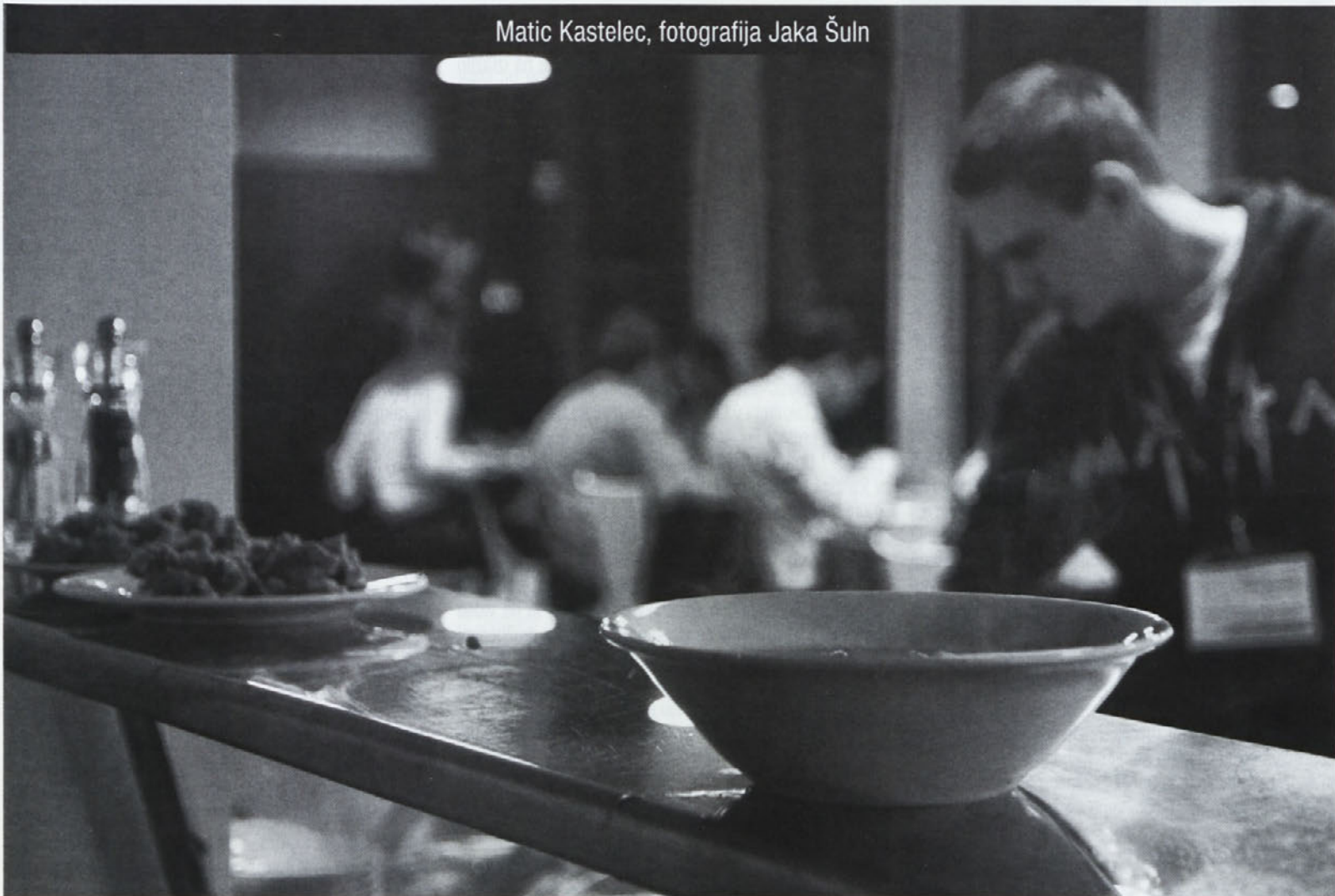
zveze z dejavnostjo študentske populacije. Ne, nikakor ne ciljamo na revolucije in vstaje z zgodovinsko določenim romantično nostalgичnim pridihom, ampak zgolj na angažiranost, odprtost in zanimanje, ki ga tukaj in zdaj močno primanjkuje. Morda je na prvi pogled res videti drugače, a toleranca in splošnost nista isti stvari.

Na vedenje študentske populacije vpliva mnogo dejavnikov, od časovnega do družbenega okvira, dejstvo pa je, da brez samoiniciative in tudi malenkostne podpore iz višjih krogov težko kam pridemo. Tokrat bi torej radi pokazali, da je potreba po dejavni študentski populaciji vedno prisotna, a žal večkrat neizpolnjena. Včasih je bil socialni položaj študenta slabši kot danes, pa to ni bila nikakršna ovira, tudi lačni in bosí so razmišljali. Študentje so prav tako nosilci, če ne celo največji, družbene odgovornosti. In kaj zato naredimo? Bore malo, kot lahko sklepamo že iz dejstva, da smo edina regija, ki ima sicer mnogo študentov, a ne premore svojega študentskega časopisa. Ker se ga nikomur ne da pisati ali ker ga nihče ne bi bral?

Bomo videli.

Študentskost za Novo mesto

Matic Kastelec, fotografija Jaka Šuln

Ko razmišljam o družbeni aktivnosti študentske populacije, se mi ta kaže na dveh medsebojno tesno povezanih ravneh. Prva je tista raven, na kateri bi lahko študentsko dejavnost lahko poimenovali participacija, tudi študentsko gibanje in ko hoče to gibanje spremeniti svet zunaj sebe, vplivati na procese na univerzi in širše v družbi, imeti vlogo

prispevek k širši družbi in samoizpolnjevanje), se nam postavi vprašanja: kako lahko študentje Novomeščani v Novem mestu rešujejo težave, ki izhajajo iz njihovega statusa? Kako jim pri tem lahko pomaga mesto? Kako lahko študentje prispevajo k izboljšanju novomeške družbe? Ali aktivnost študentske populacije v Novem mestu njej sami

rih se v mesto stekajo ne le znanje in izkušnje, ampak tudi svežina, ideje in mladostna življenjska energija. Dejstvo je, da levji delež kulturnega življenja v Novem mestu proizvedejo ravno študenti. V zavodih, kot so DNS, LokalPatriot in Goga, študentska populacija predstavlja vsaj pomemben, če ne vitalen element. Da ne omenjam študentskega dela

Morda pa bi naši vrli vodje radi molčeče, pridno študirajoče študente, ki ne vidijo prek svoje stroke in ki se zlasti ne ukvarjajo z družbenimi in političnimi problemi? Potrebni so le molčeči kimavci in njihovi kolegi, ki iz Ljubljane in Maribora v nedeljo pridejo na govejo juho in samo govejo juho.

v političnem in socialnem dogajanju. Ta vrsta dejavnosti se porodi iz dveh uvidov. Prvič, da so problemi študentske populacije del in odraz širših družbenih problemov in da je zgolj neposredna angažiranost v globalni družbeni problematiki tista, ki lahko ustvarja pogoje za učinkovito reševanje problemov ožje, študentske populacije, ter drugič, da je za družbo kot celoto vitalnega pomena, da študentska populacija prav zaradi svojega specifičnega statusa znotraj družbe in dejavnosti znotraj nje prispeva k družbi. Druga temeljna raven študentske dejavnosti je usmerjen v drugo smer, deluje tam, kjer se dejavnost utemeljuje (zavestno ali nezavestno) v sami sebi, kjer je sama sebi zadostna in sama sebi namen, to je raven medsebojnih človeških odnosov med študenti, zadovoljstva, ki ga aktivnost prinaša, kar je povezano z mešanjem znanja, informacij, izkušenj in umetnosti, ki izrazito vrejo prav med študentsko populacijo.

Spustimo se iz splošnega na bolj specifično raven in se osredotočimo na razmerje med Novim mestom in študentom Novomeščanom.¹ Če imamo pred očmi obe ravni študentskega delovanja in s tem njihove tri osnovne smotre, ki jih lahko v njihju razpoznamo (reševanje lastnih težav,

odpira prostor za samoizpolnjevanje?

Vprašajmo se, kaj je tisto, kar dela študente Novomeščane drugačne od drugih socialnih skupin v Novem mestu in kaj lahko njihova študentskost v novomeškem kontekstu ponuja. Najočitnejše je verjetno dejstvo, da jih velika večina študira izven Novega mesta in da se jih največ vrača domov le za vikende. To sicer pomeni, da so fizično oddaljeni od večine dnevnega dogajanja v mestu, ne pa tudi tega, da ne morejo v njem dejavno nastopati. Prav ta fizična odsotnost in pogled od zunaj omogoča objektivno kritiko, ki je ena od dragocenih stvari, ki jih imajo ponuditi. Ker preživijo večji del tedna v drugem mestu in se tako seznanijo s tamkajšnjimi problemi in njihovimi rešitvami, so neposreden vir informacij o razmerah drugje po državi. Posebno gre poudariti njihov potencial znanja, ki pri tej populaciji sega na vsa področja. Zaradi neposrednega stika z akademskimi in raziskovalnimi krogi iz najuglednejših slovenskih ustanov so vir najnovejših znanj in informacij. Ker v času študija bivajo s kolegi študenti iz vseh razredov in socialnih slojev ter z geografsko različnih območij, tudi tujine, so večši kulturnega dialoga in so živa vez domačega mesta z bližnjo in daljno okolico. Ustvarjajo kanale, po kate-

in vključevanja v razne prostovoljne organizacije. In še bi lahko našteval koristil, ki jih lahko od študentov ima kraj, kot je Novo mesto.

Iz vsega naštetega se zdi očitno, da bi bilo nerazumno, če Novo mesto ne bi izkoristilo potenciala, ki ga imajo študenti, in če ne bi negovalo študentskosti kot edinstvenega dejavnega elementa pri oblikovanju zdravega, raznoličnega in kulturno bogatega družbenega prostora. Kakšna pa je realnost? Zdi se, da je kulturna in zabavna produkcija precej živa, če pogledamo zgoraj naštetih zavode, vendar je žal tudi res, da je podpora, ki jo novomeška občina namenja tem zavodom, iz leta v leto manjša (ali je celo ni). V Novem mestu so trije višješolski programi, tri visoke šole in dve fakulteti. Navkljub temu bi težko govorili o kakšni avtonomni skupnosti znotraj študentov teh programov, vsaj ne v smislu aktivne študentskosti, o kateri sem govoril prej, torej v smislu aktivne participacije, doprinosu k skupnosti, velika večina študentov, ki delujejo v okviru omenjenih treh zavodov, namreč študira izven Novega mesta. Kaj je lahko razlog za to? Možen odgovor bi bil, da se ti študenti niti ne čutijo v svoji študentskosti, da zaradi pomanjkanja kolektivnega duha in avtonomnega prostora niti ne morejo

dejavno reševati svojih problemov, s katerimi se lahko, kot sem dejal, učinkovito spopadejo le na širši družbeni ravni. Govorim o problemih, ki so bili večkrat v ospredju denimo v Ljubljani in Mariboru: kakovost predavanj, avtonomnost študentov in univerze, eksistenčna vprašanja ipd. Dejstvo, da pleča novomeške občine niso obremenjena s problemi tiste večine študentov, ki preživijo dobršen del tedna v drugih mestih, da ne čutijo posebnega pritiska domačih študentov, nas lahko pripravi do vprašanja, ali se naši funkcionarji študentske problematike sploh zavedajo, in kar je nemara še pomembneje, ali se zavedajo pomena študentskosti za mesto in njene nesamoumevnosti.

Naj predstavim zgovoren primer. Kot beremo v *Novomeškem zborniku: Mesto, vloga, pomen in razvoj Novega mesta v prihodnjem tisočletju* (1996), je eden izmed pomembnih izzivov Novega mesta prihodnosti univerza. Zdi se, da je ta pobuda pritriljen odgovor na naše zgornje vprašanje, a si jo vseeno pobliže oglejmo. Očitno je, da se pobudniki zavedajo pomena znanja, informacij in večdisciplinarnosti za razvoj regije, in četudi pustimo vse očitke, ki bi lahko na to pobudo leteli v zvezi z nemožnostjo zagotovitve dovolj kakovostnega kadra, načelno nesmiselnostjo ustanovitve univerze v premajhni Sloveniji ipd., in se držimo našega osnovnega vprašanja, ali bi bil namen ustanovitve univerze med drugim tudi negovanje študentskosti, pridemo do zanimivih ugotovitev. V svojem prispevku za zbornik Janez Usenik na vprašanje, kakšen študijski program je »atraktiven, zanimiv in oblegan«, navede zgovoren odgovor: »Te lastnosti se, gledano skozi oči večine študentov, merijo v glavnem z naslednjimi merili: (relativno) široke možnosti zaposlitve po končanem študiju, elegantna in dovolj odprta možnost nadaljnega specialističnega ali magistrskega študija, zanimive in perspektivne možnosti napredovanja

ter zlasti soliden zaslužek.« Podobno zgovoren je tudi izbor posameznih študijskih programov, ki bi jih bilo po avtorjevemu mnenju smiselno ustanoviti, saj kaže na izrazito neravnotežje med naravoslovnimi in tehničnimi programi ter humanistiko, seveda v škodo zadnje. Težko v pobudi najdemo kar koli, kar bi vsaj nakazovalo na zanimanje za oblikovanje nečesa podobnega avtonomnemu univerzitetnemu študentskemu prostoru, ki ne bi bil zaznamovan z izrazito usmerjenim izobraževanjem in s cilji, ki imajo za skupni imenovalc gospodarski interes. Poudaril sem, da v dotični viziji ni dosti prostora za humanistiko. Zakaj se mi zdi pomembna? Že z vidika pluralizma je koristno za neko skupnost, da je obzorje njene vednosti čim širše, s tem je povezana tudi večdisciplinarnost (nedoraslo je prezreti pomen povezovanja naravoslovnih in tehničnih znanosti tudi z družboslovjem!). Zakaj le je spomladi leta 1968 prav filozofska fakulteta v Ljubljani predstavljala zatočišče in avtonomni prostor ljubljanskim študentom v boju za njihove pravice? Upam si trditi, da novomeška univerza v podobni, v kakršni jo vidijo pobudniki v Novomeškem zborniku, ne more roditi študentskega duha, ki bi s svojo študentskostjo (!) kakor koli doprinesel temu prostoru. Morda pa ravno tega naši vrli vodje in tisti, ki se vidijo kot olje na ogenj razvoju Novega mesta v 'naslednjem tisočletju', nočejo in bi radi molčeče, pridno študirajoče študente, ki ne vidijo prek svoje stroke in ki se zlasti ne ukvarjajo z družbenimi in političnimi problemi? Potrebni so le molčeči kimavci in njihovi kolegi, ki iz Ljubljane in Maribora v nedeljo pridejo na govejo juho in samo govejo juho.

Dve stvari sta nujni, če hočemo, da so vzpostavljeni dobri pogoji za dejavno študentsko sodelovanje v Novem mestu. Najprej morajo študenti, tako tisti, ki študirajo v Novem mestu, kot tisti, ki so šli znanje iskat drugam, spoznati, da

sta od njihovega aktivnega sodelovanja in vključevanja v politične in družbene procese odvisna njihova dobrobit in boljši jutri Novega mesta. Aktivnost, gibanje se bo izrazilo tudi na tisti drugi ravni, ravni razvijanja medsebojnih odnosov, samoizpolnitve, zanosa in moči, ki ga lahko prinese le skupinsko prizadevanje k skupnemu smotru.

Drug nujni korak je na Novem mestu, ki se bo s ključnimi funkcionarji in visokoletečimi vizionarji v prvi vrsti moralo začeti zavedati, da ne bodo niti mestu ne študentom boljšega jutri prinesle zgolj »široke možnosti zaposlitve po končanem študiju, elegantna in dovolj odprta možnost nadaljnega specialističnega ali magistrskega študija, zanimive in perspektivne možnosti napredovanja ter zlasti soliden zaslužek«, ampak da je tudi doprinos študentov kot študentov ključen za resnično blaginjo mesta. To spoznanje je prvi (in verjetno najtežji) korak na poti iz neодоletnosti in zakrnelosti Novega mesta. Orehova lupina, ki hrani izsušeno, plesnivo jedro, ne le da v svoji trdnosti ni enaka zdravri lupini na sosednji veji, tudi precej manj užitnega ima ponuditi. Študentje in mladi so v Novem mestu nemalokrat pokazali, da lahko pomagajo vzgojiti sočno in zdravo orehovo sredico in ne bojim se, da se bodo slej ko prej naveličali tudi te plesni.

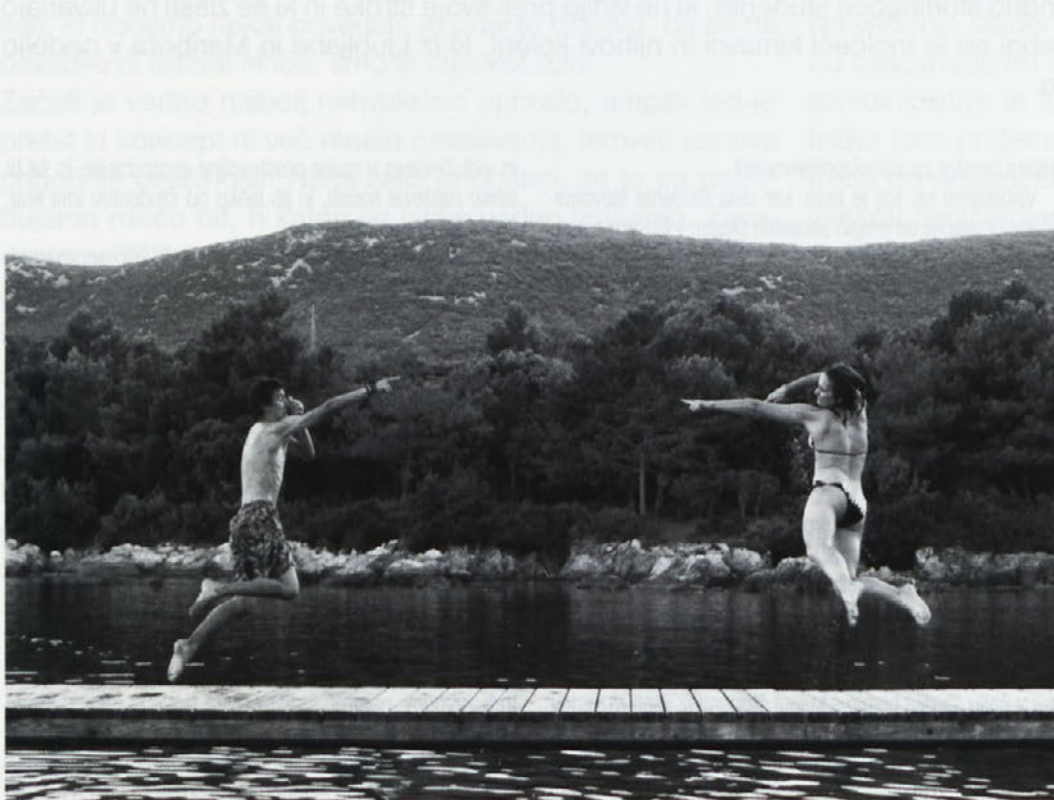
matic.kastelec@gmail.com

¹ Novo mesto v kontekstu članka razumem kot politično in izobraževalno središče območja, ki je sicer širše od meja mesta; s študentom Novomeščanom je mišljen študent, ki ni nujno študent v Novem mestu, ampak nanj vpliva novomeško družbeno in politično dogajanje.

Za kaj potrebujemo dejavno študentsko populacijo

Jurij Smrke, fotografija Jaka Šuln

Posebna vrednost, ki jo študentje imajo, je potemtakem mešanica potrebe po aktivnosti, prevpraševanju sveta in sebe ter potencialne radikalnosti in znanja. Ravno ti pogoji so idealni za invencijo, kritiko, generiranje napredka. Teoretično imajo študentje vse možnosti, da so ena od najdejavnejših družbenih skupin.

Utemeljiti potrebo po aktivni študentski populaciji pomeni določiti, kaj je potreba, kaj je aktivnost in kaj je študentsko. Potreba lahko po logičnem sklepu izvira iz dveh motivirajočih argumentov. Prvi je, da se bo v primeru odsotnosti aktivnosti zgodilo nekaj slabega, drugi pa, da nam bo aktivnost prinesla nekaj dobrega. Pozitivni in negativni potencial, torej. Aktivnost pomeni družbenopolitično participacijo, predvsem nekonvencionalnega značaja, ki je temelj demokratične družbe. Študentsko je tisto, kar v polju družbenopolitičnega to socialno skupino ločuje od drugih in ji daje posebno vrednost. Ravno ta posebna vrednost pa je ključna, saj na njej temelji pričakovanje, da so študentje »nekakšna politična mladinska elita, ki s svojimi protestnimi gibanji prebijajo zavore, ki stojijo na poti k družbenim spremembam (Ule, 1996)«.

Kljub temu da je to pričakovanje nekoliko »romantično«, kar v tekstu zapiše tudi avtorica, ni brez vrednosti. Aktivnost je potrebna v močnejši ali šibkejši obliki, kajti nizka politična participacija je neugodna že sama po sebi. V razpravi, osredotočeni na volilno udeležbo, Lutz (2006) izrazi dva pogoja, ki definirata, kdaj nizka volilna udeležba in slaba informiranost vplivata na demokratičnost volitev. Prvi je, da državljani oz. socialne skupine ne participirajo, vendar to ni njihova svobodna odločitev. Drugi pa, da bi bil politični izid v primeru, ko bi bilo vsem državljanom omogočeno, da se enako dobro informirajo ter se nato

udeležijo volitev, drugačen kot sicer. Lutz se sicer osredotoči na volitve, toda predpostavke za razmislek so lahko tudi pri drugih oblikah participacije enake. Volitve naj bi bile le formalnost, ki zaključijo cikel življenja v politični družbi, njihov rezultat pa posledica vse dotedanje participacije. Glede te Uletova pravi: »Socialni cinizem in socialna anomija študentov in študentk sta politična učinka. Po svojih negativnih posledicah sta nedvomno bolj nevarna kot povečana študentska političnost in uporništvo. Usmeritev k socialni anomiji je namreč idealna podlaga za vznik avtoritarnih populističnih gibanj v družbi (Ule, 1996).« Pojasnjuje, da dokler takšna gibanja ostajajo domena mlajših mladih, ni razloga za skrb, saj lahko pričakujemo, da bodo ti prerasli zmes pubertetniškega nastopaštva in agresivnosti. Povsem drugače je s študenti, saj po njenem pojav takih gibanj med študenti vodi v »resno družbeno krizo in globalno socialno regresijo (prav tam).« Te krize ne opiše kot množičnega udeleževanja rasističnih in homofobnih izgedov, pač pa meri na veliko »subtilnejše in artikulirane oblike netolerance, socialnega in nacionalnega izključevanja, religioznega fundamentalizma in avtoritarnega populizma«.

Podobno stanje se je pokazalo na predsedniških volitvah leta 2007, ko je Zmaga Jelinčiča, ki v svojih nastopih uporablja do različnih manjšin izključujočo govorico, podprlo 19,3 odstotka volivcev. Med temi je bilo po vzporednih volitvah Valicono največ prav mladih pod tridesetim letom. Predstavljali so 44,7 odstotka vseh njegovih volivcev.

Na drugi strani lahko od študentske aktivnosti pričakujemo inventivnost, prebijanje zavor. Pozitivni potencial argumentira zgodovina. Maj '68, zasedba filozofske fakultete leta '71, gibanja okrog Nove revije, Mladine in Tribune v osemdesetih – vse to je aktivizem, v senci katerega živi današnja generacija. Ravno zaradi teže teh primerov ni bistveno vprašanje, če potrebujemo družbenopolitično aktivne študente, pač pa kako, kakšne jih potrebujemo.

Kakšna je torej politična aktivnost, ki jo lahko študentje ponudijo? V politični teoriji je participacija opredeljena kot »vključenost posameznika v politični sistem na različnih ravneh dejavnosti, segajočih od popolnega nezanimanja, do zasedanja politične funkcije« (Rush v Dellaporta, 2004). Na katerih ravneh bo zaradi svoje specifične študentskosti torej sodeloval študent? Ule (1996) pravi, da ima študentska populacija tri osnovne socialno-psihološke značilnosti. Prva je podaljšana mladost, ki »jo zaznamuje čedalje daljši študij ter življenje v lastni režiji«. Druga je že omenjeni zgodovinski spomin na študente »kot nosilce/-ke radikalnih družbenih gibanj in družbene kritike«, tretja pa postindustrijskost družbe, v kateri imajo vodilno vlogo »izobraževanje, znanje, informacije in ideje«.

Glavna lastnost podaljšane mladosti je, da ima v nasprotju z adolescenco v tej fazi odraščanja »postadolescentje/-ke relativno urejeno samopodobo in zato razpoznavajo neskladje med svojo samopodobo in družbenim redom« (Ule v Keniston, 1996). Posledično je »postadolescenca obdobje, ko mladi samokritično opazujejo dosedanji potek socializacije in kulturacije in ga skušajo preseči (prav tam)«. Gre torej za poskus umeščanja v družbo ob zavedanju pomembnosti ohranitve samopodobe. Del postadolescentov zato zavrne družbeni red, del pa, izoblikovanosti navkljub, samopodobo. Ti konfliktni procesi, ki sicer le redko potekajo zavestno, posameznika vodijo v intenzivno aktivnost: »Postadolescenca označuje potreba po dinamiki, spremembah, gibanju, razvoju in zavračanju zastoja, statike« (Ule, 1996). Iz tega lahko sklepamo, da bo ravno oseba s takimi lastnosti sodelovala v najaktivnejših družbenopolitičnih procesih.

Tudi zgodovinski spomin potrjuje ta sklep. Tudi postindustrijska družba mu ustreza, kajti kot sistem, v katerem je vloga tradicionalnih avtoritet zmanjšana, od vladajočih

zahteva, da ustvarjajo konsenz. Za to dejavnost pa so ključni informacije in znanje, katerega zbiralci in oblikovalci so po definiciji študentje. S tega vidika študentje niso nujno radikalni aktivisti, imajo pa brez dvoma dostop do znanja, potencial za kritičnost.

Posebna vrednost, ki jo študentje imajo, je potemtakem mešanica potrebe po aktivnosti, prevpraševanju sveta in sebe ter potencialne radikalnosti in znanja. Ravno ti pogoji so idealni za invencijo, kritiko, generiranje napredka. Teoretično imajo študentje vse možnosti, da so ena od najaktivnejših družbenih skupin – da delujejo v medijih, na ulicah, na voliščih, predvsem pa na univerzah, njihovega avtonomnemu zatočišču. Aktivnost pomeni vpetost v družbenopolitične procese, ta pa vsaj motivira, če že ne ustvarja, dobre informiranosti in možnosti predvidevanja. Kljub temu je študentski aktivizem v zadnjih letih omejen na t. i. refleksne proteste. Črna sreda, shod, ki se ga je nekaj let nazaj udeležilo 10 000 študentov in dijakov, je bil eksistencialne narave. Počutili so se socialno ogrožene in so šli na ceste. Podobno je bilo 15. oktobra letos na fakulteti za socialno delo, ko je prišlo do protestov, ker naj bi država slabo skrbela za zaposlovanje diplomiranih socialnih delavcev.

Apatičnost do kritične točke, ki ji sledi radikalizem, ni odgovor na vprašanje, kakšno študentsko populacijo potrebujemo. Največ, kar se lahko zahteva od široko razgledanih ljudi, nosilcev socialnega kapitala, ne more biti boj zgolj za lastne pravice. Občasne glasne zahteve po »vsem« niso odgovorne do drugih socialnih skupin. Niso višek tega, kar premore mlada družba znanja, ki naj bi prevpraševala sebe in svet. Skupina s socialno-psihološkim izhodiščem, ki po naklonjenosti kritičnosti, invenciji in napredku presega vse ostale, nosi širšo odgovornost.

jurij.smrke@gmail.com

Ule, Mirjana. Idr. 1996. Predah za študentsko mladino. Ljubljana: Zavod republike Slovenije za šolstvo.

Lutz, Georg. 2006. Participation, Cognitive Involvement and Democracy: When do low turnout and low cognitive involvement make a difference, and why?

Hamburg: Lit Verlag.

Della Porta, Donatella. 2003. Temelji politične znanosti. Ljubljana: Sophia.

Tudi
lahko
spre-
svet.
Par-
ku.

Študij čez mejo

Natalija Mikec, fotografija Boštjan Pucelj

Lastnik vrstne hiške, ki je v njej tudi živel, je bil John Ford. Bil je angleško prijazen, a ni dopuščal zasebnosti. Prijavljal me je celo na polmaratone, zato sem morala vsako jutro trenirati tek po londonskem predmestju.

Moja ukaželjnost in nemir v smislu, da moram, preden obrnem list tretjega desetletja svojega življenja, izkusiti še nekaj sveta, sta me sredi devetdesetih let prejšnjega stoletja vodila na podiplomski študij v Veliko Britanijo. Moja želja je bila toliko večja, ko sem na svojem enotedenskem študijskem obisku Laban Centra v Londonu prebrala njihovo interno publikacijo iz sedemdesetih let, v kateri je avtor utemeljeval razlog za potrebo po sociologiji plesa. Namreč vsebinsko je bilo precej podobno moji sociološki diplomski nalogi na filozofski fakulteti, ki sem jo napisala, ne da bi vedela za svetovna akademska stremiljenja 30 let prej. Priti na omenjeni kolidž je tako čez noč postal moj življenjski imperativ.

Vendar je trajalo kar leto in pol, da sem pritegnila pozornost potencialnih sponzorjev. Še teden dni pred mojim odhodom nisem imela odobrenih vseh donacij. Trimesečno povratno letalsko vozovnico, ki je takrat stala polovico učiteljske plače, sem kupila z bančnim limitom, ker sem zaslužila še plačo ob koncu septembra, šolnino za prvo leto pa sem imela plačano kar iz treh virov. V London sem odšla s 400 funti v žepu.

Usoden za mojo dokončno odločitev je bil Sekretariat za mladino, šport in kulturo na Mestni občini Novo mesto, ki mi je za šolnino prvi prispeval znesek v vrednosti moje učiteljske plače. Tudi ljubljanski Mundov sklad je prispeval tolikšen znesek. Razliko pa je plačal Rotary klub Ljubljana, prek katerega je tudi potekala transakcija denarja na bančni račun kolidža. Na Ministrstvu za znanost in Ministrstvu za kulturo so potekala najtrša pogajanja. Kulturniki so menili, da gre za znanstveni magistrski študij, medtem ko so znanstveniki trdili, da gre za študij umetnosti. Najteže je bilo tako prepričati Ministrstvo za kulturo, da je ples vendarle umetnost. Končno so me resno obravnavali, ko sem oktobra v svoji prošnji zapisala, da že študiram ples in ne da bi ga rada študirala. Pogodbo je nato novembra podpisala moja pooblaščenka.

Dan mojega odhoda je bil nepozaben. Ne samo da

sem se selila iz garsonjere v Ljubljani. Ob 13. uri sem še podpisala pogodbo z Ministrstvom za šolstvo, ob 18.00 sem imela polet z letalom in okoli polnoči sem prenočila v kvekerskem centru v Londonu. Prenočitev je bila v znesku skorajda tedenske najemnine pa še večerjo sem zamudila. A sem imela srečo pri iskanju stanovanja naslednji dan, ko je potekal vpis na kolidžu. Oglasi so bili v predverju in že moj drugi telefonski klic je bil uspešen. Stirinajst dni mi celo ni bilo treba plačati najemnine, saj se je moja predhodnica, ki je bila premlada za izbrani študij, morala vrniti v domovino, a je plačala vnaprej in ni hotela vračila. Lastnik vrstne hiške, ki je v njej tudi živel, je bil John Ford (ime in priimek, ki sta tudi najpogostejša v Veliki Britaniji). Bil je angleško prijazen, a ni dopuščal zasebnosti. Prijavljal me je celo na polmaratone, zato sem morala vsako jutro trenirati tek po londonskem predmestju. Na tekmovanjih je vsak udeleženelec prejel medaljo in nekaj se mi jih je tako tudi nabralo.

Žal pa nisem zmogla tega naporega načina življenja. Ker sem veliko časa preživela tudi v knjižnici, me je neka knjižničarka priporočila v študentski dom kolidža, ki pa ga nisem obiskovala in kjer sem lahko bivala dve leti in pol, ker ni bilo nobenih težav z menoj. Ker sem prišla zadnja v januarju, sem dobila najslabšo sobo tik nad glavno cesto proti kontinentu, kasneje pa sem napredovala v vedno boljše sobe. Predvsem cenim to, da me nikoli ni zeblo, saj so kurili še julija. Dvajset študentov je imelo na voljo dve večji kuhinji in 3 kopalnice. Študentskih bonorov ni bilo, zato smo si pridno kuhali vsak dan. Perilo pa smo prali v javnih pralnicah. Cenovno je bila najemnina enaka kot pri zasebnikih, a prednosti sta bila druženje in spletnje novih prijateljstev z vrstniki iz celega sveta. S sestanovalec iz Grčije sva denimo imela dogovor, da mi je plačal (kino) predstavo, jaz pa sem nato pripravila vegetarijansko kosilo ali večerjo. Zadnje leto so bili moji sestanovalec bistveno mlajši študentje in ob njihovem nočnem popivanju in posledični lakoti ob koncu dneva

so bile najbolj zaželeno mleko in paradizniki, ki so jih pekli. Skrivala sem jih kar na okenski polici v svoji sobi.

Dobršen del denarja sem prihranila pri potnih stroških. Ne le da je bil kolidž tik čez cesto, marveč sem prek uporabniškega gibanja, pri katerem sem bila prostovoljka, dobila zastonj letno vozovnico za podzemno, avtobus in vlak v vseh conah. Moji mentorji so namreč nekaj podatkov priredili. Iz tega naslova so me tudi zastonj računalniško opismenili, kar mi je nenazadnje omogočilo natančno evidenco tedenske porabe. Ko je bila najemnina plačana, mi je ostalo le še 50 funtov za prehrano. Bančnega limita namreč nisem imela, ker nisem študirala s polno obveznostjo, marveč zgolj »part-time«. Poznavanje excela pa mi je omogočilo tudi, da sem nekaj časa delala kot poslovna sekretarka v odseku okrajnega šolstva 5 ur na teden, kar mi je tedensko doprineslo še dodatnih 35 funtov prihodka.

Zanimivo pri mojem triletnem bivanju v Londonu je bilo, da je bilo vračanje ob božičnih, velikonočnih in polnih počitnicah v domovino cenovno celo bolj ugodno, kot pa če bi jih preživela v tujini. Najbrž sem se carnikom ob mojem tihotapljenju cigaret, kave in sira zasmilila, saj mi jih nikoli niso zaplenili. Tujina mi je bila naklonjena akademsko in tudi drugače, vendar pa sem imela domotožje. Na banalnem primeru, ko je hudo zbolela naša danes že šestnajst let in pol stara mačka, me je zvilo, saj sem začutila, da gre življenje v domovini mimo mene. Drži pa, da je bilo v tujini lažje prenašati časovno in prostorsko oddaljenost, v kateri sem spoznala, kdo pravzaprav sem, kot pa sedaj biti doma obdana z ožjim sorodstvom, s katerim sem zaradi že pozabljenega razloga postala popolna tujka.

»Krizna kot priložnost« malce drugače

Tina Ban, fotografija Jaka Šuln

Tisti, ki so bili še posebej razočarani nad stanjem duha prevladujoče družbe, so se prihoda kriz celo veselili, upajoč, da bodo pometle s starimi, trhlimi, zlaganimi vrednotami in prinesle nujno potrebne spremembe. Menili so, da je človeška narava preveč inertna, da bi samodejno naredila ta korak, zato jo mora strezniti udarec od zunaj.

December ni mesec, ko bi govorili o težkih in resnih rečeh. To je mesec, ko si ne glede na to, kako smo preživeli iztekajoče se leto, dovolimo upati, pričakovati in verovati v prihodnost. Številni si bodo letos oddahnili, ko bodo celoletne pogovore o gospodarski krizi vsaj za kratek čas nadomestile lahkotnejše teme. Zaskrbljujoče gospodarske analize in napovedi so v minulem letu preobilno sejale strah med ljudi, da bi se jih v mesecu veselja komu še ljubilo poslušati. Pa vendar bi bilo o krizi mogoče razmišljati tudi manj črnogledno, kot smo to počeli vse leto. Krize so namreč zgodovinska in družbena dejstva ter sestavni del človeškega življenja. V zadnjih letih, ko se je živelo relativno dobro, smo na to pozabili. Sedanja kriza ni prva in skoraj vsak bo v toku življenja gotovo še doživel kakšno, naj bo gospodarska, politična, vojna, vrednostna, osebnostna ali kakšna druga. Krizam se ne moremo zares izogniti – kar lahko spremenimo, je naše odzivanje nanje.

Od nekdaj so obstajali ljudje z alternativnimi pogledi, ki se krizam niso pustili prestrašiti, ampak so v njih odkrivali poseben pomen in smisel. Številni umetniki, filozofi in religiozni misleci so krize videli kot priložnosti za katarzo, tj. kolektivno odrešenje, očiščenje oz. prerjenje. Med njimi so bile tako različne osebe, kot so biblični preroki, nekateri eksistencialistični filozofi in futuristični pesniki. Tisti, ki so bili še posebej razočarani nad stanjem duha prevladujoče družbe, so se prihoda kriz celo veselili, upajoč, da bodo pometle s starimi, trhlimi, zlaganimi vrednotami in prinesle nujno potrebne spremembe. Menili so, da je človeška narava preveč inertna, da bi samodejno naredila ta korak, zato jo mora strezniti udarec od zunaj. Krizo so videli kot priložnost, da se človek končno obrne vase in globoko razmisli o tem, kaj počne ter kako želi naprej. Zaradi stisk, ki jih doživljal, je bil letos marsikateri posameznik prisiljen v takšno introspekcijo. Vprašati se je na primer moral, kaj ga je pripeljalo do izgube službe. Zakaj je vztrajal v podjetju, ki mu je že leta grozil stečaj? Je bil premalo pogumen, da bi našel delo drugje ali poskusil kot zasebnik? Na koga

se lahko zanese v času stiske? Kako naj si organizira novo življenje, v katerem materialne dobrine ne bodo imele tolikšnega pomena? Škoda je, da se podoben proces ni začel tudi na kolektivni ravni. Glede na to, da je Slovenija ena tistih evropskih držav, ki jih je recesija posebej prizadela, bi bila takšna razprava zelo dobrodošla. Vendar se je slovenska družba na krizo bolj kot s treznim samoizpraševanjem odzvala s strahom ali fatalistično vdanostjo. Žal se je le v redkih javnih razpravah poskušalo najti odgovore na vprašanja, kje kot država in narod stojimo, kaj se lahko naučimo iz napak ter kako naprej v prihodnost. Je bilo slovensko gospodarstvo premalo ali preveč drzno pri svojih odločitvah, je preveč mencavo ali preveč zaletavo, je preveč 'ziheraško', ker se vedno zanaša na iste tuje trge, je predolgo ali morda premalo podpiralo velike gospodarske bolnike, kdo in kaj mu preprečuje, da bi se svobodno in inovativno razvijalo?

Redko katero poročilo o recesiji je tudi spomnilo, da so krize začasna oz. prehodna obdobja. Kapitalistično gospodarstvo se, kot razlagajo različne ekonomske teorije, giblje ciklično. Obdobja gospodarske rasti po določenem času zamenjajo obdobja recesije, tem pa spet sledi val razcveta. Kolektivna tesnoba oz. depresija, ki se je pojavila v iztekajočem se letu, izvira ravno iz pomanjkanja zavesti, da je gospodarstvo – tako kot življenje – cikel, v katerem se izmenjujejo vzponi in padci. Zdi se, da se znajo v tistih predelih sveta, kjer je vsaj delno še prisotno tradicionalno, ciklično dojetje časa, bolje soočiti s krizami. Psihične bolezni, množična dezorientiranost in obup, ki so jim podlegli brezposelni Evropejci ter Američani, so se številnim prebivalcem tretjega sveta zdeli pretirani. Kot je razlagal perujski prijatelj, ljudje v njegovih krajih laže sprejmejo spremembo na slabše. Ne pritožujejo se, če bodo danes pili vodo, ker pač ni denarja za pivo ali kokakolo. Obenem pa zaupajo, da bo slej ko prej nastopilo obdobje, ko bo miza spet solidno obložena. V deželah, kjer je spomin na mitski, ciklični čas še vedno živ, vedo, da ne sreča niti ne-

sreča nista trajni. Obe se – vpeti v kolo večnega vračanja – nenehno izmenjujeta v svojem prihajanju in odhajanju.

Prav tako redko so bile v minulem letu omenjene ustvarjalne spodbude, ki jih prinašajo krize. V kriznih situacijah človek odkriva svoje nepoznane talente in zmožnosti. To dobro vedo ekstremni športniki, ki nalašč iščejo nepredvidljive, celo življenjsko nevarne izzive, v katerih bi lahko iz sebe iztisnili skrito moč. Krize od človeka zahtevajo večjo fleksibilnost, iznajdljivost in ustvarjalnost. Zdi se, da te človekove kvalitete v predolгих časih udobja zaspijo in se ne znajo prebuditi, ko budilka spet zazvoni. Še ne dolgo tega so naše babice na tržnice nosile borovnice, starši so v mladih letih prekupčevali z italijanskimi kavbojkami ali pa nabirali gobe, ki so jih ob cestah prodajali turistom. Danes ljudem takšne pobude redkeje pridejo na misel. Mnogo jih namreč ne zna ali noče pogledati čez plot poklica, za katerega so se usposabljali na univerzi ali kakšni drugi šoli, ter tako sami sebe prikrajšajo za pomembne življenjske izkušnje.

Ne nazadnje lahko recesija – naj se sliši še tako paradoksalno – ljudi nauči tudi, kako se iskreno veseliti. Večja ko je namreč tesnoba, več je potrebe po veselju, ki bi jo uravnotežilo. Prav v času letošnje krize se je pri nas zgodilo množično ulično slavlje, ki bi ga lahko brez pretiravanja imenovali zabava desetletja. Toliko pristne radosti, kot jo je na ceste nekaterih slovenskih mest prinesla nogometna zmaga proti Rusiji, v tej deželi že dolgo ni bilo občutiti. Lahko se le vprašamo, ali smo jo doživeli kljub recesiji ali pa prav zaradi nje. Recesija sicer ni čas, ki bi ljudi posebej zabaval, pa vendar je prav vedeti, da lahko prinese tudi kaj dobrega. Njene stiske zagotovo imajo svojo funkcijo. Kot je ugotavljal psiholog C. G. Jung, človek ne zmore prenašati trpljenja, če ne ve, čemu trpi. Skoraj vsako trpljenje pa si lahko naredi znosno, če v njem le najde nauk, pomen oz. smisel. Vsem bralcem Parka želim srečno in uspešno novo leto.

Boštjan Pucelj, fotograf: »Na fotografijo gledam kot na roman, kratko zgodbo ali poezijo«

Damijan Šinigoj, fotografija Anja Rebolj

Boštjana se spomnim še iz časov, ko smo ustanavljali Založbo Goga in je na začetku še malce previdno povohaval okoli, na licih ni imel še niti ene dlake. Pa dolge lase in narobe obrnjen pulover ter seveda bicikel. In obvezen fotoaparatus. Ni manjkalo na nobeni prireditvi, vse je dokumentiral. Nikoli ni bilo prezgodaj ali prepozno ali predaleč. Če si potreboval fotografijo, si ga poklical in je prišel. Vedno. No, z leti so mu zrasle dlake pod nosom, pulover je spet oblekel pravilno, lase skrajšal, fotoaparatus pa nima več samo enega. Bicikel je pa še vedno isti. Vmes so se mu rodile še tri knjige (Babi, Album Človeško kraljestvo, Osem taktov pavze), številne fotografske razstave in objave v vseh slovenskih in marsikaterem tujem časopisu in reviji. Pa nagrade, jasno (Emzin, slovenska fotografija leta 2005 (2. nagrada); četrtkova nagrada, Festival Fotopub, 2006 (glavna nagrada); knjiga umetnika, Center in galerija P74, 2007). Drugače je pa še vedno isti, kot je bil, še vedno ga radovednost primami na marsikateri dogodek, še vedno mu ni težko fotografirati kadar koli in kjer koli, le torba s fotografskimi pripomočki postaja vse večja in večja ...

Od kod ta želja po fotografiranju?

Pravzaprav ne vem, če je bila kakšna posebna želja. Rutinsko opravilo kot vsako. Da se je razvilo v sinergijo bivanja, pa so najverjetneje krive okoliščine. Najprej radovednost, kasneje fascinacija, kako se fotografija izriše na bel papir (govorim v klasičnem smislu ...), ter ključni preboj, ko te mama vpraša, kaj si pa to slikal, takrat veš, da si na pravi poti. Za vse ostalo so krivi prijatelji in znanci, ki so navijali, da bi videli še kako neumnost ... Ko sem začel pri Parku, sem bil dejansko čisto na začetku raziskovanja, nisem imel pojma, kaj bi s fotografijo, samo bilo je super, ker sem šel lahko na vse koncerte zastonj ...

Začetki verjetno niso bili najlažji. Mislim, ni dovolj, da si kupiš fotoaparatus in si rečeš, zdaj sem pa fotograf. Kako si se učil obrti in kdo ti je pomagal pri tem?

Pravzaprav so začetki zelo lahki, problem je vztrajnost. Mogoče je bilo včasih res težje začeti, mislim v smislu financ. Fotoaparatus je orodje in obrti se je zelo lahko naučiti, če imaš voljo in malenkost talenta. Kaj fotografiraš in kaj s tem počneš, je pa povsem druga življenjska zgodba. Knjižnica Mirana Jarca ima vso literaturo, prek katere sem jaz vstopil v polje. Iz takratnega ljudskega oddelka, ki je bil v zbornici sedanje Glasbene šole Marjana Kozine, sem vsak petek domov nosil kakšno knjigo o fotografiji. V zadnji sobi, na spodnji polici so imeli pestro izbiro tehničnih knjig. Netehničnih sem se lotil kako leto kasneje, ko sem začel delati za Založbo Goga. Res pa je, da je v veliki meri kriv cenjeni Tomaž Grdin, ki je sredi vsega blata na prvem Rock Otočcu iz nahrbtnika povlekel Ilford škatlo z črnobelimi fotografijami. Naslednji teden sva šla še v temnico in sem bil pečen ...

Kako si začel sodelovati s Parkom, od kod sploh ideja ponuditi se reviji v sodelovanje?

Spet je tu kriv Tomaž Grdin, ki me je povabil na t. i. brainstorming v atrij knjižarne Goga. Urednik je bil še Marijan Dovič. Njemu in takratnemu oblikovalcu Juriju Kocuvanemu sem pokazal fotografije z nekega koncerta v Marofu, da bi videla, kaj delam, pa so mi objavili kar tri fotografije. To je bil majhen korak zame, toda velik korak za Park ...

Kakšno je bilo sodelovanje na začetku in kakšno je danes?

Na začetku sem se še učil in sem objavil par fotografij na številko. Prestiž tistega časa je bil, če si imel objavljeno naslovnico, takrat si bil faca meseca. Danes je drugače, nenehno hitenje sodobnega časa se pozna tudi pri reviji, žal je to neizbežno. Tudi sicer ne vem, kako nam je tiste čase uspelo, da smo isti dan poslikali, doma razvili črno bele filme, posušili in ponoči še razvili fotografije. Danes mi je to nepredstavljivo, ampak takrat to ni bilo nič posebnega. Danes je drugače, večino fotografij oddam iz arhiva, sproti fotografiram samo portrete ter fotoštorije. Enostavno ni časa, da bi lahko čez noč naredil ustrezne fotografije za posamezne kolumne. Tako mi tudi bolj ustreza, poskušam skozi prizmo glo-

balnih ali lokalnih zgodb z lokalnimi fotografijami pustiti pečat temu prostoru.

Začel si s filmom, potem pa presedlal na digitalno tehniko. So kakšne pomembne razlike?

Razlike so ogromne oziroma jih ni, končna podoba je tako rekoč identična, jaz sem se zelo težko navadil oziroma se še nisem povsem. Problemi so v glavi. Ko še nisi videl dejanskega rezultata, si napel vse znanje in izkušnje, da nisi zamočil. Z digitalno tehnologijo vsako fotografijo sproti preverjaš, kar pomeni, da si zelo učinkovit. Po drugi strani pa se preveč ukvarjamo s tem, kako si naredil, in ne kaj se nam dogaja pred fotoaparatom. Ni več romantike, postali smo multipraktiki.

Koliko fotografij si moral narediti na začetku, da si dobil vsaj nekaj »uporabnih« fotografij?

Zalo malo, ni bilo denarja. Na začetku sem še štel, koliko posnetkov bom za kaj naredil, da mi ni zmanjkalo filma.

Spomnim se, da v tistih letih tvojih začetkov fotografije sploh niso bile podpisane. To te je zelo motilo, velikokrat si protestiral proti temu!

Pravzaprav me je zelo motilo. To pa zato, ker si ponavadi delal zastonj ali za mizerno vsoto. Podpis te je nekako uveljavil v svetu tiskanih medijev. Nekajkrat sem se skregal na smrt. Ni mi žal. Vem, da osebno s tem nisem dosegel nič, so se pa naročniki vsaj naučili, kaj pomeni moralna avtorska pravica. Seveda govoriva tu o povsem avtorskih prispevkih. Kazen mora biti vzgojna, drugače nima smisla.

Kako je videti vzpenjanje proti »vrhu«? Premočrtno navzgor ali so bili vzponi in padci?

Govoriva o plezanju? Plezanje je kot vsak šport, kriulja napredka je polinom n-te stopnje, pri katerem se koeficienti spreminjajo s časom, sicer pa za malenkosten napredek potrebuješ še enkrat toliko energije, kot si je vložil do takrat, kako do tega prideš z matematično funkcijo, pa še niso ugotovili. Če govoriva o fotografiji, to razvrščajo pod umetnost, tu ni vrha, govorance o padcih in vzponih se ovrednotijo po daljšem časovnem obdobju; ko jaz doživljam totalen napredek, je lahko za večino to čisti poden, tu ni meril, vse je relativno. Ali mi je všeč ali mi pa ni, vse drugo mi ni pomembno.

Kdaj te je okolica začela jemati resno kot pravega fotografa?

Če predpostavimo, da sem postal pravi fotograf takrat, ko sem dobil največ klincev daljnih sorodnikov ali znancev, potem je bilo to takrat, ko so me predstavili v Dolenjskem listu v rubriki Portret tedna in Novem mediju, NE pod kulturo. Širša javnost zanimajo samo titule, nagrade, tuje dežele, večinoma sploh ne vedo, kaj delaš, ker nikoli ne pridejo na razstavo. Na razstavo pa ne pridejo, ker ne vedo, kaj bi oblekli.

Kako si ti občutil ta prelom in si si rekel, da to je pa zdaj to?

Po izobrazbi sem geodet, tako da sem vedno na meji,

na kateri geoid hočem stopiti. Zaenkrat še obvladam oboje, a čas bo pokazal prave zobe. Pravzaprav, ko sem si enkrat to rekel naglas, sem se naslednji dan spet premislil. Problemi so zgolj finančne narave. V umetnosti ni tako lepo, kot si večina predstavlja. Nekateri imajo iluzije, da nam država/občina/sponzorji kar denar mečejo. Večino stroškov ustvarjanja sem vedno kril sam. Razstavnine so kaplja v kozarec. Potem je tu še produkcija, ki ti jo dejansko nihče ne plača, da se potem sprašuješ, ali ima sploh smisel, ko pa vržeš puško v koruzo, pride pa kaka nagrada, uspešen razpis ... V veliko pomoč so mi prijatelji in lokalne nevladne organizacije, vendar imajo tudi oni cenzus tolerance mojega domišljanja. Veliko sem razmišljal in se odločil, da bom javne projekte predstavil le, če bo za to širši interes. Pri svojem ustvarjanju bom poskušal ujeti sinergijo vpletenih, da dobi zadeva »uporaben« smisel. To mi je uspelo s Pihalnim orkestrom Krka, s katerim smo poleg razstave naredili tudi vrhunsko knjigo. Pripravljamo pa še presenečenje za letošnji tradicionalni novoletni koncert.

Prišle so torej prve razstave, prva knjiga ...

Uf, bili so še tolarji, prva knjiga ... Neprecenljivo ... Knjige imam zelo rad, ko zagriže tema ob radiatorju, se skriješ med platnice in grizeš v noč! Da je izšla knjiga Babi, sem imel res krompir, to pa zato, ker žal v Sloveniji ni posluha za tovrstne knjige, ker se enostavno založbam finančno ne izide. Meta Krese, fotografinja, ki me je popeljala v ta svet, je založbi /*cf. predlagala serijo fotografij, spominov na mojo babico. Z urednico Zojo Skušek smo se jeseni 2005 dobili na čaju in se takoj sporazumeli in knjiga je bila pod jelko še isto leta. V začetku smo imeli v načrtu mehke platnice, ko pa so v tiskarni videli knjigo, so se odločili, da »častijo« tako trde platnice kakor ovitek. Želje, ki si jih nisem upal niti misliti, so se same uresničile. Prave fotografske knjige niso samo nametane fotografije, so lično delo, v kateri vsak detajl zavzema svojo vlogo in gradi dimenzije. Samo kot celota lahko začara bralca. Imel pa sem srečo, da sem sodeloval z oblikovalci, ki fotografijo poznajo in cenijo (z Metko Dariš pri knjigi Babi, z Jurijem Kocuvanom pri Albumu Človeško kraljestvo). Druga knjiga je bila pravzaprav knjiga umetnika, to pomeni, da je knjiga umetniško delo kot tako. Narejena je bila na podlagi serije sto fotografij iz vsakdanjega življenja, pri katerih je edina poanta človek, ki nosi določeno številko na obleki. V albumu je antropologinja Anja Rebolj dodala še namišljene zgodbe teh ljudi in nastala je nekakšna replika albuma Živalsko kraljestvo, le s to razliko, da tu nastopa človek, ne žival. Vse ostalo je identično. Dimenzije, oblika, nalepke ... Izdaja knjige je bila nagrada za najboljši koncept knjige umetnika za leto 2008, ki ga je podelil zavod P.A.R.A.S.I.T.E..

Od kod ideja za knjigo? Si fotografiral in potem spoznal, da imaš zaključen cikel, ali si se dela lotil načrtno?

Smisel fotografiranja vidim predvsem v knjigah, tu ne mislim povsem konvencionanih. Zgodba o Pihalnem orkestru Krka se je začela 2002, ko sem se priključil tej bandi. Ne kot glasbenik, ampak kot zvesti poslušalec in fotograf. Njihova koncertna glasba je izjemna. Nisem se spraševal, kaj fotografiram, zakaj in čemu, enostavno sem samo sledil njihovemu dogajanju v času. Koncerti, tekmovanja, promocijski spili, žurke, fantovščine, poroke, budnice, kolektivno dopustovanje ... Povsod sem bil zraven. Tudi se nisem spraševal, kako zabeležiti glasbo, to sem tuhtal šele v fazi preloma knjige. V osmih letih se je nabralo marsikaj. Lansko leto so naju z Anjo Rebolj povabili, da bi ob njihovi 50-letnici naredila zbornik. Orkester je bil s publikacijo izjemno zadovoljen, zato smo se dogovorili, da bomo letos poskrbeli za izdajo fotografske monografije. Imel sem povsem proste roke, od oblikovanja, selekcije in končne izvedbe. Na koncu nismo sklepali prav nobenega kompromisa o ničemer. Povsem so mi zaupali, in to najbolj cenim. Naslov knjige je Osem taktov pavze.

Moraš za dobro fotografijo imeti dober fotoaparat in vse, kar spada poleg, ali lahko narediš res dobro fotografijo tudi s trotlziher kamero?

Vprašanje je, kaj je dobra fotografija oziroma meni ena fotografija ne pomeni nič, mene zanimajo cele zgodbe, jaz na fotografijo gledam kot na roman, kratko zgodbo ali poezijo ... Ustvarjam tudi s camero obscuro, to je fotoaparat v najbolj primitivni obliki. Vizualna podoba te fotografije je meni v dani seriji izjemna, za nekoga je totalen zmazek. Pred leti je na Frankfurtskem sejmu blestela knjiga Ray's Laugh avtorja Richarda Billingham, ki je naredil fotografije s trotl kamero. Vsak fotoaparat ima prednosti in slabosti, od nas fotografov pa je odvisno, kako znamo to izkoristiti. Skoraj vse fotografije z vrha Mont Everesta so narejene s trotlziher kamero in ne spomnim se, da bi kdo za katero koli rekel, da je slaba.

Se da od fotografiranja živeti?

Če je narejena na bombažnem papirju in položena pod kraško panceto!

Te fotografija še vedno vznemirja?

Fotografija je izdelek, vznemirjajo me gravitacija, leposlovje ...

Greš sploh kam brez fotoaparata?

Le tja, kamor gre še cesar peš ...

OSEM TAKTOV PAVZE

Boštjan Pucelj
OSEM TAKTOV PAVZE
fotomonografija, 176 strani
Založba GOGA 2009
20 eur

Umetniška fotografija Boštjana Pucelja običajno spada v polje dokumentarne fotografije, vendar jih vedno skuša z avtorsko težnjo očistiti pomena zgolj dokumentiranja in jim dodati intimistično noto. Taka je tudi serija fotografija Pihalnega orkestra Krka, sicer reporterskega značaja, v kateri Pucelj s senzibilnim gibanjem skuša poiskati točko pogleda, pri čemer je pozoren na točko fokusa in perspektive. Puceljeve fotografije običajno nastajajo v serijah, kar je pri tej glasbeni še posebej pomembno, saj, kot navezuječ se na Deleuza v svoji knjigi *Podoba misli* pravi Stojan Pelko, gre pri tem za to, da se podoba vzgiblje v *podobo-gibanje*. Posamezna fotografija tako torej ni le člen te serije, temveč je vsaka zase gibljiva sekvenca. To je pomembno zato, ker je fotografirana glasba. Interpretacija v katerem koli mediju pa je vedno težavna naloga ... (Goran Milovanović)

Z digitalno tehnologijo vsako fotografijo sproti preverjaš, kar pomeni, da si zelo učinkovit. Po drugi strani pa se preveč ukvarjamo s tem, kako si naredil, in ne kaj se nam dogaja pred fotoaparatom. Ni več romantike, postali smo multipraktiki.

Stopetinsedemdeset strani trenutkov

Nejc Gazvoda, fotografije iz knjige Boštjan Pucelj, Osem taktov pavze

Glejte, kakšni veliki dnevi so pred nami in za nami, dobili smo predsednika naše unije in štirideset tisoč ljudi je bilo na ulicah, glejte slovenske vojake in vojakinje, ki so naenkrat postali tragični del globalne zgodbe večne vojne velikih interesov, glejte gripo in šteje žrtve in verjemite, da cepivo ostaja zato, ker ste zavedeni, in ne zato, ker niste, glejte te številke BDP in unče zlata in te plače, minimalne in priporočene, direktorske in menedžerske, glejte tisto mejno črto, ki kot jegulja steguje svoje spolzko telo po pomorskih zemljevidih dveh sosed, ki se včasih oblečeta usklajeno, včasih ne, glejte slovensko kulturo, ki ji vlada afera namesto premisleka in v kateri akademske inštitucije vsakič znova klonijo pod populističnimi ideali brezimne množice, ki bi rada svoje gladiatorje le izsmejala in nato pozabila, ne pa jih sprejela kot ljudi in se z njimi poistovetila, glejte oddaje ob šestih zvečer, ki hujskajo proti inteligenci in pljuvajo v vrečo bejavosti brez dna, medtem ko se relevantne vsebine kašljajoče dušijo v spregledanih in mračnih kotih nočnih barov, kamor so jih potisnili okoreli uredniki s smislom za nesmisel, glejte okoli sebe v svet, ki se širi kot vesolje, kot balon, na katerega smo se nalepili kot drobne pike, ki so z vsakim vpihom bolj same sebi, glejte svet, ki izgublja svoje drobne trenutke in osebne zgodbe, kajti dokončno smo postali njegovi člani in lakomno sprejeli VELIKE probleme, posadili smo si jih v naročje in zdaj je čas, da jih podojimo, dokler ne bomo suhi, pogledajte in veselite se, krize ni, nikoli je ni

bilo, nikoli še nismo bili večji in bolj svetovljanski kot v letu 2009, končno smo prava družba, prava država in del nečesa ... VEČJEGA.

In zdaj pogledajte knjigo Boštjana Pucelja Osem taktov pavze, v kateri so nanizane fotografije pihalnega orkestra Krka, ki ga je Boštjan spremljal osem let. Fotografije so iz celega sveta in domačega vrta, velikih dvoran in gasilskih vesellic, avtobusov in avtomobilov, čakalnic, praznih sob, garderob, bazenov, telovadnic, porok, hodnikov, gledališč, pred domačijami, cerkvami, spomeniki, v vodi, v megli, soncu pa tudi nedefinirani prostori so, le intima človeka, ki čaka na nastop, njegov pogled, objem, dekleta, ki skačejo v vodo, kup čevljev nekje, kjer lastnikov ni, so pa na naslednji strani, utrujeni, zgarani, veseli, pijani, zaskrbljeni, zaljubljeni, glasni, tihi, skupaj sami, z inštrumenti, zaprtimi očmi, odprtimi usti, postavljajo kresove in kadijo, razmišljajo in spijo, navijajo, jedo, igrajo namizne igre, telefonirajo, kažejo jezike, vlečejo vrvi, slonijo na zidu, nastopajo, živijo. Vsaka fotografija je zgodba, ki z vsako naslednjo dobi več človeškega, več tega, kar vsi poznamo in si želimo, ne da bi kadar koli padla v slovenski nacionalni šport cenosti in potrebe po ugajanju. Naslovnica je kot tapeta iz socialističnih časov, Bergerjeva uvodna študija neusmiljeno inteligentna in premisleka vredna, nato pa samo črna bele fotografije, brez komentarjev, samo zgodbe ujete-ga pogleda, ki se nas vseh tičejo, neke sanje in hrepenenja in ljubezni skupine ljudi, ki ne potrebuje celega

sveta, da bi živela, pa čeprav je rada njegov del. Boštjan jim jemlje tisto, kar jih dela človeške, in vrača nam in njim, da smo ljudje z njimi. V vsaki fotografiji je prostor le trenutek, v katerem je čustvo večno. Že v prvi njegovi publikaciji, posvečeni njegovi babici, je bil boleče intimen, ko je skozi detajle ujel desetletja življenje osebe, ki mu je bila ljuba in je skozi zaporedje fotografij postajala ljuba nam. Tukaj naredi to s skupino, s katero z vsako novo stranjo postajamo najprej previdni znanci, nato so nam simpatični, ko pridemo do konca in knjigo zapremo, smo prijatelji in gremo še enkrat in še enkrat, ker človeka, ki ga imaš rad, se ne naveličaš, naveličaš se gradnikov sveta, ki nas vlečejo narazen in nas delajo člane neke VEČJE zgodbe, ampak kot je rekel Woody Allen: »Nikoli ne bi bil rad član kluba, ki bi mene sprejel za člana.« Za vse Woodyje Allene tega kluba – dobrodošli v nekem posebnem trenutku, ki mu predseduje Boštjan Pucelj, ki balona ne napihuje, ampak previdno izpušča zrak, tako da smo na koncu vsi čisto skupaj v svojem človeškem bistvu. Preprosta, lepa, učinkovita knjiga fotografij, ki ve, kaj je pogled, kaj je trenutek, kaj je človek. Veselim se že tega, da jo bo gotovo spregledala tako javnost kot stroka. Klub ljudi brez občutka za ljudi je namreč največji na svetu. Njegovi člani nimajo med strani Osmih taktov pavze kaj najti. Ostali pa – dobrodošli. Kmalu boste imeli nove prijatelje.

Spet v arestu

<http://www.sxc.hu/>

Pred kratkim sem nekajkrat obiskal največji slovenski zapor na Dobu, s skupino zapornikov sem imel literarno delavnico. Nisem pričakoval kaj posebnega, pravzaprav o tem kaj dosti sploh nisem razmišljal. Dokler že navsezgodaj zjutraj nisem parkiral na parkirišču za obiskovalce. Malo me je hecalo vse skupaj, ker je bilo eno parkirišče za obiskovalce ob sredah, drugo za ob četrtkih, takrat pa je bil petek, pa še kar pozen sem bil. A sem kar rknul vozilo na četrtkovo parkirišče in odhitel v sprejemnico. Kjer sem dobil prepustnico in so me napotili v notranji kompleks. Tam pa človeka kar malo stisne. Odprejo se drsne rešetke kakor v filmih, greš čez detektor kovin, na drugi strani te še osebno preišče paznik (brez gumijastih rokavic, na srečo!), potem se vhodne drsne rešetke zaprejo in odprejo se rešetke v notranjost ustanove.

Saj strah me ni bilo, jasno, sem dedec in dejaven jamar, ampak tesnoba je pa bila, moram priznati. Dokler nisem prišel v neki prostor, kjer me je čakalo veliko najrazličnejših ljudi. Zapornikov. Ki so vsi prebrali moje knjige (jebiga, sem jim izrekel sožalje, da so jim že tako hudo kazen še poostriili!) in se izkazali za najbolj čudovito publiko ever. Res. Saj sem že sodeloval v kar nekaj debatah na temo »lik i djela Damijana Šinigoja«, ampak ta je bila pa v vseh pogledih najboljša. Saj ne vem, ali je v redu, da te toliko in toliko zapornikov cmari po mislih, a o tem čisto zares nisem kaj dosti razmišljal. Odgovarjal sem, se pogovarjal in užival. Tri ure (s čik pavzo vmes) so minile, kot bi mignil. In sem odšel domov. No, pravzaprav najprej ven. Iz zapora. In prisežem, da zrak na drugi strani drugače diši!

Drugi obisk je bil manj navdušujoče kot prvi, naredil sem namreč klasično napako in povprašal, zakaj ljudje, s katerimi se pogovarjam, sedijo. In nekaterih grehi so hudi, nič ne tajim, in jim je bilo kasneje težko pogledati v oči ali jim simpatetično kimati, ko ti razlagajo o svoji nedolžnosti. Kriv noter pa nobeden ni, in ko sem jim povedal za anekdoto o nekem ameriškem predsedniku, ki je izbiral kaznjence za pomilostitev, in so mu vsi zatrjevali, da sedijo po krivici, le eden je prostodušno priznal, da je lopov, je predsednik pomilostil njega, da ne bi pokvaril ostalih nedolžnih, se niso najbolj iskreno smejali ...

In med eno od voženj domov sem se spomnil svoje arestantske izkušnje. Sem bil na služenju vojaškega roka in ravno sem bil poslan na svojo prvo stražarsko dolžnost. Nameščen sem bil nekje na vrhu Zlatibora, v gozdovih bogu za hrbtom, in dasiravno je bil tedaj mir in nas nihče ni nameraval napasti (vsaj po moji vednosti ne!), me je bilo strah, da ni za opisati. Res! Stražarska dolžnost je bila videti približno takole: pokadil si čik, da je patrolja odšla, potem si si ga vrgel na roke, kar je trajalo relativno kratek čas, potem si enega ali dva prižgal in si ga spet vrgel na roke (je trajalo že dlje, jasno), potem si spet enega ali dva prižgal, in ko si začutil mraz, za ogrevanje spet eno samotelovadbo udaril, ki pa je že trajala toliko časa, da je že skoraj prišla izmena, preden si še zadnji postonanični čik z guštom dokončal ... OK, včasih se je komu v tajmingu tudi zalomilo in je vpil, naj še počakamo minuto ali dve, da dokonča (drkanje, ne čik, jasno), ampak generalno gledano je bilo stražarjenje v JLA videti približno, kot sem opisal. Seveda šele potem, ko si se na stražarjenje že navadil, jasno, prve dneve te je bilo strah za popizditi! Brez heca. Strelivo je bilo prepovedano vstaviti v avtomatsko puško, a se tega prve dneve ni nihče držal, vsi smo imeli naboj v cevi in oprezali, od kje nas bo sovrag naskočil, in stražarje novince se je menjalo še posebej skrbno, ker si drugače mimogrede dobil metek v glavo ...

No, na moji prvi stražarski dolžnosti tam nekje okoli ene ure zjutraj sem opazil zvezdni utrinek. In si nemudoma zaželel, da bi se stražarske tlake rešil. Jasno, takrat in tedaj ni obstajala nobena druga želja. Kakšne bejbe, kakšen denar, kakšni avtomobili, svetovna slava ...

Je prišlo jutro in obisk komandirja karavle z ukazom, da sem razrešen s stražarske dolžnosti in da odhajam v mesto. Zahvalil sem se zvezdi in skorajda vraževeren postal, zahvalil sem se tudi JLA, ker sem mislil, da so me v mesto spustili, ker se mi je bližal rojstni dan, a so me namesto tega enostavno vrgli v zapor. Zaradi političnih šal in zaradi nekakšne teroristične organizacije, ki naj bi jo ustanovljal za odcepitev Slovenije od Jugoslavije. Leta 1984!

Seveda sem najprej pomislil na pomoto in na vse pre-

tege poskušal dokazati svojo nedolžnost, a se je izkazalo, da jaz nimam blage veze in da oni že vedo! Dva meseca se dogajanja ne spomnim prav najbolj v detajle, ker so na meni poskusili vse možne zasliševalske metode, ki jih v začetku še spregledaš in se sam v sebi še hihitaš, kao, sem vas spregledal in vas bom scat peljal, kasneje pa postaneš dezorientiran in zadeve ne spremljaš več najbolj zbrano. Veliko alkohola, odtegovanje spanja, nenehne grožnje s sedmimi leti zapora, prikrita namigovanja ipd. na mladega človeka seveda vplivajo, da je ves zmeden. In sem nekajkrat doživel živčni zlom in jih vse med jokom in kričanjem poslal v k***, da so dali pol dneva mir, potem pa »jovo na novo«!

Milijon zapisnikov sem napisal in podpisal, milijonkrat sem se zjokal in dokazoval, da nimajo prav, a ni pomagalo. Najbolj žalosten spomin je spomin na prijatelja, ki so mu obljubili svobodo, če ujame miš, ki se je na začudenje vseh sprehodila čez sobano in jo je ubožec lovil res zagreto, v veselje in gromki smeh vseh prisotnih. Le meni je šlo na bruhanje, in ko so isto ponudili meni, sem jim, ne vem, kam je izginil strah, enostavno rekel, da jim ga raje v rit zapičim, kakor miša lovim v njihovi gnili pisarni. In se je najvišji po činu, do obisti užaljen, zresnil in nič kaj zakrito povedal, da me lahko tudi v klet, v posebno sobo odpeljejo, kjer ne bodo tako prijazni! Do takrat se me niso niti dotaknili in ves čas sem čakal, kdaj se bo zgodilo tudi to. A ko je bila grožnja glasno izrečena, sem, ne vem, od kod, zbral ves pogum, ga pogledal v oči in mu povsem resno zagrozil, da bo to zadnje, kar bo naredil. Zasmel se je in me vprašal, ali se bom tepel z njim ali kaj, a sem mu samo mirno (in verjetno sem to tedaj tudi zares mislil) odvrnil, da ko bom dobil prvi udarec in ostal sam v celici, si bom sam razbil glavo, priščipnil prste na vratih, pogrizel se bom in kar je še tega, potem pa vsem, ki me bodo hoteli poslušati, povedal, da mi je to naredil on. Človek se je zgrozil, res, pa tudi malce strahu se je pojavilo v njegovih očeh in v vseh šestih mesecih, kar je trajala moja kalvarija, se me niso dotaknili niti enkrat!

Potem sem pa itak pobegnil, in ko so me že kot civilista privlekli na vojaško sodišče v Sarajevu, se je končno našel sodnik, ki nas je vse poslal v k**** in me oprostil. Da sem domov odkorakal kot svoboden človek ...

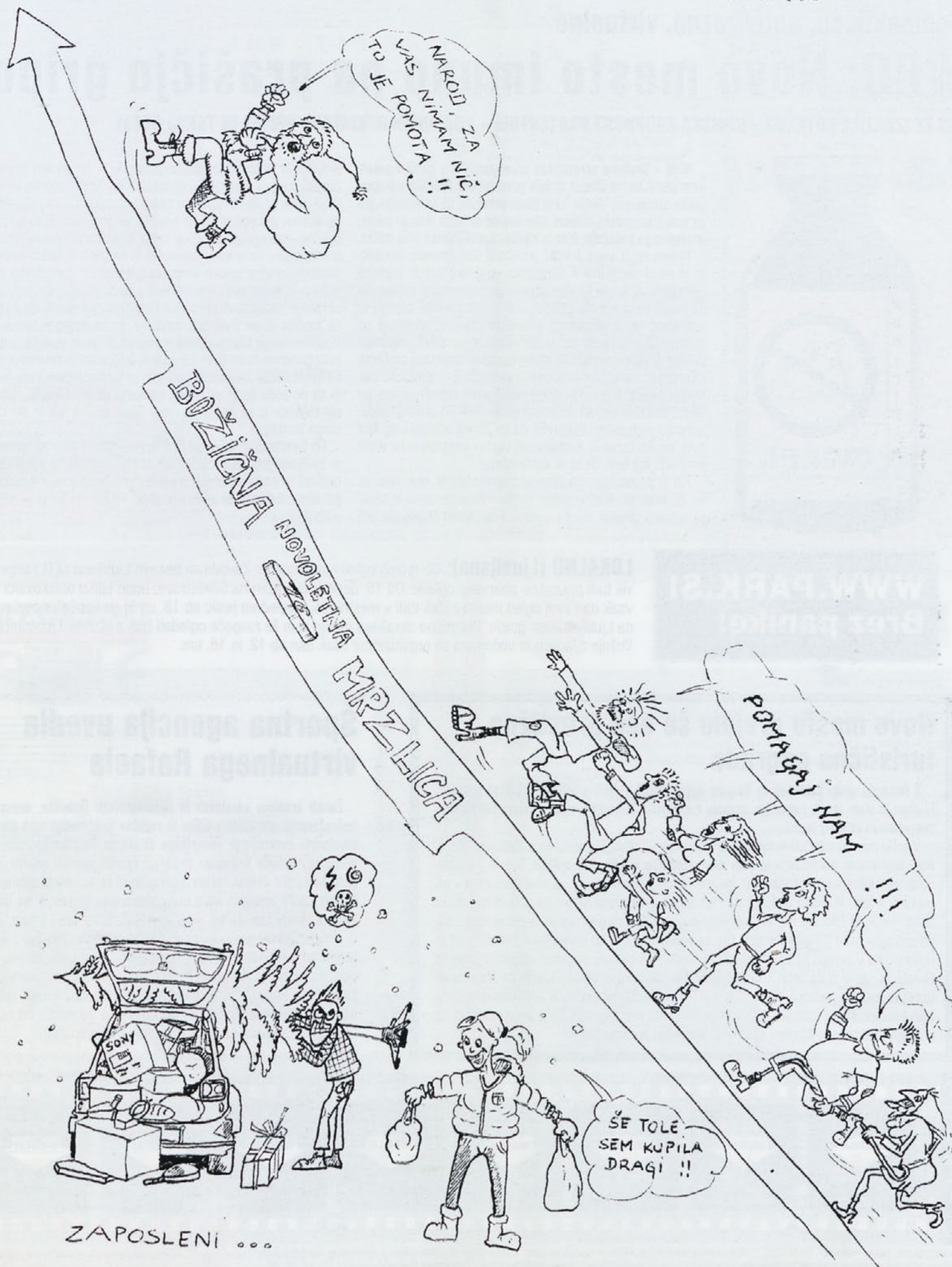
Torej, ja, obisk na Dobu je v meni vzbudil nekaj neprijetnih spominov, ki jih sicer ne bi opisal, a ker za tokratni ParkXtreme nisem imel nič pametnega (razen jam, ki mi jih je pa urednik prepovedal opisovati, ker že več nikogar ne zanimajo), sem jih vrgel na papir. Če jih ne bi, bi čez čas verjetno spet lahko šel na Dob, na obisk h glavnemu uredniku, ki bi mi zaradi zamude odtrgal tisto mehko stvar, ki mi visi med nogami, jaz bi ga potem tožil ...

tovarišsodnikjazresnisemkrivšini

Ni vsako leto novo leto ... vsaj za nekatere ne!

Gašper Klančar

BREZPOSELNI ...

ZAPOSLENI ...

Bombastično, antivirozno, virtualno

WHO: Novo mesto immuno na prašičjo gripo

LDS ŽE IZRAZILA POTREBO – ROMSKA SKUPNOST PROTESTIRA – PODŽUPAN R. KRIŽANI: PRIŠEL IN TAKOJ ODŠEL

WHO – Svetovna zdravstvena organizacija je v petek v posebnem sporočilu za javnost podala presenetljive izsledke nekajmesečne znanstvene študije, ki je jasno pokazala, da se prašičja gripa v svoji migraciji v velikem loku izogiba območja Novega mesta, predvsem pa podeželja, kjer je visoko razvita kultura pitja cvička.

Potem ko je virus A H1N1 opustošil obe Ameriki, Avstralijo in sesul neobstoječe ukrajinsko gospodarstvo in trgovino z orožjem in ko se Evropa pripravlja na najhujše in upa, da se bodo porabile vse zaloge petkrat predragega cepiva, ki načeloma nima negativnih stranskih učinkov (pozitivne pa še proučujejo), razen nekaj blažjih primerov smrti, odpovedi nekaterih delov možganov, nekaj manjših amputacij cepljenih okončin in nekaterih nepomembnih mutacij v genskem materialu cepljenih ljudi, je ekipa neodvisnih znanstvenikov pri WHO, zadolžena za strateško spremljanje in PR prašičje gripe, nekoliko resignirano ugotovila, da na Zemlji obstaja kraj, kjer tako visoko razvit in kompleksen virusni organizem ne more preživeti, kaj šele, da bi se razmnoževal.

Kot je pojasnila vodja ekipe znanstvenikov dr. med., spec. uv. kir. vir. in ak. str. Volga Vornstein, je bila v Novem mestu in okolici zaznana izredno visoka vsebnost cvičkovih hlapov pa tudi

avtohtonih žlahtnih bakterij kvasovk, ki – še preden uspejo zasesti novega gostitelja – eliminirajo tuji kolonizatorski virus, ki se sicer prenaša kapljično ravno po zraku. Če se kateremu od virusov le uspe prebiti v organizem gostitelja, je ta preboj izredno kratkega veka. Pri kar nekaj analiziranih posameznikih iz teh krajev so v krvi, prebavilih in nasploh v celem telesu ugotovili izredno visoko vsebnost alkohola, ki predstavlja zagotovo in kruto smrt kakršni koli virusni okužbi. Še več, pri nekaterih analiziranih primerkih Podgorcev so odkrili, da v njih ne morejo in ne živijo niti bakterije, ki so drugače sestavni del človeškega telesa. »V takih pogojih se virus prašičje gripe enostavno ne more širiti. Le upamo lahko, da ta anomalija ne bo imela večjih negativnih posledic za farmacevtsko industrijo in da ne bodo ljudje po svetu, namesto da bi se cepili, začeli piti cviček!« je še dejala dr. med., spec. uv. kir. vir. in ak. str. Volga Vornstein.

Ob tej novici se je oglašil tudi novomeški minister za turizem in svetovni promotor cvička Ivo Kuli, ki si je za to priložnost domislil še en fenomenalni promotorski slogan v nizu: **S cvičkom pod mizo nad gripo!** Kuli je ob tem dejal: »Hik!« (tresla se je trška gora tlač)

WWW.PARK.SI
Brez panike!

LOKALNO (Ljubljana): Ob rednih ogledih mesta so v Zavodu za turizem Ljubljana (ZTL) pripravili tudi praznično obarvane ogledne. Od 15. decembra (razen na Silvestrovo) bodo lahko obiskovalci vsak dan svoj ogled mesta začeli tudi v mestni hiši z ogledom jaslic ob 18. uri in ga končali s penino na Ljubljanskem gradu. Praznično okrašeno mesto si je že mogoče ogledati tudi z gladine Ljubljanice. Vožnje z ladjico in vodnikom so organizirane vsak dan ob 12. in 16. ure.

Novo mesto prejelo še eno prestižno turistično nagrado

V švicarski vasi Gotzenwil so Novemu mestu vnovič podelili prestižno turistično nagrado. In sicer je Novo mesto zanesljivo zmagalo v kategoriji Turističnih mest z največ turističnimi nagradami in najmanj turisti.

V težki mednarodni konkurenci turističnih mest z območja severnega Balkana (Mirna Peč, Sevnica in Kumrovec) je Novo mesto zanesljivo osvojilo zlato medaljo. Kot je zapisala tričlanska komisija, sestavljena iz lokalnih pridelovalcev mleka: »Nobenemu mestu na svetu ni v tako kratkem obdobju treh let uspelo zbrati tako veliko turističnih nagrad in hkrati – in to je tisto, kar nas je fasciniralo in prepričalo, da gre nagrada v prave roke – zabeležiti tako malo obiskov turistov. Gre za neverjetno zgodbo o uspehu.« Znano je, da je Novo mesto v zadnjih treh letih prejelo tri prestižne turistične nagrade, začevši z Entente Florale, ki nas je stala borih 100 000 EUR. Raziskovalni novinarji Potlača pa smo uspeli izbrskati zaupne podatke, da je mesto v teh treh letih zabeležilo 9 avtentičnih nočitev tujih turistov. Kar v statistiki pomeni trije turisti na eno nagrado. Čestitamo! (društvo za proglasitev turista za kulturni spomenik lokalnega pomena tlač)

Športna agencija uvedla virtualnega Rafaela

Zaradi kronične odsotnosti in nedosegljivosti (bolniške, dopusti, izobraževanja, potovanja v tujino in različne kombinacije vseh štirih odsotnosti) dvakratnega dosmrtnega direktorja Športne agencije in podžupana Rafaela Krizanega so se pri športni agenciji odločili, da bodo po zgledu davčne uprave modernizirali in na svojem spletnem portalu uvedlo novost in nadgradnjo: virtualnega Rafaela, ki ga ljubkovalno kličejo Lepi Rafael. Virtualni Rafael bo tako lahko 24 ur na dan dvosmerno in interaktivno odgovarjal vse zainteresirani javnosti in morebitnim poslovnim partnerjem. V Športni agenciji pričakujejo, da bo odzivnost virtualnega Rafaela nekajkrat hitrejša od legendarne odzivnosti realnega in da čakalna doba za odgovore ne bo daljša od treh mesecev. Ostanite na liniji! (odzivnik vključen tlač)

medijska metamorfoza

ODKRILI
HINI

MEDIJI

ODKRILI
HUDO NEVARNO
NOVO BOLEZEN!

MOŽNOST
OKUŽBE

MEDIJI

HUDO
NALEZLJIVA
NOVA GRIPA!

2 ČLOVEKA
OKUŽENA

MEDIJI

ČEDALJE VEČ
OKUŽENIH!

POTRDILI 5
NOVIH PRIMEROV

MEDIJI

EPIDEMIJA!

1 PRIMER
TUDI V EVROPI

MEDIJI

PANDEMIJA!

1 SMRTNI
PRIMER

MEDIJI

NOVA KUGA!!

MOŽNOST
CEPLJENJA

MEDIJI

FARMACEVTI
SLUŽILO!

NOVA GRIPA NI
TAKO NEVARNA

MEDIJI

ARHITEKTON d.o.o.
Novi trg 9, 8000 Novo mesto
tel.: 07 33 71 520
fax: 07 33 71 521
gsm: 041 671 338
projektiranje
inženiring

MARJAN ŠMALC s.p.
041/671-461, fax: 07/33-25-968
PROVA e-mail: marjan.smalc@siol.net
VARNOST PRI DELU - POŽARNA VARNOST

DARO BIRO
Rozalija Judež s.p.
Vojka Cikava 12B
8000 Novo mesto
tel./faks: 07/33 72 930, mobilni: 031 293 661
delovni čas: od pon. do pet. od 8. do 15. ure
e-mail: daro.biro@siol.net
GSM: 041 643 133

ToMaS
PRODAJA IN SERVISIRANJE RAČUNALNIŠKE OPREME
PRODAJALNA LOČNA, Seidlova 48
Tel.: 07/30 20 190 • www.tomas.si

Avtohiša Berus
Podbevškova 1, Novo mesto
Servisno prodajni center
vozil Volkswagen in Audi
07 371 98 00

Gradbeno projektiranje
in inženiring d.o.o. **GPI**
Ljubljanska cesta 26, Novo mesto
tel.: 07 33 77 630, www.gpi.si

TILIA
Zavarovalnica TILIA, d. d.
Seidlova cesta 5
8000 Novo mesto
www.zav-tilia.si
Zavarovalnica Tilia, d.d.
Člana skupine Swalle

VIDENTIC
ESTETIKA V ZOBNI TEHNIKI
VIDENTIC d.o.o. 041/ 572 497

Avtošola Riba
Ulica stare pravde 15
Novi trg 11, Novo mesto
tel: 07/ 33 26 722
m-tel: 041 671 480
AVTOŠOLA RIBA
d.o.o.

INFOTEHNA
Glavni trg 20, Novo mesto
tel.: 07 39 30 600

Branko Tratar s.p.
projektiranje,
posl. posredovanje, nadzor
Ul. talcev 2, Novo mesto
tel.: 07 33 80 900
PROJEKT biro

MONTAŽA IN POPRAVILO VODOVODNIH INŠTALACIJ
Jernej Jakše s.p.
Bršljin 32, Novo mesto
gsm: 041 650 700

agencija servis
Novo mesto: Prešernov trg 6,
Trebnje: Baragov trg 1,
Črnomelj: Kolodvorska c. 35,
Brezplačna tel.št.: 080 22 16
www.mservis.si

www.park.si

Konvikt
REKLAMNA AGENCIJA

Lesbo mizarstvo lesbo.mizarstvo@volja.net
Jože Bogovič, s.p.
Izdela masivnih postelj in posteljnih vložkov
tel: 07/33 46 586, gsm: 041 385 670, fax: 07/33 46 587

SOPHOS
SOPHOS ANTI-VIRUS
Pooblaščen distributer za Slovenijo
www.sophos.si

RENNER
WOOD COATINGS
AICO Novo mesto, d. o. o.

MASAŽNISALON
Grabič David s.p.
Kandijska cesta 34, Novo mesto
T: 051 325 270 W: www.masazni-salon.si
PONUDBA DARILNIH BONOV!

ORIKS
VODENJE POSLOVNIH KNJIG ZA PODJETJA IN
SAMOSTOJNE PODJETNIKE TER POMOČ
OD USTANOVITVE DO REGISTRACIJE PODJETJA
Mira Lalič
Danila Bučarja 22 tel.: 07 / 33 73 380, 33 73 381
8000 Novo mesto fax: 07 / 33 73 382
GSM: 041 / 682 - 470
UPOŠTEVAMO KARTICO OBRTRNIK OBRTNIKU!
Podružnica Žužemberk tel.: 07 / 36 91 960

RENAULT
TIMI d.o.o. Novo mesto
Smolnja vas 10 a, Novo mesto
Tel: 07/3374-200, fax: 3374-202
• POOBLAŠČENI SERVIS VOZIL RENAULT
• AVTOELEKTRIKA • VULKANIZERSTVO

fine cars d.o.o.
Prodaja vozil
Bajčeva 6, Novo mesto
Tel./fax: 07 33 80 860

ROLETARSTVO MEDLE

*ŽALUZIJE
*ROLETE
*KOMARNIKI
*DEKORATIVNA SENČILA
*PVC OKNA IN VRATA

SREČNO 2010

ROLETARSTVO MEDLE d.o.o.
Podbevškova ulica 31, 8000 Novo mesto,
Tel.: 00386 7 3 930 930, fax: 00386 7 3 930 947
info@medle.si

www.medle.si

ric **RICEV KOTIČEK**

Razvojno izobraževalni center Novo mesto

Partner v projektu Razvoj modelov svetovanja za ranljive skupine

Projekt, ki ga vodi Zavod za izobraževanje in kulturo Črnomelj, financirata Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada in Ministrstvo za šolstvo in šport.

V projektu bomo skupaj s partnerji v naslednjih dveh letih razvijali, pripravili in preizkusno preverili Modele svetovanja za ranljive skupine kot so starejši odrasli, pripadniki romske skupnosti in odrasli s posebnimi potrebami. S svetovanjem na domu bomo odraslim pomagali pri vključevanju v širšo družbo in obogatitvi njihovega družabnega življenja s poudarkom na vseživljenjskem učenju.

V svetovalno dejavnost se poleg strokovnih delavcev, partnerjev vključujejo tudi predstavniki treh veroizpovedi v Sloveniji: katoliške, evangeličanske in muslimanske ter pristojevoljci iz vrst starejših občanov.

Utrinek s srečanja partnerjev z bodočimi svetovalci.

Za več informacij o poteku projekta se obrnite na brigit.a.herzenjak@ric-nm.si, tel. št. 07/ 393 45 54.

Dotatne informacije o vseh programih Razvojno izobraževalnega centra Novo mesto lahko dobite vsak delavnik med 8. in 18. uro, na Ljubljanski cesti 28 v Novem mestu, po telefonu 07/393 45 50, na spletnem naslovu www.ric-nm.si ali po elektronski pošti na ric@ric-nm.si.

VARNOSTNI INŽENIRING
PARMA tel./fax: 07 33 44 220
 mob.: 041 649 277
 PARMA Rudi IVANČIČ s.p.
 Mala Cikava 17c, 8000 Novo mesto

ESTABLISHED 1993
LoGing
 NOVO MESTO - www.loging.si
 INDUSTRIJSKI MONTAŽNI OBJEKTI

MAJCEN
 Novo mesto
 Tel.: 07 33 22 193, Fax: 07 33 70 601

Pleskarstvo Tomazin d.o.o.
 Gorenja vas 9a
 8220 Šmarješke Toplice
 GSM: 041 619 625

Cvetličarna Cvetnik
 Ljubljanska 27,
 Podbevškova 4,
 Novo mesto

ZP MS
 Rozmanova ulica 10, Novo mesto
 Tel.: 07 33 71 470, 041 643 969
 e-mail: dpm.moja1@siol.net
 www.drustvopm-mojca.si
 Društvo prijateljev mladine
 "Mojca" Novo mesto

Forex Commerce d.o.o.
 Smrečnikova ulica 19
 8000 Novo mesto

SILVER
 Novi trg 1, Novo mesto
 BTC Ljubljanska 27, Novo mesto

ACER
 Prostorsko načrtovanje, projektiranje
 in varstvo okolja Novo mesto, d.o.o.

UDARNI list

Visio d.o.o.
 Metelkova 7b, Ljubljana

boplast
 PVO-BIS-LES OKNA IN VRATA ZA VAŠ DOM
 Hrka 57, 8000 Novo mesto / T: 07 3371370, F: 07 3371371

Lubcon d.o.o.
 Adamičeva 26
 Novo mesto
 tel.: 07 33 80 760

30 let
ROLETARSTVO MEDLE d.o.o.
 8000 Novo mesto • Podbevškova ulica 31 • tel.: 07/3 930 930
 E-mail: roletarstvo.medle@siol.net
OKNA - VRATA - SENČILA

HRANILNICA LON
 d.d., Kranj
 PE Novo mesto
 TEL.: 07 337 10 10

TRGOVINA VIVA
 SPECIALIZIRANA TRGOVINA S PERILOM
 (v trgovski hiši Bršljin)
 tel.: 07/393-17-96

NOUN 07 33
 reklamna agencija 21 391

N.Si Nova Slovenija
 Krščanska ljudska stranka
 Zaupamo v moč dobrega

Slovenska demokratska stranka SDS
 Mestni odbor Novo mesto

VZAJEMNA
 Jaz zate, ti zame.

ARCHLINEA
 projektiranje, načrtovanje, oprema, design
 Ljubljanska cesta 26, 8000 Novo mesto
 tel 07 30 -79-811, 041 671-321

YURENA
 šola tujih jezikov
 33 72 100 Glavni trg 11, Novo mesto 33 72 102

REAL, d.o.o. Novo mesto
 Kočevarjeva 2
 8000 NOVO MESTO

steklarstvo Vidmar
 Brod 11,
 8000 Novo mesto
 Tel.: 07 337 90 90

041 722 801

LDS
 liberal democracy of slovenia
 Mestni odbor Novo mesto

dacomm
 KERAMIKA

KNJIGOVEŠTVO
 Kelbič Pavel, s.p.
 Delavnica: Pod Trško goro 11, T: 07 3325 718
 Doma: Mestne njive 6, T: 07 3325 926
 GSM: 041 726 644

CEMENTNI IZDELKI BREZNIKAR
 Stroža 13, 8232 Šentrupert
 Tel.: 07/ 34 34 590 Fax: 07/ 34 34 591
 Mobil: 041 427 652

SOREX d.o.o.
 Foersterjeva 10, 8000 Novo mesto
 Tel.: 07 33 79 010
 e-mail: info@sorex.si, www.sorex.si Fax: 07 33 79 011
 Samolepilne etikete • Foto papir

KODA KNJIGOVODSTVO ORGANIZACIJA IN TRGOVINA d.o.o.
 NOVO MESTO, ŠEGOVA 90, TEL.: 07/33 79 960,
 FAKS: 07/33 75 961, e-mail: koda@siol.net
 VODENJE KNJIGOVODSTVA ZA PODJETJA IN SAMOSTOJNE PODJETNIKE ZA DOMAČI IN TUJI TRG

SLAVKO PAVLINC s.p.
GALERIJA GOSPODIČNA
 OKVIRJANJE SLIK
 PRODAJNO RAZSTAVNA GALERIJA
 Ul. talcev 2, Novo mesto
 Tel./fax: 07/30-21-126

TRGOTOVINSKA AGENCIJA
NOE MONDIAL TRAVEL
 Glavni trg 74
 Tel.: 07 33 72 740

Luminus.si

Sporti d.o.o.
 Košenice 83, Novo mesto
 Čuček

harlem računalniški inženiring
 Foersterjeva ulica 10
 8000 Novo mesto
 tel. 07 3382 900
 http://www.harlem.si/

BELBLED
 Trgovina in servis s računalniško opremo
 Tel: 07/30-99-400, http://www.belbled.si

RSL PRODUCTION
 www.rsl-production.com

3TAV Izbrane informacije d.o.o.

ZAPIS PLUS
 Podjetje za poslovne storitve d.o.o.

ISER
 Računalniško izobraževanje, svetovanje in inženiring

Vse na enem mestu: izleti, potovanja, sejmi, letovanja, zimovanja, letalske vozovnice za posameznike in skupine!

• Poslovni informacijski sistemi (Windows okolje, SQL odjemalci/strežniki)
 • Razvoj nove programske opreme po meri uporabnika
 • Razvoj internet aplikacij in web gostovanje
 Tel: 07 393 56 16 • www.3tav.si

- Vodenje poslovnih knjig
 - Poslovne študije in načrti
 - Podjetniško svetovanje
 Tel. 07 33 70 150 • Fax. 07 33 70 151
 e-mail: zapis@insert.si

MALKOM
 Ljubljanska 1, Novo mesto
 tel.: 39 31 470

KOMPAS NOVO MESTO d.o.o.
 tel. 07/39 31 520

KAMNOŠEŠTVO
 Marjan LUKŠIČ s.p.
 Košenice 92, Novo mesto,
 Tel./fax: 07 33 47 015, gsm: 041 720 102

英氣立 **EIKIRYU**
 Šola notranje moči
 www.eikiryu.si

OŠ Dragotin Kette
 Šegova 117, 8000 Novo mesto
 T: 07 373 0850, F: 07 373 0860
 Tajništvo-os.dk@guest.arnes.si

DRAGAN ŠOBAR s.p.
 Elektroinstalacije
 Ragovska 2
 8000 Novo mesto
 Tel, fax : 07 / 334 12 93
 Mob : 041 / 616 762

GOZDNO GOSPODARSTVO NOVO MESTO d.d.
 Gublovo 15, 8000 Novo mesto
 Telefon: h.c. 07/33 21 045

atmosferacaffe

INTE RIER

moba
 Izdelava posteljnih vložkov Latoflex Stopiče

stia d.o.o. Novo mesto
 info@stia.si
 tel.: 07 39 34 780 • fax: 07 39 34 789

TRESPA SANITARNE KABINE IN GARDEROBE
KNAUF MAVČNE STENE IN OBLIGE
Armstrong SPUŠČENI STROPI
fermacell HORTALNE GRADNJEVNE PLOŠČE
 Kik Interior d.o.o., Bršljin 18 a, 8000 Novo mesto, tel.: 07/33 21 028, 33 22 944, GSM: 041 612 505

VRTEC CICIBAN NOVO MESTO
Ragovska ulica 18, 8000 Novo mesto

Slavka Gruma 63, Novo mesto
tel.: 07 39 35 860
fax: 07 39 35 876
e-mail: info@os-drska.si

RIC Novo mesto
Novi trg 5, Novo mesto
tel.: 07 39 34 550
www.ric-nm.si

Razvojno izobraževalni center Novo mesto

Visoka šola za upravljanje in poslovanje
Dodiplomski in podiplomski visokošolski programi
Na Loko 2, Novo mesto
tel.: 07 39 30 020

DOLENJSKI MUZEJ
Muzejska 7, Novo mesto
www.dd.muzej.com

ib Investbiro
Ulica Mirana Jarca 33, Novo mesto
07 332 81 97

Šolski center Novo mesto
Šegova 112
Novo mesto

OSNOVNA ŠOLA BRUSNICE
OŠ Brusnice
Velike Brusnice 101
Velike Brusnice

Rožmanova 26/28,
Novo mesto
tel: 07 393 46 74

KNJIŽNICA
MIRANA JARCA

Osnovna šola CENTER
Seidlova cesta 7
8000 Novo mesto

Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije
Območna enota Novo mesto

KULTURNI CENTER JANEZA TRDINE
Novi trg 5, Novo mesto
www.kulturnicenter.com

Zarja d.d.
Stanovanjsko podjetje
Prešernov trg 5
Novo mesto

Osnovna šola GRM
Trdinova ul. 7,
8000 Novo mesto
Tel.: 07 39 35 900

Glasbena šola Marjana Kocina Novo mesto

Center biotehnike in turizma
Sevna 13
Novo mesto

GIMNAZIJA NOVO MESTO
Seidlova cesta 8
8000 Novo mesto

Dijaški dom Novo mesto
Šegova ulica 115
8000 Novo mesto

OŠ Šmarjeta
Šmarjeta 1, Šmarjeta
tel.: 07 38 44 180

GASILSKO REŠEVALNI CENTER NOVO MESTO
Seidlova cesta 29, 8000 Novo mesto

SREDNJA ŠOLA ZA GOSTINSTVO IN TURIZEM
Ulica talcev 3
Tel.: 07 332 15 27

EKONOMSKA ŠOLA
Novo mesto
Ulica talcev 3/a
07 39 33 264

Mestna občina Novo mesto
Seidlova 1, Novo mesto

SLS.
Slovenska ljudska stranka
Mestni odbor Novo mesto

MKO d.o.o. NOVO MESTO KOVINSKE KONSTRUKCIJE
KOČEVARJEVA ULICA 1, 8000 NOVO MESTO
Telefon: (+386 7) 39 30 480, 39 30 490
Fax: (+386 7) 39 30 491, E-mail: mko@mko.si
http://www.mko.si/

Plesni center Dolenjske
Novi trg 7, Novo mesto
gsm: 041 754 911

Galerija Božidar Jakac
Grajska cesta 45, 8311 Kostanjevica na Krki
TEL: 07/49 87 008, FAX: 07/49 87 335

Ogled razstav in stalnih zbirk:
vsak dan razen ponedeljka od 9. do 18. ure.

www.galerija-bj.si, e-pošta: info@galerija-bj.si

NOVI MEDIJ
Glavni trg 14
8000 Novo mesto
E: novi.medij@siol.net

PUB PRI VODNJAKU
Glavni trg 3, Novo mesto

triglav

OF SWEDEN
HAROLOGI SALON
SAMO NARAVNO JE DOVOLJ DOBRO ZA VAŠE LASE
NOVO MESTO
031 607 966 | MILANA MAJČINA 9 | 8000 NOVO MESTO

ID - INTERIER DESIGN d.o.o.
ARHITEKTURA & DESIGN
GERMOVA 3, 8 000 NOVO MESTO
t: +386 (0)7 393 20 80
f: +386 (0)7 393 20 89
e: info@id-design.si
w: www.id-design.si

Frizerski salon Jure
Kandijska 19, Novo mesto

COMPLAN
Trženje in servis računalniške opreme
Ljubljanska 8, Novo mesto
tel.: 07 33 21 638

Nova KBM d.d.
Nova Kreditna banka Maribor
Podružnica Novo mesto, Novi trg 7, Novo mesto

Gostilna Bučar
TUDI ŠTUDENTSKA KOSILA
Boženka Grah, s.p.
Šmihel 14, Novo mesto
Tel.: 07 33 75 325, gsm: 031 647 084

KAVKA PUB
DOBRA KAVA IN DOBRO VZDUŠJE.

Primož Polak s.p.
Ljubljanska cesta 26 (TC HEDERA)
8000 Novo mesto • tel: 07/33 28 041

DELOVNI ČAS
Ponedeljek - srede 7h 23h Petek in sobota 7h 03h
Četrtek 7h 01h Nedelja 16h 23h

NLB

BAKS
mednarodni transport, logistika,
inženiring in storitve Novo mesto d.o.o.
tel.: 07/ 33 70 700; fax: 07/ 33 70 701

TOTAL d.o.o.

PIZZERIA TOTALKA
Kandijska cesta 60
Tel.: 07 302 01 00

ZAVAROVALNICA MARIBOR
Zwitrova ulica 1, 8000 Novo mesto
tel: +386 7 332 53 30
fax: +386 7 332 53 31
e-mail: pe-novo-mesto@zav-rnb.si

DOLENJSKI LIST
Več kot tешnik - dolenski list.si

TOTAL TOTALČEK

PARK

III 895/2009/2010

201100151,3/4

COBISS c

INIZIACIJA N. 4000
KODIRANJE N. 4000

V novo leto **V NOVO MESTO 2010**

**Vabljeni na tradicionalno
silvestrovanje na Glavnem trgu.**